

REALITATEA EVREIASCĂ

PUBLICAȚIE A FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

ANUL LVI • NR. 412-413 (1212-1213) • 1 – 30 SEPTEMBRIE 2013 • 26 ELUL 5773 – 26 TIȘREI 5774 • 28 PAGINI – 3 LEI

Comitetul Director
al F.C.E.R.:
**Teme fierbinți
legate
de viitorul
Federației**

PAG. 3, 16

**Binecuvântate de Sucot:
palmierul, mirtul, salcia și lămâia**

Israel

Dezarmarea Siriei – avertisment pentru Iran

Inițiativa ruso-americană de a obliga Siria să-și dezvăluie și să predea arsenalul său de arme chimice, acceptată de președintele Assad, arme care intră în categoria celor de distrugere în masă, a fost primită în Israel cu un optimism prudent. Conștient de eventualele consecințe destabilizatoare ale unor lovituri militare americane asupra Orientului Mijlociu, guvernul israelian a arătat că un demers diplomatic este de dorit, dar eficiența și fezabilitatea planului vor depinde de mijloacele de implementare, de viteza cu care se va pune în aplicare și de sinceritatea Siriei în dezvăluirea exactă a dimensiunilor arsenalului său chimic. Fostul ministru israelian de externe, Avigdor Liberman, președintele Comisiei de politică externă din Knesset, a declarat că, după ce Siria va comunica cifrele legate de acest arsenal, israelienii le vor compara cu datele pe care le dețin, considerate reale. Dacă ele vor fi apropiate, se poate vorbi de posibilitatea ca Siria să dorească cu adevărat implementarea planului.

Premierul Benjamin Netanyahu i-a declarat secretarului de stat american

John Kerry că, după opinia lui, planul propus de Rusia nu este o cacealma ci un lucru serios, și de aceea, sunt de părere ca Statele Unite să îl accepte. Desigur, totul depinde de rezultatul final. Într-o cuvântare rostită cu prilejul celei de a 40-a aniversări a războiului de Iom Kipur, Netanyahu și-a manifestat speranța că înțelegerea americano-rusă privind eliminarea armelor chimice va duce la "distrugerea completă a arsenalului chimic al Siriei". În același timp, el a cerut comunității internaționale să depună eforturi similare pentru a opri programul nuclear iranian. "Sperăm că înțelegerile la care au ajuns Statele Unite și Rusia vizând eliminarea armelor chimice ale Siriei vor avea rezultate. Aceste înțelegeri vor fi apreciate după rezultate și anume, distrugerea completă a întregului arsenal de arme chimice pe care Siria le-a folosit împotriva propriului popor. Testul rezultatelor este fundamental pentru eforturile comunității internaționale de a pune capăt înarmării nucleare a Iranului.

EVA GALAMBOS

(Continuare în pag. 5)

**„Podurile Toleranței”
îi vor apropia și mai mult
pe evrei de neevrei**

PAG. 11

Tribuna ideilor
**Trei texte ale
antisemitismului religios
reeditate sub acoperirea
anonimatului**

PAG. 19

**„Un Christ în Trenul
mortii”**

PAG. 13

**Roș Hașana 5774
la Sinagoga
Mare**

PAG. 3

Festivalul „ProEtnica”
2013

**La Sinagoga
din Sighișoara
au răsunat
din nou cântece
evreiești**

PAG. 8

Festivalul „George Enescu”
**„Un mod de a arăta lumii ceea
ce România are mai bun:
ARTA, CULTURA”**

PAG. 17

AGENDA DEPUTATULUI ȘI PREȘEDINTELUI F.C.E.R.

• Agenda de lucru a președintelui și deputatului F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, se remarcă printr-o multitudine de evenimente de ordin social, politic, cultural, comunitar, religios, interconfesional, proiecte de punere în valoare a unor lăcașuri evreiești de cult în zone de interes turistic ș.a. Concret: vizita unei delegații de lideri ai Federației Comunităților Evreiești din Kansas City; primirea ministrului adjunct israelian al Afacerilor Externe, *Zeev Elkin*; reinaurarea Centrului de Instruire și Recreere (CIR) „Mira” de la Eforie Nord; întâlnirea cu Î.P.S. *Teodosie*, arhiepiscop al Tomisului; întvederea cu primarul Municipiului Brăila, *Aurel Gabriel Simionescu*, pentru mai largă cunoaștere a opereii unuia dintre fiii renumiți ai urbei, Mihail Sebastian; participarea la Festivalul „ProEtnica” - Sighișoara; cinstirea marilor sărbători evreiești *Roș Hașana* și *Iom Kipur*; periplul moldav – bucovinean; întâlnirea cu primarul Municipiului Botoșani, *Ovidiu Iulian Portariuc*, pentru promovarea moștenirii evreiești din oraș; pelerinajul la Ștefănești.

• La invitația directorului Joint pentru România, *Israel Sabag*, o delegație compusă din lideri ai Federației Comunităților Evreiești din Kansas City ne-a vizitat obștea. Delegația a fost primită de președintele F.C.E.R., împreună cu membrii Comitetului Director al Federației. Președintele și deputatul F.C.E.R. a participat la întâlnirea oaspeților cu primarul general al Capitalei, *Sorin Oprescu*, cu lideri ai Camerei de Comerț și Industrie a Municipiului București. La prânzul oferit în onoarea oaspeților au luat parte ministrul Muncii, *Mariana Câmpeanu*, și deputatul de Prahova, *Grațiana Gavrilăscu*. Membrii delegației au apreciat mult realitățile comunității evreiești, exprimându-și interesul pentru dezvoltarea relațiilor cu F.C.E.R. și cu România.

• Eveniment important al vieții politice internaționale, vizita la București a ministrului adjunct al Afacerilor Externe din Israel, *Zeev Elkin*, a constituit încă o prilej de adâncire a relațiilor România - Israel. Oaspetele a fost primit de președintele Camerei Deputaților, *Valeriu Zgonea*. În onoarea ministrului israelian, omologul său român, *Titus Corlățean*, a oferit, la Hotel Hilton, un prânz cașer asigurat de personalul Complexului alimentar „Martin Băluș”. Au participat E.S. *Dan Ben-Eliezer*, ambasadorul Israelului în România, și președintele F.C.E.R.

La restaurantul din sediul D.A.S.M., președintele F.C.E.R. a oferit o cină în onoarea înaltului oaspete israelian și a diplomaților care l-au însoțit, dar și cu participarea domnului Bogdan Aureșcu, secretar de stat la MAE, precum și a membrilor Comitetului Director al F.C.E.R. Președintele și deputatul F.C.E.R. a prezentat membrii Comitetului Director al Federației și a sintetizat aspecte ale actualității comunitare evreiești din România: asistență socială și medicală, valorificare a patrimoniului de cult și cultură iudaică, dezvoltare de bune relații cu populația majoritară și cu alte etnii din România ș.a. Președintele și deputatul F.C.E.R. a remarcat caracterul lucrativ și constructiv al convorbirilor purtate de ministrul israelian cu autoritățile române, aprecierea pozitivă de care se bucură conducerea F.C.E.R. în viața politică, socială, culturală din România. Domnia sa a reținut reafirmarea, în discursul oaspetelui, a rolului important pe care Israelul îl atribuie relațiilor cu evreii din Diaspora. La cina în onoarea lui *Zeev Elkin* a luat parte și președintele B'nai B'rith România, ing. *José Iacobescu*.

• Împreună cu directorul Joint pentru România, *Israel Sabag*, președintele și deputatul F.C.E.R. a participat la reinaurarea CIR „Mira” de la Eforie Nord, dotat, în fiecare cameră, cu aer condiționat, frigider, televizor color. Modernizarea a fost realizată cu sprijin financiar însemnat din partea Joint - România.

• La Constanța, președintele și deputatul F.C.E.R. a avut o întvedere cu Î.P.S. *Teodosie*, Arhiepiscop al Tomisului, privind restaurarea Sinagogii din Constanța, situată în apropierea Catedralei Ortodoxe și Moscheii. F.C.E.R. și Arhiepiscopia Tomisului au convenit crearea unui Comitet de sprijin pentru reabilitarea lăcașurilor de cult de la Marea Neagră. La întâlnire au participat: președintele C.E. Constanța, prof. univ. dr. *Carol Friedman*, și Directorul Joint România, *Israel Sabag*.

• Prilejuită de intenția lansării la Brăila a volumului „Dimensiunea Sebastian” de *Geo Șerban*, întâlnirea între dr. *Aurel Vainer* și primarul Municipiului Brăila, *Aurel Gabriel Simionescu*, a avut ca obiect stabilirea câtorva repere de colaborare între F.C.E.R., C.E. Brăila și Primăria municipiului pentru o mai puternică punere în valoare a moștenirii spirituale a lui Mihail Sebastian, originar din acest oraș. În acest sens s-a convenit: acordarea numelui „Mihail Sebastian” sălii de protocol a Teatrului brăilean „Maria Filotti”; plasarea unei plăci comemorative în amintirea scriitorului; vernisajul unei expoziții „Mihail Sebastian”; program artistic dedicat aceluiași autor realizat de TES, de actorul israelian originar din România, *Nico Nitai*, de formația de *klezmer-i* a C.E.B.; *Șabat*on organizat de F.C.E.R., C.E. Brăila cu concursul Joint; organizarea la Casa

memorială „Petre Ștefănescu Goangă” a colocviului „Șueta”, consacrat omului și scriitorului Mihail Sebastian, cu accentul pe anii legislației rasiale și pe cariera sa didactică la Liceul „Cultura B”, devenit, după tragicul său sfârșit, Liceul „Mihail Sebastian”, actual sediu al Fundației „Lauder”; colaborarea dintre Primărie și F.C.E.R. pentru realizarea unui bust al scriitorului în centrul orașului; organizarea Zilelor „Mihail Sebastian” ca eveniment periodic.

• Participarea Federației la Festivalul Minorităților Naționale din România „ProEtnica”, de la Sighișoara, despre care revista noastră relatează pe larg în acest număr, a fost mult apreciată de public. Respectiv: prestația formațiilor de *klezmer-i* și corale ale comunităților din Cluj și Brașov; programul artistic special, la Sinagoga din oraș, mesele rotunde, simpozioanele, lansările de carte - „Dimensiunea Sebastian” de *Geo Șerban*, „Victor Brauner și însoțitorii săi” de *Emil Nadler (Nicolae)*, având ca moderator pe președintele și deputatul F.C.E.R.

Aportul însemnat al F.C.E.R. la Festivalul „ProEtnica”, cu implicarea directă a Oficiului Artă, Știință, Cultură, a fost subliniat de directorul festivalului, *Volker Reiter*.

• De Roș Hașana și Iom Kipur, amplu reflectate în acest număr al revistei, sunt de menționat: prezența la masa festivă de Roș Hașana a președintelui Academiei Române, acad. dr. *Ionel Haiduc*, și a președintelui Academiei Oamenilor de Știință din România, prof. univ. dr. *Vasile Cârdea*; participarea la serviciul religios de Iom Kipur a directorului artistic al Festivalului „George Enescu”, *Ioan Holender*.

• O delegație a F.C.E.R. - dr. *Aurel Vainer*, director CAPI, ing. *Rudy Marcovici*, director Cabinet Silviu Horn - a vizitat lăcașuri iudaice de cult din nordul Moldovei și din Bucovina. La Vatra Dornei delegația s-a întâlnit cu primarul *Ilie Boncheș* și colaboratori apropiați ai săi. S-a convenit o colaborare F.C.E.R. - Primărie pentru un proiect privind reabilitarea impresiei Templu din această stațiune balneară, în două etape - împropățare și elaborarea unui proiect de reabilitare constructivă și de modernizare funcțională din fonduri U.E., deschiderea accesului la Templu. De asemenea, s-a convenit montarea unei plăci comemorative la Gara veche în amintirea „părintelui căilor ferate din Bucovina”, A.E. Ziffer, cu organizarea unui simpozion, și, în perspectivă, inaugurarea unui bust al acestuia. La Câmpulung Moldovenesc, după o vizită împreună cu președintele C.E. Suceava, prof. *Sorin Golda*, în baza informațiilor oferite la fața locului de d-na *Gherghina Negru*, s-a convenit măsuri privind restaurarea Sinagogii din Ilemn, a doua din țară, după cea din Piatra Neamț, urmând efectuarea, în prealabil, a unei expertize tehnice. Întrunirea delegației cu primarul din Gura Humorului, *Marius Ioan Ursaciuc*, și cu deputatul PNL *Grigore Crăciunescu* a fost un punct important de plecare pentru un proiect de restaurare a Sinagogii locale, tot în două etape. În urma întâlnirii cu primarul din Săveni, *Petru Relu Târziu*, s-a convenit realizarea unei expertize tehnice pentru Sinagoga locală, unde nu mai trăiesc evrei, și pentru fosta școală evreiască din oraș, acum - în proprietatea Fundației „Caritatea”. Discuția între dr. *Aurel Vainer* și primarul Municipiului Botoșani, *Ovidiu Iulian Portariuc*, a pus bazele unor acord F.C.E.R. - Primărie, pentru promovarea moștenirii iudaice din oraș: crearea unui Muzeu al Minorităților Naționale, cu accentul pe contribuția evreilor la dezvoltarea urbei; organizarea unui Festival iudaic la Botoșani. La întâlnirea cu vicepreședintele Consiliului Județean Botoșani, *Gheorghe Sorescu*, s-a convenit sprijinul reciproc pentru valorificarea fostei Școli Româno-Israelite din Ștefănești, acum - proprietatea Fundației „Caritatea”, prin alocarea unor fonduri destinate în scopul folosirii sale. La popasul din Mihăileni, localitate unde nu mai sunt evrei, s-a constatat că starea de îngrijire a cimitirului evreiesc este mai bună decât anul trecut. Împreună cu președintele C.E. Rădăuți, *Igo Koffler*, a fost vizitat Templul reinaurat cu un an în urmă și punctul muzeistic. Grijă pentru buna întreținere s-a văzut și prin aleile frumos pietruite, străjuite de plante. La Ștefănești, altădată un oraș cu peste 3 000 de evrei, în prezent - fără evrei, au fost vizitate punctul muzeistic și vechiul cimitir evreiesc, căsuța (*știbale*) Marelui Ștefăneșter Rebe Matitiah Friedman, descendent al dinastiei rabinice din Rujin, unde și astăzi oameni de diferite etnii, confesiuni lasă scrisori - rugă (*kvitlăh*). Președintele și deputatul F.C.E.R., fiu al acestei localități, cea mai veche în care s-au stabilit evrei veniți de peste Prut, a mulțumit familiei *Stelian Neagu* pentru grija față de „amprenta lăsată de evreii din Ștefănești”. La întâlnirile avute la Rădăuți și Câmpulung Moldovenesc, președintele F.C.E.R. a exprimat mulțumiri și a adresat felicitări celor care au muncit de ani mulți la comunitățile din aceste localități.

IULIA DELEANU

„Dialog de mare intensitate cu Dumnezeu și cu noi înșine”

Dorință de iertare, purificare prin căință și rugă este esența celei mai sfinte dintre sărbătorile evreiești, Ziua de Ispășire, *Iom Kipur*. Ea urmează celor zece zile de *Slihot*, în care ne cerem iertare pentru tot ce-am păcătuit pentru a fi semnați și pecetluiti cu o semnătură bună în anul care a început. *Iom Kipur* este esența mozaismului: continuă frământare, mai multe întrebări decât răspunsuri, judecare de sine fără menajamente.

Despre încărcătura filosofică a acestui „dialog de mare intensitate cu Dumnezeu și cu noi înșine” a vorbit, de *Erev Iom Kipur*, președintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*. Ne rugăm nu doar pentru noi, ci și pentru întreaga umanitate, fiindcă toți suntem copiii lui Dumnezeu, a accentuat domnia sa. Referindu-se la pecetea divină asupra noastră pentru anul care a început, președintele Federației a observat: la un pol se

afli cei drepti, la celălalt - cei care n-au făcut decât rău în viață. Pentru ei, sentințele sunt lămurite. Pentru cei mulți, însă, cu greșeli, dar și cu fapte bune, aflați, plini de remușcări și lacrimi în suflet, în sinagogă, străduindu-se să se apropie de Dumnezeu, există speranța că sentința să poată fi schimbată în bine, până

în ultimul moment. „Cred că mă aflu, a mărturisit domnia sa, în această largă categorie de oameni, cu păcate, dar și cu dorință de bine pentru obștea evreiască din România. Înainte cu câteva zile de Iom Kipur, împreună cu colegii ai mei, am fost la Săveni,

Vatra Dornei, Gura Humorului, pentru demararea unui proiect de restaurare a sinagogilor din acele locuri - obiective turistice, mod a lăsa posterității dovezi, monumente arhitectonice de mare valoare, care să ateste existența evreiască în România”. (I.D.)

(Continuare în pag. 25)

Benjamin Netanyahu: „Unitatea, o sursă majoră a puterii evreilor de pretutindeni”

Extrase din Mesajul de Anul Nou al premierului Israelului.

...Sper ca Roș Hașana să aducă evreilor de pretutindeni securitate, prosperitate și pace. Anul Nou este un timp de reflecție și, dacă privim înapoi la ce s-a întâmplat anul trecut, putem vedea că au fost multe realizări de care putem să ne mandrim, de exemplu relansarea satelitului de comunicație Amos 4, ceea ce dovedește capacitatea tehnologică a Israelului... Tinerii noștri continuă să ne dea motive de mândrie, elevii noștri de liceu aducând numeroase medalii de la concursuri internaționale - aur, argint și bronz de la Olimpiada de Știință și Computere. Tinerii evrei conduc lumea occidentală în matematică și se găsesc printre primele locuri în diferite științe.

În timp ce în alte părți din regiune se înregistrează tulburări, violențe, extremism fără precedent, în Israel noi am organizat alegeri și am format un nou guvern... Rămânem o oază a democrației, stabilității, toleranței și libertății, unde drepturile sunt protejate și cu toții suntem egali în fața legii. Desigur, trebuie să facem față unor provocări, să garantăm creșterea economică, pentru ca toți israelienii să se bucure de beneficiile acestei creșteri dar ne confruntăm și cu provocări externe.

Căutăm să stimulăm procesul de pace cu palestinienii, menținând în același timp securitatea și asigurându-ne că va fi vorba de o pace reală și trainică. Nu o ceremonie, un acord pe care să-l celebrăm pentru două minute și apoi să se prăbușească. Vrem o pace reală, adevărată și trainică și aceasta trebuie să se bazeze pe recunoașterea Israelului ca stat evreiesc și pe securitatea noastră... Ne uităm în jur și vedem situația din Siria, este o mare problemă, o mare tragedie, urmărim foarte atent evoluția situației și, chiar dacă nu suntem implicați în conflictul intern din Siria, ne vom apăra, și dacă va fi necesar, vom acționa cu hotărâre pentru a ne proteja poporul. Nimeni nu trebuie să se îndoiască de decizia noastră. Pe de altă parte, de o importanță de prim ordin este faptul că Iranul continuă programul său de înarmare nucleară, ceea ce reprezintă o mare amenințare pentru Israel, pentru regiune și pentru pacea în lume. Programul nuclear al Iranului trebuie oprit. Pur și simplu, nu putem permite ca regimul cel mai periculos din lume să obțină arma cea mai periculoasă din lume...

Făcând față acestor provocări și altora, sunt convins că toate comunitățile evreiești din lume vor susține în continuare Israelul așa cum și Israelul va continua să existe pentru evreii de pretutindeni, pentru că unitatea evreilor este o sursă majoră a puterii noastre colective și, împreună, nicio provocare nu este prea mare. Israelul este un far al stabilității, modernității și progresului și aceasta deoarece suntem uniți, fiindcă eu cred că împreună putem să continuăm să facem lucruri deosebite pentru evrei și pentru lume... De aceea, vă doresc un an nou fericit! Rostim *Shana Tova Umetuka*, ceea ce înseamnă un an bun și un An Nou dulce, așa că doresc să se îplinească ambele urări. *Shana Tova!*

4 septembrie 2013

Comitetul Director al F.C.E.R.: TEME FIERBINȚI LEGATE DE VIITORUL FEDERAȚIEI

- Un nou stil de muncă la C.E.B.
- Cine este și cine nu este evreu și conform cărora criterii se stabilește aceasta?
- F.C.E.R., numai o „umbrelă” a comunității naționale?
- Perspective în organizarea pe regiuni a comunităților evreiești.

Membrii Comitetului Director (C.D.) al Federației Comunităților Evreiești din România (F.C.E.R.) au dezbătut recent teme legate de prezentul, dar mai ales de viitorul Federației și, implicit, al comunităților evreiești din țară, dintre care amintim modul în care își desfășoară activitatea conducerea nou aleasă a C.E. București și propunerea de strategie de dezvoltare a Federației, comunităților și obștilor evreiești din România, creionată de președintele C.E. Brașov, Tiberiu Roth. De asemenea, au fost dezbateri privind modernizarea Muzeului Evreilor din România.

Bucureștiul, sub lupa Comitetului Director

Din luna mai și până acum, Comitetul de Conducere al C.E.B. s-a întrunit de șase ori, rezultatele neîntârziind să apară în plan organizatoric, cultural, al asistenței etc. „Sper ca în curând să adoptăm criteriile pe baza cărora o persoană poate deveni membru al C.E.B.”, a spus președintele C.E.B., ing. Paul Schwartz. De asemenea, a subliniat, însă, că lipsa banilor împiedică un ritm mai alert în activitatea de curățenie din cimitirele bucureștene. Idei de soluții mai ieftine au fost, dar s-au dovedit neviabile, ca folosirea, pe bază contractuală, a unor deținuți de la Penitenciarul Jilava (mai scumpă decât folosirea unor zilieri obișnuiți). Și transportul la groapa de gunoi s-a dovedit „o nucă tare”, dat fiind că soluțiile alternative (inclusiv un contract cu Penitenciarul Jilava sau tocarea materialului lemnos rezultat în urma tăierilor) s-au dovedit a fi mai costisitoare decât închirierea unui container de la REBU, cu toată bunăvoința arătată C.E.B. de autoritățile locale. În mod surprinzător, nici fermele agricole nu doresc achiziționarea de masă verde provenită de la tăierile de vegetație din cimitirele evreiești din Capitală.

În prezent, a spus Paul Schwartz, se fac eforturi pentru elaborarea Statutului C.E.B., iar când acesta va fi gata, vor fi făcute propuneri și pentru modificarea Statutului F.C.E.R., toate acestea cu aportul unor juriști cu experiență.

Vicepreședintele C.E.B., Attila Gulyas, a propus ca nu numai C.E.B. să raporteze despre propria activitate la C.D., ci toate

comunitățile și obștile să vină și să își prezinte realizările și obiectivele.

„Important este ca noul Comitet de Conducere să nu fie vulnerabil juridic, motiv pentru care trebuie să fie lămurită problema cenzorilor, iar întreaga activitate a Comitetului, care este foarte bogată, să fie comunicată prin „Realitatea Evreiască” și prezentată cu prilejul viitoarei Adunări Generale”, a spus dr. Alexandru Elias.

„Este necesară delimitarea atribuțiilor C.E.B. față de F.C.E.R.”, a fost de acord președintele Vainer, după ce Edi Kupferberg, directorul Cancelariei Rabinice, a arătat, ca și Attila Gulyas, că nu este clar în subordinea cui (F.C.E.R. sau rabinat) se află cei care trebuie să asigure curățenia în curtea Sinagogii Mari.

Un alt aspect care va trebui să fie explicitat în viitorul Acord de colaborare între C.E.B. și F.C.E.R. sunt, în opinia președintelui F.C.E.R., sursele de venituri ale C.E.B., dr. Aurel Vainer invitând liderii Comunității din Capitală să atragă sponsorizări, așa cum s-a reușit la Satu Mare, Tg. Mureș, Arad ș.a.

Directorul JDC România, Israel Sabag, a subliniat că se văd schimbări în modul de lucru al Comitetului de Conducere al C.E.B., iar „lumea simte schimbarea. Îi văd zi de zi lucrând pe cei din Conducerea CEB, iar comunitatea este diferită de altele, din România, pentru că este mai mare și pentru că este în Capitală. Dacă am promis ceva la alegerile de la București, oamenii își vor aminti, deci nu pot fi lăsate subiecte deschise”. C.E.B. și Centrul Comunitar Evreiesc (JCC) au proiecte comune, a adăugat directorul Joint România, solicitând ca de Sucot să fie acțiuni atât la Sinagoga Mare cât și la JCC.

Dezbaterea s-a încheiat cu concluzia desprinsă de dr. Aurel Vainer, care a arătat că „membrii C.D. au luat cunoștință de realizările noii conduceri de la C.E.B., dar acestea trebuie să se transforme în performanțe prin continuarea demersurilor deja începute”.

Noutăți de la Muzeul Evreilor din România

Muzeul Evreilor din România, aflat de puțin timp sub conducerea dnei Carmen

Dumitriu, trebuie să fie conectat la rețeaua muzeelor evreiești din întreaga lume, a spus Irina Cajal, membru în Comitetul Director, subsecretar de stat la Ministerul Culturii.

Noua directoare a Muzeului a subliniat că sunt necesare operațiuni minime de curățenie, deratizare și dezinsecție, reetichetarea prin forțe proprii a vitrinelor și exponatelor, precum și dezvoltarea unei baze de date proprii, împreună cu CSIER. De asemenea, a spus Carmen Dumitriu, este nevoie de delimitarea unor grupuri-țintă care să fie atrase să viziteze Muzeul.

Pentru dezvoltarea Muzeului și renovarea clădirii, inclusiv pentru realizarea unei pinacoteci la Muzeu, C.D. a luat notă de informarea de către Eduard Kupferberg despre cele convenite cu președintele F.C.E.R. în atragerea unor fonduri externe, mai cu seama de la European Jewish Fund. Urmează ca proiectele să fie realizate în cel mai scurt timp de conducerea Muzeului, cu sprijinul directorului Cancelariei rabinice.

Președintele F.C.E.R. a conchis că este necesară expertizarea clădirilor Muzeului, efectuarea de reparații, astfel încât la București să fie puse în valoare, pentru posteritate, „pecețile iudaismului” existente în colecțiile Muzeului.

Un alt subiect, prezentat de secretarul general al F.C.E.R. și dezbătut de C.D., a fost modul în care au fost îndeplinite sarcinile trasate anterior de Comitetul celor care dețin funcții executive, recomandându-se continuarea acțiunilor stabilite pentru deciziile neîndeplinite încă.

Propunere de Strategie privind dezvoltarea comunităților evreiești din România

După cum a arătat președintele Aurel Vainer, Congresul F.C.E.R. nu a mai putut discuta propunerea de strategie privind dezvoltarea comunităților evreiești din România, din cauză că documentele au ajuns prea târziu. În același timp, însă, Congresul a adoptat Obiectivele Strategice pentru perioada următoare de 4 ani.

Autorul documentului, Tiberiu Roth, președintele C.E. Brașov, membru al Consiliului de Conducere al F.C.E.R., a precizat că a propus „câteva linii strategice, care sunt în consonanță cu principiile la care aderă cele mai multe organizații reprezentative ale evreilor din Europa,

dar acestea trebuie să fie susținute și concretizate în proiecte, care trebuie să fie elaborate de specialiști ai domeniilor din F.C.E.R. și Comunități.”

Prima dintre propuneri este ca identitatea evreiască a unei persoane să fie stabilită conform criteriului din Legea Reîntoarcerii (lege pe baza căreia o persoană se poate întoarce în Israel și dobândi cetățenia evreiască) și nu conform criteriului halahic.

Apoi, președintele C.E. Brașov propune ca F.C.E.R. să devină „o umbrelă” pentru comunitatea evreiască din România și să aibă numai funcții de reprezentare și colectare de fonduri, iar activitățile de cult, educative și administrare de patrimoniu să fie desfășurate de comunitățile teritoriale.

Întrucât regionalizarea României va fi oricum realizată, mai devreme sau mai târziu, T. Roth propune organizarea teritorială a comunităților evreiești din țară pe opt regiuni, respectiv Nord-Est (județele Suceava, Botoșani, Neamț, Iași, Bacău și Vaslui, capitala la Iași), Sud-Est (Vrancea, Galați, Buzău, Brăila, Tulcea și Constanța, capitala la Galați), Centru (Alba, Mureș, Harghita, Covasna, Brașov și Sibiu, cu capitala la Brașov), București (București, Ilfov, Prahova, Dâmbovița, Teleorman, Giurgiu, Călărași și Ialomița, capitala la București), Sud-Vest (Gorj, Vâlcea, Olt, Dolj și Mehedinți, capitala la Craiova), Vest (Timiș, Arad, Hunedoara și Caraș-Severin, capitala la Timișoara) și Nord-Vest (Bihor, Satu Mare, Sălaj, Maramureș, Bistrița Năsăud și Cluj, cu capitala la Oradea).

După cum a subliniat dr. Aurel Vainer, autorul strategiei are dreptate atunci când consideră că baza activității este și trebuie să fie la comunități, dar realizarea acestei propuneri ar presupune o concentrare a celor 38 de comunități și 21 de obști, care trebuie să alcătuiască noua structură de 8-10 entități.

Tiberiu Roth a adăugat că subiectul identității iudaice suscită discuții intense în comunități, iar coagularea acestora nu este neapărat legată de regionalizarea României, dar pentru evreii din România este „vital să discute despre reorganizarea Comunităților”, să se ajungă ca bugetele să fie repartizate pe comunități, iar în perspectiva alegerilor pentru conducerea F.C.E.R. din 2014, „ar fi util să se discute despre reorganizare și, în consecință, despre propunerile de modificare a organigramei F.C.E.R.”.

(Continuare în pagina 16)

Roș Hașana 5774 la Sinagoga Mare

La intrare am primit pliantele cu felicitările președintelui F.C.E.R., dr. Aurel Vainer, președintelui C.E.B., ing. Paul Schwartz, directorului JCC, Shai Orny. Desigur, și pachetele cu darul de An Nou – mărul, mierea, promisiunea unui An mai bun. Erau de față conducerea F.C.E.R., președintele Forumului B.B., ing. José Iacobescu, consilierul cultural al președintelui F.C.E.R., dr. ing. José Blum, membrii C.E.B., ec. Attila Gulyas, ing. Peri Blănaru, dr. Mona Bejan, prof. Israel Taner, prof. Octavian Fülöp, prof. Sara Wechsler, ec. Silviu Horn, dr. Aurel Iovițu, precum și invitați, prieteni ai obștii evreilor – președintele Academiei Române, acad. dr. Ionel Haiduc, general dr. V. Cădea, președintele Academiei Oamenilor de Știință, ministrul Muncii, Mariana Câmpeanu, prof.dr. preot N. Cornițescu, părintele Ioan Armaș, reprezentant al Patriarhiei Române. A fost de față ambasadorul Germaniei la București, E.S. Werner Hans Lauk, ca și numeroși membri ai comunității evreilor, prieteni ai acestora, cetățeni israelieni. Attila Gulyas a anunțat modul de desfășurare a serbării de Roș Hașana. Corul C.E.B., împreună cu instrumentiștii au interpretat, sub conducerea lui Bogdan Lifșin, interpret totodată la orga electronică, un program artistic foarte reușit, de muzică tradițională evreiască și melodii israeliene.

Președintele F.C.E.R., dr. Aurel Vai-

ner, i-a felicitat pe cei prezenți cu ocazia sărbătorii Noului An 5774, le-a urat să ne reîntâlnim sănătoși și în anul 5775, a subliniat faptul că Roș Hașana marchează crearea Lumii, în speță a Omului, de către Dumnezeu Unic. Pentru evrei, „capul anului” este Ziua Înscrierii în Cartea Vieții pentru toți oamenii, cu sau fără păcate. Ne pregătim să cerem iertare pentru greșelile noastre, până la Ziua Căinței, Iom Kipur, când soarta ne va fi pecetluită. Pacea în Orientul Apropiat, pacea în lume și în Israel este dorința tuturor iubitorilor de armonie și prietenie.

S-au citit mesaje din partea Patriarhiei Române, a Camerei Deputaților, Prefectului de Ilfov.

Vicepreședintele F.C.E.R., președinte al C.E.B., ing. Paul Schwartz, a mulțumit celor veniți la sărbătoare, a exprimat speranța tuturor într-un an mai bun, a menționat buna colaborare din cadrul noului Comitet de conducere al Comunității Evreilor din București. Rabinul Rafael Shaffer a transmis salutul fostului Mare Rabin Menahem Hacohen, ne-a îndemnat să ne îndreptăm greșelile, să fim mai buni, să avem pace în sufletele noastre, pentru că numai astfel vom avea pace în lume. Împreună cu cantorul Iosif Adler și cantorul B. Katz, din Ierusalim, Rabinul a oficiat serviciul religios, rugăciunea către Domnul Unic, Tfilat Amida, Kedușă, rugăciunea pentru Șofar, fiecare enoriaș

având la îndemână aceste rugăciuni pe un pliant. Serbarea s-a încheiat cu două cântece interpretate de Corul C.E.B.

F.C.E.R. și C.E.B. mulțumesc sponsorilor care au contribuit cu bani și produse pentru sărbătoarea de Roș Hașana, respectiv SC Supercom SA (director Ilie Ionel Ciuclea), un bun și statornic prieten al F.C.E.R., Niro Investment Group, care a sponsorizat multe activități ale F.C.E.R., Apa Nova și Romaqua Group.

Prin ajutorul acestor sponsori, s-au putut face 750 de pachete cu miere și mere, așa cum cere tradiția iudaică de Roș Hașana, pachete care au fost oferite membrilor comunității, prietenilor și colaboratorilor F.C.E.R. și C.E.B., rezidenților Căminului „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen” etc.

La Seder Roș Hașana, obicei introdus de câțiva ani, care are un succes la fel de mare ca Seder-ul de Pesah, Attila Gulyas, vicepreședintele C.E.B., a preluat rolul de gazdă. El și-a exprimat bucuria că a existat posibilitatea organizării acestei mese cu felurile tradiționale, fiecare reprezentând un simbol (mărul, rodia, mierea, capul de pește etc.). La mesele încărcate de bucată și de vinuri israeliene de excepție,

membrii comunității și prietenii lor s-au întâlnit pentru a marca într-o atmosferă mai puțin solemnă „capul anului”, traducerea cuvânt cu cuvânt a expresiei Roș Hașana, ne-a explicat rabinul Shaffer. El a arătat că, acum lumea se bucură deoarece Roș

Hașana se desfășoară sub semnul facerii de bine, și dacă în prima zi a Noului An faci fapte bune, așa se va întâmpla tot anul, Fiecare fel de pe masa de sărbătoare a fost binecuvântat de el și de alți enoriași, rugați să rostească rugăciunea potrivită.

Președintele F.C.E.R., dr. Aurel Vainer, a subliniat echivalența Anului Nou cu Geneza, începutul lumii, moment acceptat de toate re-

ligiile monoteiste, i-a prezentat pe invitații săi, acad. dr. Ionel Haiduc, președintele Academiei Române, și prof.univ. dr. Mircea Beuran, fost ministru al Sănătății, și a urat celor prezenți să fie cu toții înscrși în Cartea Vieții. Binecuvântările au fost urmate de cântece interpretate de coriștii Sinagogii, de corul JCC și C.E.B., cărora li s-au alăturat și oaspeții. Binecuvântarea de la sfârșitul mesei a fost rostită de primcantorul Iosif Adler. Felicitări pentru organizatori și toată echipa care s-a ocupat de pregătirea mesei și servirea musafirilor.

B.M.M., E.G.

IUDAICA

Ce reprezintă Iom Kipur?

Mi-am pus această întrebare din copilărie, când mergeam la Sinagoga Fierarilor, din Galați, însoțind-o pe bunica. Pe stradă erau trei sinagogi, la câteva case una de cealaltă. Strada era plină de oameni, evrei care ieșeau în pauză de la rugăciune, în *oys-nemăs*. Rugăciunea de Iom Kipur dura de dimineață până seara, după ce avusesse loc și în seara din ajun. Sinagoga era plină, atât la bărbați, jos, cât și la femei, la balcon, în "sinagoga mică". Cantorul (*Hozăn*), Reb Mendală Bătrânu, oficia rugăciunea din tot sufletul. Eram copil, încă nu știam să citesc în nici o limbă. Mai târziu am crescut, am început să merg la școală și la Talmud Tora, să înțeleg, să citesc. Îmi aduc aminte cum am fost învățat să citesc fraza pentru *Kapurăs*, pe care o recitam în mână cu un cocoș, cu câteva zile înainte de Iom Kipur. Totuși, era ceva care nu înțelegeam. Ce păcate făcusem eu, un copil care încă nu ajunsese la *Bar Mițva*? La această întrebare mi-a răspuns tatăl meu vitreg: Însuși faptul că nu-mi fac rugăciunea în fiecare zi, de trei ori pe zi (în primul rând!). Apoi: dacă sunt păcatele mele, cum pot să fie trecute pe un biet cocoșel care nu înțelegea nimic din tot ce se petrecea? Mai ales că, după *Kapurăs* îi erau arse penele de la gât la lumânarea care ardea tot timpul rugăciunii, ceea ce nu puteam suporta (mai târziu, am aflat că acest lucru era făcut pentru a ușura tăierea cocoșului de către *haham*, deși atunci nimeni nu știa să-mi explice acest lucru). Atunci când am avut dreptul să judec singur, am început să înlocuiesc acest obicei cu o mică sumă de bani, pe care o donam pentru săraci. Și, în mod treptat, la Galați apăruseră schimbări. Evreii plecau pe rând. Numărul evreilor care veneau la sinagogi scădea ca urmare a acestui lucru. Apoi, două sinagogi, *Hesed șel Emes* și Sinagoga Fierarilor s-au închis. A rămas numai Templul Meseriașilor, care funcționează și astăzi, renovarea lui urmând să fie terminată în curând. Aici adaug faptul că Iom Kipur în lașul evreiesc de altădată a fost descris de marele scriitor ebraic Shmuel Yosef Agnon în povestirea "La Hemdat", pe care am tradus-o în limba română cu mulți ani în urmă, în revista tel-aviviană "Orient Expres".

Care este sensul zilei celei mai sfinte

din calendarul ebraic? Răspunsul este: Iom Kipur este ziua răscumpărării păcatelor. Din punct de vedere calendaristic, este a zecea zi a lunii a șaptea, 10 Tișrei. Ea este ultima dintre cele 10 zile înfricoșătoare, ale procesului în care fiecare om și fiecare viețuitoare sunt judecați în fața Tribunalului Ceresc. Prima dintre aceste zile este Roș Hașana, prima zi a anului, care este Ziua Amintirii, în care fiecare om își aduce aminte de faptele bune și rele făcute în anul precedent – iar ultima este Iom Kipur, ziua răscumpărării păcatelor. Conform tradiției, de Roș Hașana soarta fiecărui om și a fiecărei viețuitoare în noul an se înscrie în Cartea Vieții, iar de Iom Kipur această soartă, această înscriere se pecetluiește. Fiecare evreu se roagă pentru o pecetluire a unei soarte bune. Soarta oamenilor drepti cu adevărat, *țadikim*, este decisă chiar de Roș Hașana. Soarta majorității oamenilor, oameni medii, obișnuiți, este înscrisă de Roș Hașana, dar este decisă de Iom Kipur. Mai există încă o categorie de oameni, păcătoși cu adevărat, a căror soartă este decisă de Hoșana Raba. Dar nimeni nu știe cine este drept, cine este om obișnuit și cine este păcătos. Știm cu toții că majoritatea oamenilor sunt medii: de aceea, accentul este pus pe rugăciunea de Iom Kipur, pe *Slihot* (cererile de iertare). Mai mult decât atât: rugăciunea *Kol Nidre* (toate făgăduințele), recitată în seara de ajun de Iom Kipur, introduce permisiunea de a face rugăciunea împreună cu "păcătoșii" (unii interpreți afirmă "reneații"). Nu se afirmă ștergerea totală a păcatelor, ci amânarea temporară a pedesirii pentru comiterea lor, "de la acest Iom Kipur la următorul Iom Kipur, care va veni la noi cu bine". Spre deosebire de celelalte zile ale anului, în seara de ajun de Iom Kipur evreii își fac rugăciunea în sinagogă înfășurați în *talit*, șalul de rugăciune. Însăși ideea posibilității de a face rugăciunea împreună cu "păcătoșii" sau "reneații", precum și recitarea tuturor rugăciunilor la numărul plural (și nu la numărul singular), lucru care apare în mod clar la recitarea cererilor de iertare (*Slihot*), ca și imaginea poporului uniformizat, cu toții îmbrăcați în alb și înfășurați în *talit* arată caracterul colectiv al rugăciunii.

LUCIAN-ZEEV HERȘCOVICI

(Continuare în pag. 6)

S-a întins iar hupa la Sinagoga Mare

Doi tineri, *Manuela Borza* și *Marius Marcovici*, din Alba Iulia, care s-au unit într-o nouă familie, au nuntit la Sinagoga Mare din București. Nu credeam că sinagoga va fi la fel de plină ca atunci când mirii erau bucureșteni, Alba fiind un oraș din celălalt capăt al țării. Or să vină rude apropiate, câțiva prieteni... Participarea a fost însă de domeniul miraculosului: o sinagogă plină, majoritatea – tineri, familii tinere cu prunci, viața mai puternică decât secătuirea și sfârșitul. Adevărat, mama miresei, președintele Comunității din Alba, *Lia Borza*, e cunoscută în comunitatea evreiască. Dovadă că printre invitați s-au numărat președintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, unul dintre cei care au binecuvântat mirii; vicepreședintele Federației și, mai recent, președintele CEB, ing. *Paul Schwartz*; directorul DASM și noul vicepreședinte CEB, *Attila Gulyas*; directorul Cancelariei Rabinice, *Edi Kupferberg*; președintele Fundației „Ronald Lauder” în România, *Tova Ben Nun Cherbis*; directorul JCC, *Shai Orny*, și directorul adjunct – *Adi Gueron*; directorul TES, *Maia Morgenstern*; președinții Comunităților din Ploiești și Tecuci, *Adela Herdan* și *Iancu Aizic* ș.a. N-au lipsit șeful de cabinet *Silvian Horn*, consilierul personal al președintelui, *Silviu Vexler*... Tânăr – și maestrul de ceremonii, prieten al mirilor, *Erwin Șimșensohn*. Cântecul sacru, interpretat de prim-cantorul *Iosif Adler*, și cântecul profan de nuntă – corul JCC, condus de *Bogdan Lifșin*, au dăruit un plus de emoție fiecăruia dintre cei prezenți. Și Cuvântului i s-a dat cinstea cuvenită: incursiunile în filosofia iudaică și comentariile biblice ale Rabinului *Rafael Shaffer*, documentarul – pentru neinițiați – despre ritualul nunții evreiești, deslușit de *Erwin Șimșensohn*.

Alt element menționabil: dintre rudele care au dat cele șapte binecuvântări în ebraică și română, mulți erau veniți din Israel, semn că israelienii originari din România nu-și uită rădăcinile, că „podul” atât de des amintit România – Israel nu e retorică. Cei rămași și cei care au făcut Alia suntem o familie; la propriu și la figurat. Fiecare dintre cei care au avut rol în ceremonialul de nuntă – martorii la citirea *ketubei*, prim-cantorul *Iosif Adler* și oficiarul de cult *Yehuda Livnat*, domnișoarele și cavalerii de onoare, părinții mirelui, *Simona* și *Gheorghe Marcovici*, ai miresei, *Lia* și *Vasile Borza*, ca să nu mai vorbesc de protagoniști, *Manuela* și *Marius* – au fost la înălțime: elegantă, emoție și, firește, sinceritate. Să nu uităm dansul: *Kol Simha v' Kol Kala, Simen Tov un Mazal Tov*... (I.D.)

Sucot sau înțelepciunea bucuriei

Iar în ziua a cincisprezecea din luna a șaptea când veți aduna roadele pământului veți sărbători... Veți lua o chitră, o ramură de palmier, una de mirt și una de salcie de râu și vă veți bucura în fața Domnului șapte zile (Lev 23.39-40).

Ce este mai ușor, postul sau bucuria? La prima vedere, întrebarea pare chiar stupidă. Pentru a posti ne înfrânăm dorința naturală și sănătoasă de a mânca, ceea ce nu este deloc ușor, iar bucuria vine singură. Există desigur momente de restricție când ne este chiar greu să ne bucurăm, dar în zilele în care, după truda de o vară, adunăm roadele pământului, bucuria este chiar firească.

Așa pare doar la prima vedere. Cine dintre noi nu a fost pus în situația de a căuta să aducă bucurie unui prieten sau să stârneasca un zâmbet pe o față mohorâtă? Se dovedește că nu este deloc ușor. Nu știm nici măcar cum pornim. Cu atât mai mult celui care caută să-și aducă sie însuși bucurie. Mulți doresc, dar foarte puțini chiar reușesc.

Pentru zilele de Sucot porunca Torei este: **vă veți bucura în fața Domnului șapte zile**. Ne cere oare Tora să facem ceva peste puterile noastre?

Desigur, nu. Toate poruncile din Tora ne sunt accesibile. Ele nu sunt nici în cer nici peste mări ci aproape de noi. Așadar, cum procedăm?

Versetul începe: **Veți lua o chitră, o ramură de palmier, una de mirt și una de salcie de râu**. Ar fi fost de așteptat ca în sărbătoarea recoltei bucuria să fie stărnită printr-o procesiune de care încărcate cu grâne sau fructe și cisterne pline de must. Nimic din acestea, doar o chitră și trei ramuri.

În zilele noastre chitra se cumpără cu bani grei ca obiect de cult, dar nu așa a fost dintotdeauna. Cu un veac în urmă se mai găseau în Israel pomi de chitră care creșteau sălbatic, iar fructele lor frumoase și bine mirositoare dar cu greu comestibile nu se prea bucurau de apreciere. Cu atât mai mult ramurile de palmier, mirt și salcie nu aveau chiar nici o valoare în afară de cea estetică.

Tora ne învață că roadele, deși avem mare nevoie de ele, nu sunt cele care ne aduc bucuria. Ea aparține celui care știe să vadă frumosul în obiectele lipsite de valoare care îl înconjoară.

Aceasta este înțelepciunea bucuriei.

RAFAEL SHAFFER

O zi de Iom Kipur în copilăria mea

După peștele în aspic urma *aranyleves* (supă de aur), cu carne, morcovi și țelină, apoi friptura de pui cu cartofi, legume și salată. Cu câteva zile în urmă, învățisem deasupra capului găina care se zbătea, repetând după tata rugăciunea în ebraică. Găina ispășea în locul meu, era *kapurăs*, jertfită pentru ca mie să-mi meargă bine. Mai bine ea decât eu, mă linișteam, adoptând obiceiul arhaic care mă umplea de teamă, dar și de vraja sărbătorii de Iom Kipur.

Pe la ora șase seara, după cina-prânz copioasă din ajun de Iom Kipur, porneam toți trei la sinagogă, într-o tăcere neobișnuită pentru noi: tata, febril, cufundat în gânduri, își concentra forțele pentru cele 24 de ore de post și rugăciune; mama, micuță de statură, dar *rebezzen* din cap până în vârful degetelor, pășea cu demnitate, pe tocuri înalte, în taior elegant cu o batistuță asortată și cu pălărioară cu voal pe părul proaspăt aranjat la coafor; iar eu îmi promiteam solemn în sinea mea că voi ține postul până la capăt.

În Sinagoga din Fabric, în anii '60-'70, fiecare își ocupa locul rezervat și cumpărat pentru această ocazie unică, căci în tot restul anului băncile erau mai mult goale. Mama era la balcon, pe partea dreaptă, așa că putea schimba priviri cu tata care ședea jos, pe jilțul lui de rabin, în togă și cu coif cu pompon din satin alb strălucitor, la stânga de Aron Kodeș, dulapul cu sulițele de Tora. Lumea

râdea, se îmbrățișa și se săruta până începea *Kol Nidrei*, una din puținele rugăciuni când toată congregația era în picioare și își ținea suflarea. Răsună în mine, de parcă ar fi azi, vocile cantorilor - Katz, o voce de tenor de operă, Feller Otto, suav, cu inflexiuni duioase, vocile calde ale lui Klein Geza și Fischer Hugo. Nimeni nu se putea sustrage acestei rugăciuni care începe pianissimo, domol, se amplifică treptat, se lărgește, se înalță, cuprinde toată făptura. Nu sensul cuvintelor, ci melodia dramatică, purtată de voce și orgă, angrenează individul și comunitatea într-o emoție colectivă. Fiecare în parte și cu toții împreună trăiam această rugăciune ca un moment de cumpănă, crucial, determinant pentru viața, pentru soarta noastră. An de an, până astăzi, simt la fel.

Postul nu era un subiect de discuție, posteam, răbdam de foame și de sete, fără comentarii. Dar de fiecare Iom Kipur, când intram în casă seara după templu și pe masă sclipea platoul de argint încărcat cu fructe și ne ademenea *kuglof* (prăjitura turn cu o gaură în mijloc, umplută din belșug cu mac sau ciocolată și stafide), mama exclama fără greș, cu toate că de-abia începuse postul: „Acum mi-e cel mai tare foame!” Pe atunci râdeam, iar mult mai târziu mi-am dat seama că era modul ei ingenios de a elimina posibilitatea de agravare.

GETTA NEUMANN

(Continuare în pag. 16)

Filantropie sau investiții cu scop filantropic?

Cu alte cuvinte, e mai bine să dai o sumă de bani pentru acoperirea unor nevoi bine determinate ale comunității evreiești din România, sau să faci o investiție din profitul căreia să fie finanțate unele dintre nevoile membrilor comunității? Veniți în România să determine care ar fi cele mai potrivite proiecte prin a căror finanțare evreei de la noi ar putea duce o viață mai bună, membrii delegației Federației Comunităților Evreiești din Kansas, condusă de președintele Todd Stettner, au discutat cu reprezentanții Federației Comunităților Evreiești din România cum ar fi cel mai bine să ofere niște sume de bani „generoase, dar nu foarte mari”, dar nu dacă să le dea sau nu.

Dr. Aurel Vainer, ing. Paul Schwartz, Israel Sabag, Maia Morgenstern, Atilla Gulyas, Edi Kupferberg, Rudi Marcovici au fost printre cei care au încercat să atragă atenția evreilor americani asupra unor domenii în care ar fi urgent nevoie de investiții, pentru ca evreei din România să trăiască mai bine și să beneficieze de o viață de cult cât mai bogată.

Directoarea Teatrului Evreiesc de Stat, actrița Maia Morgenstern, a subliniat că la București se află unul dintre cele mai vechi teatre idiș din România și chiar din această parte a Europei, modernizat și cu sprijinul Primăriei generale a Bucureștiului, dar resimțind în continuare necesitatea de a se moderniza.

„Cea mai mare nevoie de finanțare este resimțită pentru acoperirea costurilor pentru medicamente și servicii medicale, asistență la domiciliu și asistență socială, toate dedicate evreilor asistați, în special supraviețuitorilor Holocaustului”, a spus directorul DASM, Atilla Gulyas. „De multe ori, trebuie să amânăm satisfacerea unor astfel de nevoi, să fim foarte stricți în aplicarea criteriilor conform cărora sunt selecționați cei ce pot beneficia de serviciile noastre. Un alt program unde sunt necesare mai multe fonduri este cel intitulat «Copii în nevoie», pentru ajutarea copiilor proveniți din familii extrem de

sărace. De pildă, am avut o familie cu cinci copii din Satu Mare care nu aveau electricitate și nici canalizare și apă curentă, iar noi am reușit să le instalăm aceste utilități și chiar să asigurăm accesul la educație. Una dintre modalitățile de ajută aceste familii este trimiterea copiilor în tabere de vară, dar nimic dintre toate acestea nu s-ar fi putut face dacă nu am fi beneficiat și în trecut de ajutorul dvs. generos”, a arătat directorul DASM, susținut de directorul Joint România, Israel Sabag, ambii subliniind că la program au acces numai familiile care se angajează ca apoi să continue să dea copiilor o educație iudaică. „Costul participării unui copil la o tabără e de numai 60 USD, ceea ce e prea mult pentru multe dintre aceste familii, iar noi acoperim diferența necesară pentru ca respectivul copil să poată merge în tabăra de vară”, a precizat Israel Sabag.

Întrucât din delegația evreilor din Kansas au făcut parte și medici, președintele F.C.E.R., dr. Aurel Vainer, a solicitat ca programul actual de asistență din domeniul oftalmologiei, finanțat de Joint și de evreei americani, să fie extins în domeniul dermatologiei. „Programul de oftalmologie are un mare succes. Mulți evrei care nu ar fi avut bani să urmeze un tratament oftalmologic sunt azi oameni sănătoși datorită intervenției doctorilor și ajutorului american”. Extinderea în alte domenii a programului, de care să poată beneficia pacienții evrei, dar și neevrei, „ar avea o pronunțată dimensiune umană”, a subliniat dr. Aurel Vainer, care a adăugat că „România este o țară care oferă multiple posibilități de afaceri, iar F.C.E.R. are uși deschise atât la autorități, cât și în lumea afacerilor, ceea ce ar fi de ajutor în deschiderea unor investiții americane în obiective industriale de producție a alimentelor cașer, dar și în renovarea unor clădiri aparținând comunității evreiești pentru deschiderea unor cămine de bătrâni, ale căror venituri ar contribui apoi la finanțarea unor nevoi din sânul comunității evreiești din România”.

Israel Sabag a subliniat chiar că, dacă se vor găsi medici oftalmologi și dermatologi americani care să vină 7-10 zile în România, Joint-ul ar putea suporta o bună parte din cheltuieli. „Noi avem expertiza de a prelua anumite proprietăți și a le face să devină profitabile în sprijinul comunității evreiești din România”, a spus șeful delegației din Kansas.

Oaspeții americani îi pot ajuta pe evreei români și din punct de vedere spiritual, a spus Edi Kupferberg, directorul Cancelariei rabinice, care a amintit că donația de cărți religioase făcută în 2005 de Federația Evreilor din Kansas a fost foarte utilă în România, dar există încă multe necesități, dat fiind că, de exemplu, „de sărbători, trebuie să aducem cantori și rabini din străinătate și sunt încă multe nevoi în domeniul educației iudaice, pentru care organizarea școlilor de vară nu este suficientă”, iar o nouă donație de cărți de cult ar fi mai mult decât binevenită.

N. ALEXANDRU

Zeev Elkin, ministru adjunct de externe al Israelului:

„Legătura cu diaspora are o valoare strategică pentru Israel”

„Legătura Israelului cu comunitățile evreiești din diaspora are o valoare strategică pentru existența Statului Israel. Acum avem nevoie de comunitățile evreiești din diaspora, iar acestea au nevoie de noi”, a declarat Zeev Elkin, ministru adjunct de externe al Israelului (ministru de externe în exercițiu), aflat într-o scurtă vizită la București, încheiată cu o întâlnire cu președintele F.C.E.R., dr. Aurel Vainer, deputat, cu președintele B'nai B'rith România, José Iacobescu, cu membrii din conducerea F.C.E.R., dintre care îi amintim pe vicepreședintele ing. Paul Schwartz, președinte al C.E.B., Albert Kupferberg, secretar general al F.C.E.R., Irina Cajal, subsecretar de stat la Ministerul Culturii, directorul D.A.S.M., Atilla Gulyas, rabinul Rafael Shaffer și alții. A participat E.S. Dan Ben-Eliezer, ambasadorul Israelului în România, și alți membri ai ambasadei.

Explicând de ce consideră atât de importante relațiile dintre Israel și comunitățile din diaspora, Zeev Elkin a amintit că, dacă citești scrisorile adresate de David Ben Gurion soției sale, înțelegi că el nu prea a avut timp de stat acasă. „Mergea de la o comunitate din străinătate la alta și liderii comunităților locale îl ajutau să își formeze legături cu șefii respectivelor state. După cel de-al doilea război mondial, aceste legături au permis crearea Statului Israel”. În prezent însă, a apreciat liderul în exercițiu al Ministerului israelian de Externe (portofoliul Exterelor este deținut de Benjamin Netanyahu), Israelul s-a îndepărtat de comunitățile din diaspora. „Poate ne-am simțit prea puternici”, a opinat ministrul, adăugând că, în situația actuală din regiune, Israelul trebuie să revină la rădăcini, la dorința lui Th. Herzl ca viitorul *Medinat Israel* să fie un stat al tuturor evreilor. Din păcate însă, a subliniat Zeev Elkin, „în cazul Israelului nu se aplică o logică simplă. Orientul Mijlociu arde din toate părțile, dar Israelul, care a devenit un mare stat evreu în familia tuturor statelor, este cel vinovat, iar conflictul israelo-palestinian este acuzat că aprinde Orientul Mijlociu, deși Orientul Mijlociu este rupt între forțe care nu au nimic comun cu Israelul, cum ar fi problemele din Siria și Egipt, lupta între șiiți și suniți, între forțele islamiste și cele laice, dar presa din toată lumea se ocupă mai mult de Israel decât de aceste

conflicte. De aceea, acum mai mult ca niciodată, avem nevoie de comunitățile evreiești din toată lumea, iar acestea au nevoie de Israel, pentru că se confruntă cu un antisemitism care devine tot mai mult antiisraelism”.

Ministrul israelian a mai declarat că la București, la întâlnirile cu vicepremierul, cu ministrul de externe, cu președintele Senatului și cel al Camerei Deputaților, s-a simțit înconjurat de prietenie și căldură. „În toate aceste întâlniri, interlocutorii mei au ținut să sublinieze că forța relațiilor bilaterale se bazează și pe activitatea comunității evreiești din România, ca și pe cea a evreilor din Israel originari din România. Legăturile bilaterale fac din România un prieten deosebit al Israelului, avem o istorie de 65 de ani a relațiilor diplomatice, iar în această zonă nu sunt multe state care se pot lăuda cu astfel de legături, cu o tradiție îndelungată”.

Mulțumind conducerii F.C.E.R. pentru tot ceea ce face în direcția promovării relațiilor bilaterale, Zeev Elkin a mai adăugat și o notă personală declarației sale: „A fi la București înseamnă foarte mult pentru mine, pentru că atunci când am emigrat către Israel din fosta URSS, mai exact din Ucraina, avionul a decolat de aici, de la București. Atunci eram în drum spre a dobândi cetățenia israeliană, acum mă găsec aici într-o poziție oficială”.

Președintele Aurel Vainer a spus că misiunea principală a F.C.E.R., organizație din care fac parte 38 de comunități și 26 de obști, este să mențină iudaismul sub aspect religios și cultural, să dezvolte activitățile educative și să acorde asistență socială și medicală evreilor vârstnici, în special supraviețuitorilor Holocaustului. „O altă direcție de bază este să cultivăm atașamentul evreilor din România față de Israel și să dezvoltăm relațiile de frățietate cu evreei din Israel și din orice altă parte a lumii”.

După ce președintele BBR, José Iacobescu, a afirmat, între altele, că „în România antisemitismul este la cote destul de joase”, rabinul Shaffer a susținut ideea, arătând că, deși circulă prin București cu veșmintele tradiționale pentru un rabin, niciodată nu a fost confruntat cu reacții adverse, ci doar cu unele de interes.

ALEXANDRU MARINESCU

Israel Dezarmarea Siriei – avertisment pentru Iran

(Urmare din pag. 1)

Și în acest caz, nu cuvintele, ci acțiunile vor fi cele care vor determina rezultatul”, a declarat premierul israelian în cadrul aceleiași cuvântări, precizând în același timp că „Israelul trebuie oricum să fie pregătit pentru a se apăra împotriva oricărei amenințări, mai actuală azi ca oricând”.

O idee asemănătoare a fost formulată și de președintele Israelului, Shimon Peres, într-o cuvântare rostită la același eveniment, înainte de discursul lui Netanyahu. El a declarat că „alternativa lui Assad este de a se angaja” să distrugă armele sale chimice în concordanță cu „planul prezentat de Statele Unite și Rusia”. „Amenințarea militară, alternativa la acordul de distrugere a armelor, trebuie să servească drept lecție pentru liderii din Iran”, a arătat președintele Israelului.

Planul ruso-american, acceptat de comunitatea internațională, a nemulțumit opoziția din Siria, care consideră că măsura va duce la menținerea la putere a regimului Assad. Reprezentanții mai multor grupări rebele au afirmat că Siria va încerca să ascundă o parte din arsenalul său chimic. Ei susțin că, în urmă cu câteva săptămâni, convoaie de camioane încărcate cu arme au trecut granița Siriei cu Irakul și cu Libanul, fără să existe vreun control. Deocamdată, serviciile secrete din Israel și din țările vecine, care urmăresc cu atenție evoluția situației, nu au confirmat aceste date.

Clopoșelul de început de an a sunat iar la Lauder

Un nou an școlar a început și la Complexul educațional Lauder-Reut pe data de 16 septembrie 2013, când instituția de educație, ce reunește grădiniță, școală primară, gimnaziu și liceu, a marcat 16 ani de existență. *Tova Ben Nun-Cherbis*, directoarea generală, le-a urat elevilor și părinților un an „mai dulce ca mierea”, plin de realizări și bucurii. Ea a prezentat rezultatele deosebite pe care le-a obținut această instituție la evaluările făcute de Ministerul Educației Naționale: liceul Lauder s-a clasat pe locul 1 în București și pe locul 8 la nivel național, după rezultatele la bacalaureat, cu o promovabilitate de 100%, fiind singurul liceu din capitală care a intrat în topul național. De asemenea, gimnaziul Lauder se află pe locul 2 la nivelul Bucureștiului conform analizei rezultatelor la Evaluarea Națională.

Invitat special la manifestare a fost rabinul *Joshua Spinner*, vicepreședinte executiv & CEO al Fundației „Ronald S. Lauder”. El le-a vorbit elevilor despre importanța majoră a prieteniei în viața omului și în dezvoltarea individuală și socială – „reut” (lb.

ebr.) fiind un alt nume al școlii lor. Rabinul *Rafael Shaffer* a explicat semnificația și importanța sărbătorilor de toamnă, deschiderea anului școlar având loc după Iom Kipur și în apropierea Sucot-ului, în luna șofarului, care este și una „a speranței”. La manifestare a participat *dr. Irina Cajal*, subsecretar de stat la Ministerul Culturii. Începând cu acest an, Universitatea București și Universitatea Politehnică au devenit și ele parteneri ale Complexului Lauder. De asemenea, elevii au fost întâmpinați și de muzicianul *A. G. Weinberger*, care va coordona de acum înainte cercul de chitară. Echipa administrativă s-a îmbogățit cu un nou membru, directoarea-adjunctă *Mariana Rosner*, cu experiență dobândită la conducerea liceului „Jean Monnet”. Câțiva dintre absolvenții liceului, acum studenți la universități apreciate din România, Israel sau alte țări, au povestit despre anii petrecuți la Lauder. Momentele muzicale au fost susținute de elevii din formațiile coordonate de *Rodica Doija* și *Bogdan Lifșin*. (D.M.)

Sportul nu este pentru extremiști

Pe 5 septembrie s-au împlinit 41 de ani de la Masacrul din München, așa cum a fost numit evenimentul sângeros din timpul Jocurilor Olimpice de Vară de la München, din 1972.

Atunci, opt extremiști palestinieni aparținând grupării teroriste Septembrie Negru, membră Fatah (Organizația de Eliberare a Palestinei: OEP), au luat ostatici 11 sportivi ai delegației Israelului. Tentativa autorităților germane de eliberare a ostaticilor a eșuat, toți cei 11 sportivi israelieni fiind uciși. De asemenea, cinci din cei opt teroriști au fost împușcați mortal, ceilalți trei fiind arestați. Aceștia din urmă au fost eliberați de către nemți la sfârșitul anului 1972, după ce OEP a deturnat un avion Lufthansa și a cerut eliberarea lor.

Pe 6 septembrie, a doua zi după atentat, competiția sportivă a fost întreruptă, organizându-se o ceremonie la care au participat 80.000 de spectatori și 3000 de sportivi.

Aceasta a fost o pagină neagră în istoria statului Israel dar și în istoria sportului mondial.

I-au urmat altele.

Dintre cele mai recente, ne amintim cu toții atentatul din 15 aprilie a.c. de la Boston, atunci când maratonul, cu o lungă tradiție, din statul Massachusetts a fost transformat de către teroriști într-o scenă pentru ura rasială, ucigând și rănind mai mulți sportivi.

De curând, la o scară mai mică, meciul de fotbal dintre reprezentativele României și Ungariei a fost folosit de un grup de neonaziști maghiari pentru a-și exprima extremismele și lipsa de educație, într-o Românie, din păcate, nici ea lipsită de extremiști.

Acestea sunt atentele împotriva civilizației, a democrației, a bunului simț.

Rămâne întrebarea: cât timp va mai trece până când competițiile sportive, menite să promoveze disciplina, onoarea, corectitudinea, să strângă laolaltă țări și culturi diferite, să nu mai fie folosite de teroriști și extremiști, de orice fel, pentru a-și exprima nebunia?

G.G.

STAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ROMÂNESC

O discuție cu academicianul SOLOMON MARCUS

Reporter: Cum vedeți relația profesor-elev în învățământul primar, gimnazial și la nivelul liceului?

Solomon Marcus: De la ciclul primar până la liceu, trebuie renunțat la scenariul existent catedră-bănci, monolog-luat notițe, întrebare-răspuns, imperativ-supunere, datorie, disciplină. Nu se poate renunța la datorie și disciplină, dar dacă ele sunt principala, uneori singura motivație pentru învățare, cum se întâmplă frecvent, atunci eșecul educațional este inevitabil. Învățarea autentică nu este posibilă fără stare de relaxare, de bucurie, de plăcere. Arta educatorului constă în a furniza copilului, adolescentului, tânărului acea motivație în schimbul căreia el să accepte cu convingere efortul la care este invitat. Să simtă că-l așteaptă o recompensă sufletească, intelectuală, morală.

Rep: Care este impactul manualelor alternative? Cum vedeți programele școlare din învățământul preuniversitar în raport cu realitățile sociale, economice și, în particular, cele ale pieței de muncă din România?

S.M.: Manualele așa-zise alternative

Frații noștri din România

(Extrase din articolul publicat în „Jurnalul săptămânii”)

În zilele acestea, când ne rugăm cu toții pentru un an bun, cu liniște și pace, când fiecare îi adresează semenului tradițională urare: *Gmar Hatima Tova*, gândurile mele se îndreaptă către frații noștri care se află în România.

Câtă plăcere mi-a făcut dr. Vainer, președintele F.C.E.R., când mi-a spus că în seara de Roș Hașana, Beit Kneset Hagadol, Sinagoga Mare, era plină până la refuz!

Dragi cititori, nu e vorba de Beit Kneset Hagadol din Ierusalim, unde cantorul Haim Adler era la amvon, ci de Sinagoga Mare din București, unde cantorul Iosef Adler era în fața amvonului și sinagoga era tixită cu cei veniți din toate colțurile Bucureștiului să se roage pentru *Ktiva ve Hatima Tova*.

BARUCH TERCATIN

sunt mai puțin alternative decât se pretinde. Au cam aceleași păcate. Cu excepțiile de rigoare, sunt la fel de obeze, de plic-

ticoase, uneori neinteligibile, pe potriva programelor prăfuite, de pe urma cărora elevii nu află decât prea puțin despre știința secolului trecut.

Rep: Care credeți că sunt efectele sistemului Bologna, implementat deja de câțiva ani în România? Care sunt avantajele și dezavantajele în cazul universităților care încă organizează examene de admitere și al celor care fac admiteri pe bază de dosar?

S.M.: Procesul Bologna a fost un experiment care a încercat ceea ce încercă și Uniunea Europeană, Consiliul Europei de vreo 15 ani: să aducă la un numitor comun țările europene. Cu toate

stângăciile, semnalate de altfel din toate direcțiile, trebuia să trecem prin așa ceva.

Noi știm cât e de greu să racordezi localul cu universalul. Maiorescu făcea din aceasta unul din sloganele Junimii în 1863. Chiar pentru o singură țară, România, s-a văzut cât e de greu de realizat acest lucru. Acum, pariul a devenit și mai pretențios: să determini câteva zeci de țări să transgreseze diferențele de tradiții, pentru a le deprinde la o viață comună. Globalizarea ne-a surprins nepregătiți, dar ea nu e o opțiune ci o necesitate. Din greșeala în greșeala vom învăța să conviețuim.

Rep: De ce credeți că în ultimii ani nu au mai avut loc greve studentești de amploare, care să vizeze problemele din sistemul educațional?

S.M.: Nu cred că amploarea grevelor este cel mai bun indiciu al stării învățământului. Din păcate, bolile grave ale sistemului educațional sunt rar constientizate de masa elevilor și studenților iar factorii de decizie s-au dovedit mereu cei mai miopi în această privință. Oamenii politici, sindicaliștii, ziariștii, televiziunile nu prea le văd, trebuie să apară minți luminate cum au fost Haret, Lalescu și Moșil (pentru a mă referi numai la matematicieni) și trebuie ca ei să fie ascultați. Va mai trebui să se creeze acea masă critică de oameni ai școlii care să miște din loc un organism osificat. Personal, mi-am dat seama de carențele fundamentale ale școlii și universității mult după ce am trecut prin ele.

GEORGE GÎLEA

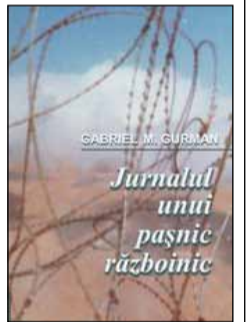
Prima carte electronică de la Hasefer

În premieră, o carte editată la Hasefer este accesibilă în format electronic pe platforma *Elephant.ro*. Veți putea fi astfel în posesia e-book-ului „Jurnalul unui pașnic războinic. Însemnări dintr-un război îndepărtat”, de Gabriel M. Gurman, primul e-book marca Hasefer.

În linii mari, este jurnalul „de bord” al unui tânăr medic militar evreu, emigrat din România, care ajunge să răspundă de viețile ostașilor israelieni în timpul războiului de Iom Kipur, fără să știe bine nici ebraica, nici medicina militară. Un pacifist implicat într-un adevărat război de uzură, cu mulți morți și răniți și cu o sumedenie

de gânduri pe care

numai hârtia le putea pune în ordine. În curând veți putea citi, în varianta e-book și „Povești ale evreilor”, de Arthur Weil. Ambele titluri au fost epuizate în doar câteva săptămâni de la apariție în versiunea tipărită. Mai multe detalii la numărul de telefon 0213086208 și pe site: www.hasefer.ro

Ce reprezintă Iom Kipur?

(Urmare din pag. 4)

Evreul nu se roagă numai pentru el individual, ci pentru tot poporul lui Israel. Deci nu o simplă rugăciune personală, ci o zi celebrată de tot poporul. Dar, personal, evreul se gândește la faptele lui și respectă normele halahice referitoare la Iom Kipur: zi de post. Din ce cauză? Iom Kipur este menționat în Tora ca un „Șabat al Șabaturilor” și o zi în care „să vă chinuiți sufletele”. Caracterul postului este colectiv. Am văzut evrei complet nereligioși, care postesc de Iom Kipur și meditează la faptele lor, deși nu vin la sinagogă. Tocmai de Iom Kipur, pentru că este ziua aleasă de tradiție în acest scop.

Iertarea păcatelor, amânarea pedepșirii lor nu înseamnă nici continuarea comiterii lor după încheierea zilei sfinte. Ea presupune îndreptarea, corijarea morală individuală, corectitudinea viitoare. Nu este suficient ca un om să se roage să-i fie iertate păcatele pe care le mărturisește automat, „așa cum scrie la carte”. Omul trebuie să facă fapte bune în locul greșelilor comise și să înceteze de a face greșelile asupra cărora este conștient. Este semnificativ faptul că, la ieșirea din Iom Kipur, după terminarea postului, mulți evrei încep să construiască Suca, respectiv coliba pentru sărbătoarea de Sucot care urmează: acesta este un act simbolic, deoarece înseamnă îndeplinirea unui comandament divin după ce au

obținut iertarea. Tot simbolic este faptul că, pentru greșelile comise față de Dumnezeu, i se cere iertare lui Dumnezeu, dar pentru greșelile comise față de alți oameni trebuie să fie cerută iertare chiar acestor oameni, indiferent de ce neam, religie sau categorie socială ar fi aceștia. Deci, este vorba de respectul față de om, înlăturându-se mândria exagerată. Subliniem și sfârșitul ceremonialului de Iom Kipur. După o zi de post, în care sunt respectate atât normele halahice referitoare la ziua de odihnă (Șabat), cât și normele halahice referitoare la post, încheierea este optimistă. După recitarea rugăciunii „Avinu Malkenu” (Regele nostru) se sună prelung din Șofar. Este simbolul pecetluirii unei soarte bune tuturor. Urmează declarația superiorității lui Dumnezeu („Domnul este Dumnezeu Atotputernic”) și urarea „Anul viitor la Ierusalim, în Ierusalimul reclădit”, respectiv speranța mesianică. Aceste elemente reprezintă fundamentele credinței iudaice.

Anul acesta, de Iom Kipur este aniversarea a 40 de ani de la izbucnirea celui de al patrulea război arabo-israelian. Israelul a fost atacat prin surprindere tocmai în această zi, de către Egipt și Siria. Data gregoriană era 6 octombrie 1973. Disputele asupra acestei tragedii continuă încă. Unii afirmă că greșala a fost a serviciilor de informații, alții, că a fost a ministrului apărării, Moshe Dayan, care nu a recrutat rezerviștii ime-

diat, ba chiar a acordat permisiile militarilor în termen și ofițerilor pentru a-și putea petrece ziua de Kipur în familie. Dar Comisia Agranat, instituită după terminarea războiului, l-a achitat complet pe Moshe Dayan. Vinovat a fost găsit, parțial, fostul șef al Marelui Stat Major, generalul David Eleazar. Dar unii afirmă că acest om nu ar fi fost vinovat, ci dimpotrivă, adăugând că membrii comisiei de anchetă nu ar fi fost suficient de profesioniști și informați. Alții vorbesc despre dezorientarea primului ministru de atunci, Golda Meir. Este greu de a face afirmații în prezent. Poate deschiderea arhivelor în viitor va aduce lumină. Războiul a durat circa trei săptămâni și numărul morților israelieni a fost de circa 3000 de militari. A existat chiar temerea că acesta ar fi sfârșitul statului Israel: ministrul apărării, Moshe Dayan, căruia îi fusese dezvoltat un cult al personalității după războiul de 6 zile din 1967, a afirmat că pare a fi „sfârșitul celui de al treilea Templu”. Dar războiul a trecut, cu toate pierderile existente. Au urmat două schimbări denumite „bombe cu efect întârziat”, deoarece au avut loc după câțiva ani: schimbarea de guvern în Israel (dar și de regim politic, respectiv tranziția de la socialism la liberalism) în 1977, prin preluarea puterii de către partidul Likud condus de Menahem Begin, care a înlocuit regimul partidului Mapai, care condusesse țara de la întemeierea statului, în 1948 – precum și încheierea primului acord de pace cu o țară arabă,

Egiptul. Alt fenomen a fost decepția generală, neîncrederea. Mulți tineri israelieni au plecat spre alte orizonturi ale lumii, în speranța unei vieți mai bune, mai sigure, mai liniștite...

Îmi amintesc câteva scene din ziua de Kipur din anul 1973. Eram *ole hadaș*, prezent la rugăciune într-o sinagogă din Kiryat Shareit, Holon. A apărut un militar care căuta pe cineva, apoi pe încă cineva. Era vorba de mobilizarea rapidă a rezerviștilor. Oamenii prezenți la rugăciune, mulți *olim hadașim*, neavizați, nu înțelegeau ce se întâmplă: ei se rugau pentru pecetluirea unui an bun. La un moment dat, cantorul recita rugăciunea „Unetane Tokef”: cine va trăi, cine va muri, cine va suferi, cine se va bucura în noul an. Deodată a sunat alarma. Unii dintre oameni au intrat în panică. Apoi radioul și televiziunea și-au reluat emisiunile și s-a aflat totul. Golda Meir a vorbit la televiziune. Discursul ei era optimist, dar realitatea i se citea pe față. Unii bătrâni au început să vorbească altfel: să avem încredere în Dumnezeu, El a făcut minunea de Purim și minunea de Hanuca, tot El va face minunea de Iom Kipur...

Să sperăm că Bunul Dumnezeu va pecetlui un an bun și o soartă bună tuturor, întregului popor al lui Israel și tuturor oamenilor, de toate neamurile și credințele. Să încheiem cu urarea ebraică „Hatima Tova”, o pecetluire bună.

LUCIAN-ZEEV HERȘCOVICI

BORSEC REDIVIVUS

De peste două decenii, stațiunea Borsec a fost considerată o relicvă a trecutului. Într-adevăr, pentru cine a cunoscut înflorirea dinaintea lui 1989 – străduțele, vilele, poienile, locurile de excursii, baza de tratament, invadate de turiști, inclusiv de evrei hasizi veniți din Israel și din alte

mai curând, a stațiunii.

Toate acestea, plus activitatea de „promo” făcută de Iancu Izidor, de Atilla Gulyas, directorul DASM, dar și susținerea de către noi, cei câțiva care de ani de zile ne ducem la Borsec, au determinat conducerea JCC ca, alături de cele două

părți – liniștea care s-a instalat acolo era prevestitoare de rele. În ultimii ani, veneau aici – și mă refer și la zilele noastre, ale F.C.E.R. –, doar cei profund îndrăgostiți de minunata stațiune, cu văi deschise, miros de brazi, locuri de plimbare și apa miraculoasă, mult mai bună decât cea vândută la magazinele din țară. Printre acei îndrăgostiți mă aflam și eu, care am descoperit Borsecul după ce, cu o intuiție a viitorului (sau poate era vorba de cunoașterea foarte bună a posibilităților și capacităților), la îndemnul prof. Izidor Iancu, administratorul C.I.R. Borsec, s-a modernizat una dintre vile, oferind, alături de frumusețea peisajului, și confortul pe care îl dorește astăzi un turist. Intuiția domnului Iancu a fost extraordinară deoarece, în urmă cu trei ani, a început construirea noului centru balnear, exact vizavi de vila noastră. Astfel, după ce se va termina (ar fi trebuit de-acum, dar deh, criza a redus fondurile), vom putea veni și la tratament. Dar există de-acum o mofetă sus, pe vârf de deal, Poiana Zânelor cu băi pentru circulație și cea mai nouă construcție, baia termală cu apă minerală încălzită, saună și masaj, și un mic ștrand cu bazin (din păcate, cu apă neîncălzită). La acestea, se adaugă străzile și aleile pietruite de Primărie, deschiderea de pensuni noi și renovarea unor vile, promit o reînviere, sperăm cât

tabere, devenite de-acum tradiționale, de la Cristian și Eforie, să testeze și Borsecul drept tabără pentru „vârsta de aur”. Concluzia finală la care am ajuns *Sanda Wolf*, directoarea taberelor și îndrumătoarea activității vârstei a treia, *Iancu Izidor*, dar în primul rând participanții la tabără, a fost că experimentul a reușit și va fi reluat în fiecare an de-cum înainte. Sigur, Borsecul este departe, nu se ajunge atât de repede ca la Eforie sau Cristian, dar problema a fost rezolvată prin întreruperea călătoriei la Cristian pentru o odihnă de jumătate de zi.

Sanda Wolf: A fost un act de curaj

Am avut nevoie de mult curaj să organizăm această tabără, a declarat revistei *Sanda Wolf*. Nu cunoșteam locul, condițiile, dar ideea a fost sprijinită, în afară de Iancu Izidor, de Atilla Gulyas, dar și de Șai Orny, directorul JCC, și de Israel Sabag, directorul Joint-România. (Ultimii doi, ne-a povestit Iancu Izidor, sunt absolut fascinați de Borsec de când au venit pentru prima dată aici). Surprinzător, a povestit Sanda, s-a înscris multă lume, în pofida distanței, astfel că vila a fost plină în cazul ambelor tabere; a trebuit chiar să cazăm câteva persoane la vila nerenovată de lângă Si-

agogă, cu condiții mai proaste. La fiecare serie s-au organizat câte două excursii, la Durău și la Lacul Roșu. Participanții s-au simțit bine, au fost încântați de peisaj, de aerul minunat din Borsec, le-a plăcut și mâncarea. Sigur, mai există și probleme, și aceasta se referă, în primul rând, la cazare. Vila renovată este confortabilă dar, existând și camere de trei paturi, acolo a trebuit să fie cazată o persoană în plus, lumea care a venit organizându-se câte doi, ceea ce s-a dovedit de-acum un lucru incomod. Apoi, noaptea este de obicei rece și, chiar dacă s-a făcut focul, capacitatea centralei este mică. O problemă esențială, a arătat *Sanda Wolf*, mai ales dacă Borsecul va intra în circuitul taberelor, este bucătăria, care necesită modernizări. Personalul este foarte devotat, lucrează bine dar le lipsesc un aragaz modern, mașină de spălat vase, mixere. Ar fi bine să se creeze și o bibliotecă, să se mărească foisorul din curte, una peste alta, ca investițiile să fie orientate și către Borsec. În pofida acestor inconveniente, a concluzionat interlucutoarea mea, tabăra a oferit mult mai mult: un personal plin de amabilitate și ambianță în sine. A fost o atmosferă foarte plăcută, veselie, înțelegeri. Participanții au venit din toată țara, nu numai din București, astfel că s-au înfiripat și noi prietenii. Oneg Șabatul i-a adunat pe toți la un loc și participanții s-au simțit într-un mediu cu adevărat evreiesc. Norocul lor, Iancu Izidor nu este numai administratorul taberei ci și ofician de cult, astfel că rugăciunile și binecuvântările de Șabat au fost însoțite și de explicații cu privire la semnificația sărbătorilor de toamnă. Iancu Izidor a mai făcut un gest care a încălzit inimile celor din tabără: în excursia la Lacul Roșu s-a făcut o oprire la Sinagoga din Gheorgheni, pe pereții căreia se află înșirate numele celor pieriți în Holocaust. Iancu Izidor a rostit acolo *Kadiș* pentru toți cei care voiau să-și evoce părinții decedați.

Cinci tabere pentru vârsta a treia

În cadrul acestui dialog, *Sanda Wolf* a ținut să menționeze și ajutorul oferit de prietena ei, *Marga Trifu*, voluntară JCC, care se implică plenar în toate activitățile vârstei a treia, și de *Manuela Alșec*, la tabăra de la Cristian. Ea ne-a vorbit și de celelalte tabere organizate în acest an pentru această categorie de vârstă – cinci la număr, în afara Borsecului – una la Cristian și două la Eforie. Cererile au depășit cu mult numărul de locuri, oamenii s-au simțit bine, au fost organizate excursii, diferite programe, conferințe, dezbateri, întâlniri cu membrii comunităților locale, respectiv de la Brașov și Constanța. În tabăra de la Eforie, de la începutul lui septembrie, a fost sărbătorit și Roș Ha-

șana, cei de față având posibilitatea să asculte explicațiile etnosociologului dr. *Hary Kuller*.

Prof. Iancu Izidor: Am făcut îmbunătățiri prin eforturi proprii

Prof. *Iancu Izidor* și-a manifestat satisfacția față de numărul de turiști care au venit la C.I.R. Borsec, în afara taberei, cu încasări la fața locului la fel ca anul trecut. El a atras atenția că sunt necesare investiții „ca să ne pregătim pentru viitor, când se va deschide centrul de tratament” și că ceea ce s-a făcut în acest an – igienizarea camerelor, vopsirea tâmplăriei, repararea instalațiilor sanitare, zugrăvitul camerelor din vila veche, închiderea lucarnelor din vila centrală – a fost în regie proprie. Se duc tratative cu Primăria din Borsec pentru ridicarea unui gard și repararea unor trotuare interioare din curtea Sinagogii. *Izidor Iancu* și-a reluat cererea, prezentată de ani de zile, privind necesitatea reabilitării sau chiar construirii unui nou bloc alimentar, care să includă o nouă sală de mese, o bucătărie, grup sanitar și camere pentru personal. Din păcate, fără niște reparații și investiții serioase, chiar și vila centrală ar putea să se degradeze, a afirmat el.

Un israelian la Borsec

În timpul șederii noastre, am avut ocazia să mă întâlnesc cu un prieten al comunității noastre: românul israelian *Armand Shor*. „Concurența”, cum l-a denumit Iancu Izidor; el este proprietarul vilei *Riki*, situată la doi pași de cea a comunității. Vila *Riki* oferă, într-adevăr, condiții excelente de cazare și masă, cu prețuri rezonabile, dar nu este concurență. Dimpotrivă, *Armand Shor* se implică în promovarea comunității evreiești din România în Israel. Când am stat de vorbă cu el, se pregătea să participe la reuniunea diasporei românești de la Mangalia unde avea de gând să clarifice că evreii români din Israel nu sunt o diasporă, deoarece ei s-au întors în țara strămoșească. *Armand Shor* consideră că în Israel nu se cunoaște cu adevărat istoria evreilor români, situația lor actuală și că ar trebui făcut mult mai mult pentru ca acolo să se afle tot ceea ce face comunitatea evreiască, care sunt personalitățile din trecut și din prezent ale evreimii române. După părerea lui, lipsesc cărțile și revista „Realitatea Evreiască” și ar fi necesară o difuzare organizată. *Armand Shor* a apreciat în mod special eforturile președintelui F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, făcute în Israel pentru a păstra memoria evreilor români imigrați care au pus bazele primelor colonii, menționând inițiativa construirii Muzeului de la Roș Pina.

„Podurile Toleranței” îi vor apropia și mai mult pe evrei de neevrei

În primăvara acestui an, organizația B'nai B'rith Europa a inițiat o manifestare al cărei scop principal este realizarea unei apropieri mai mari între evrei și neevrei, prin cunoașterea mai bună a diferitelor aspecte ale iudaismului în statele europene unde există loji B.B. Intitulată „Podurile Toleranței”, inițiativa a fost prezentată la o adunare generală de președintele nostru de onoare și vicepreședintele B.B. Europa, *Erika van Gelden*, iar modalitatea și formele acțiunii au fost lăsate pe seama fiecărei filiale a BBE, care urma să-și facă un proiect în care să-și fixeze țintele.

Având experiența trecutului, când Forumul nostru a organizat cel puțin două manifestări de an vergură la nivel european (una dintre ele fiind Congresul BB Europa) și care au fost apreciate foarte bine, Forumul BB România „Dr. Moses Rosen” a decis să facă din „Podurile Toleranței”, care se va desfășura în perioada 20-23 octombrie a.c., un eveniment deosebit, cu participare cât mai largă și atragerea unor instituții guvernamentale, de stat, locale, politice și culturale românești, alături de cele evreiești: BB România în colaborare cu F.C.E.R., C.E.B., A.E.R.V.H., Organizația Sionistă și, bineînțeles, cu sprijinul tuturor membrilor Forumului

Inițiativa a fost primită cu interes de partea română. Prin eforturile depuse de președintele BB, ing. *Jose*

Jacobescu, au fost semnate acorduri de colaborare cu Parlamentul României, cu Guvernul, prin Ministerul Culturii și Ministerul de Externe, cu Institutul Cultural Român, Institutul „Elie Wiesel”, Primăria Municipiului București, Primăria sectorului 5, Teatrul „Constantin Tănase” și cu alte instituții. Semnarea unora dintre aceste documente a avut loc chiar în adunări generale unde membrii Forumului nostru au putut fi martorii reacțiilor entuziaste ale partenerilor noștri care și-au manifestat disponibilitatea de a participa la „Podurile Toleranței”, considerându-le și ei ca un mijloc de apropiere, de cunoaștere reciprocă mai bună.

Acțiunea urmează să aibă atât caracter cultural cât și științific. Astfel, deschiderea manifestării, la 20 octombrie, se va marca printr-un mare concert la Ateneul Român, cu participarea Orchestrei Medicilor și corului Filarmonicii „George Enescu”. La 21 octombrie, la sala ArCub va avea loc un concert extraordinar, prezentat de *Mihaela Păun*, *Berti Barbera*, *AG Weinberger* și una dintre formațiile klezmer din țara noastră, iar în cea de a treia zi, la închiderea manifestării, participanții vor fi invitați, de către *Alexandru Arșinel*, un mare prieten al comunității noastre, la Teatrul de revistă „Constantin Tănase”.

Dar partea de „entertainment” reprezintă doar un as-

pect al celor trei zile deoarece două zile vor fi dedicate, în cadrul unor workshop-uri, dezbaterilor privind cele mai acute și actuale probleme legate de relația dintre iudaism și creștinism, probleme de conviețuire, antisemitismul și modalități de combatere a acestui fenomen, toate adunate sub titlul „Discriminare, stereotipuri, prejudecăți” (moderator prof. univ. dr. *Alexandru Florian*, directorul Institutului „Elie Wiesel”), precum și unei mese rotunde privind contribuția evreilor la dezvoltarea României, moderatorul acesteia fiind președintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*.

Sunt invitați toți membrii Forumului „Dr. Moses Rosen”, alături de o serie de personalități din România și străinătate, acestea din urmă – inițiatori și animatori ai „Podurilor Toleranței”. Succesul acestei acțiuni depinde de prezența cât mai multor persoane, din partea ambelor comunități interesate de o cât mai bună cunoaștere a aspectelor legate de o bună conviețuire, de exprimarea opiniilor lor și de formularea unui număr cât mai mare de idei pentru a îmbunătăți relațiile reciproce. De aceea, vă invităm să veniți la această manifestare care, cel puțin până acum, se conturează a fi interesantă.

Festivalul „ProEtnica” 2013

La Sinagoga din Sighișoara
au răsunat din nou cântece evreiești

După o întrerupere de doi ani (criza s-a resimțit profund și în domeniul culturii), la Sighișoara s-a reluat evenimentul de mare succes, festivalul „ProEtnica”, titlul său oficial fiind „Festivalul Intercultural de la Sighișoara - Proetnica 2013”. Chiar dacă cu mijloace mai puține și poate cu un program mai puțin variat, Festivalul s-a bucurat de participarea a 20 de comunități etnice din România, numărul artiștilor de la diferite manifestări fiind de 800. În cele trei zile, burgul din Sighișoara s-a transformat într-o cavalcadă de melodii și costume multicolore. Vechile ziduri ale cetății, centrul vechi, străduțele înguste și numeroase case refăcute, alături de turiști, au fost martorele spectacolelor care au demonstrat bogăția tradițiilor culturale ale celor care conviețuiesc de sute de ani alături de populația românească.

Volker Reiter

directorul executiv al Festivalului:

„Am dorit să lansez
un dialog intercultural”

Festivalul a fost deschis de primarul municipiului Sighișoara, Ioan Dorin Daneșan. El a subliniat importanța acestui proiect cultural care dă posibilitate etniilor din România să se manifeste. Primarul și-a exprimat satisfacția față de reluarea Festivalului și de faptul că Sighișoara a devenit din nou gazda manifestării. Primăria și autoritățile locale, a arătat el, s-au implicat din plin pentru reușita acesteia.

„Multe persoane cu inițiativă culturală nu mi-au dat pace și mi-au cerut să organizez din nou Festivalul... Astfel, domnul Carol König, din partea Ministerului Culturii, m-a sunat și m-a întrebat dacă fac festivalul anul acesta... Domnul primar Ioan Dorin Daneșan m-a sunat încă din luna martie și m-a întrebat: „faci interetnicul? Domnul Lucian Năstăsă, de la Universitatea Babeș-Bolyai, de asemenea m-a sunat... Așadar, sub impulsul și ajutorul celor trei am reușit să fac un pas înainte și am pregătit acest festival împreună cu ei”, a declarat Volker Reiter, cel care la începutul anilor 2000, venit din Germania, a inițiat acțiunea, în cadrul Centrului Educațional Interetnic pentru Tineret. Volker Reiter s-a îndrăgostit atât de mult de Sighișoara și de perspectivele de a aduce la un loc toate etniile din țara noastră, încât s-a stabilit în acest oraș, s-a căsătorit cu o româncă și a devenit un pomotor al culturii din România. El a mulțumit organizatorilor și sponsorilor – Ministerului Culturii, Departamentului pentru Relații Interetnice al Guvernului României, Ambasadei Germaniei, Municipality Sighișoara, Universității Babeș-Bolyai, Școlii Doctorale de Relații Internaționale și Studii de Securitate și Centrului Educațional Interetnic pentru

Tineret – datorită cărora s-a putut realiza cea de a 11-a ediție a Festivalului.

Volker Reiter a declarat revistei noastre că obiectivul lui, de la venirea în România și înființarea Centrului Educațional Interetnic pentru Tineret, a fost de a lansa un dialog intercultural, un proiect de educație civică vizând prevenirea conflictelor interetnice prin dialog și cunoaștere iar Festivalul a dovedit că acest lucru este posibil.

Vorbind în numele Ambasadei Germaniei, atașatul cultural Caroline Glatz a arătat că, de la bun început, Ambasada s-a implicat în organizarea acestui festival care ilustrează ideea interculturalității europene.

Irina Cajal Marin

subsecretar de stat la Ministerul Culturii:

„ProEtnica - tradiție
valoroasă în peisajul
cultural românesc”

Din partea Ministerului Culturii au vorbit subsecretar de stat Irina Cajal Marin și Carol König, consilier pe probleme de interculturalitate al Ministerului. Primul vorbitor a transmis mesajul de salut al ministrului Culturii, Daniel Barbu, a făcut o scurtă trecere în revistă a istoriei Festivalului și a scos în evidență faptul că „ProEtnica” ocupă un loc important în peisajul cultural românesc, reprezentând cea mai importantă manifestare culturală a tuturor minorităților naționale din România, o adevărată sărbătoare a dialogului intercultural. Festivalul, a arătat Irina Cajal, este o manifestare complexă care, în afara prezentării tradițiilor folclorice, s-a preocupat, la inițiativa Ministerului Culturii și a Universității Babeș-Bolyai, să organizeze și simpozioane științifice cu teme privind contribuția minorităților naționale în domeniile istoriei, culturii și științei. Ea a mulțumit tuturor celor care au contribuit și contribuie la realizarea acestui proiect.

La rândul său, Carol König, care împreună cu Volker Reiter a fost inițiatorul Festivalului, a mulțumit autorităților locale pentru implicarea în organizarea Festivalului, Ministerului Culturii pentru că a avut posibilitatea de a finanța proiectul, precum și minorităților care participă la eveniment. El a transmis de asemenea salutul ministrului Culturii, Daniel Barbu.

Prof.univ. dr. Lucian Năstăsă-Kovacs (Universitatea Babeș-Bolyai) a subliniat importanța interculturalității și rolului acesteia, Festivalul de la Sighișoara fiind un exemplu concret al acestei idei.

45 de manifestări
cultural-artistice

În cele trei zile de festival, pe scena mare din Piața Centrală a Sighișoarei, 45 de ansambluri ale minorităților și-au prezentat dansurile și cântecele tradi-

ționale, spre bucuria sutelor de turiști care au urcat în fiecare zi în burg ca să le asculte. Numărul ansamblurilor a fost mult mai mare decât al minorităților și, urmărind programele lor, ne-am putut da seama de activitatea vie a acestora în cele mai îndepărtate colțuri ale țării. Dacă în România sunt recunoscute oficial 18 minorități, alături de ele s-au manifestat și altele (de pildă, aromâni), care au vrut să își facă tradițiile cunoscute. În piață și pe străzile adiacente se înșirau tarabe ale unor meșteșugari, artizani aparținând diferitelor etnii (am văzut mult mai puține kitschuri decât în alte târguri), dar și altele în care se preparau bunătăți... etnice și corturi în care se vindeau cărți și albume, un loc important fiind ocupat de Editura Hasefer, ale cărei cărți au avut o mare căutare.

Și dacă formațiile artistice reprezintă un element firesc într-un festival, aici, la Sighișoara, a existat – o tradiție de câțiva ani – și un program științific legat de diferitele aspecte ale problemei minorităților, atât pe plan intern cât și european

Prezență de excepție
a comunității evreiești

Programul cu care s-a prezentat comunitatea evreiască la „ProEtnica” poate fi calificat de excepție. A fost un proiect echilibrat, bine gândit de cei doi „culturali” ai noștri, dr.ing. José Blum și Sybil Benun. Latura „artistică” a fost reprezentată de formația klezmer Mazel Tov de la Cluj iar solista ei, Ita Socea, a cules ropote de aplauze, atât pe scena Pieței centrale, cât și la sinagogă. Alături, vocile „corului de îngeri” ale grupului brașovean de tineri „Yahad” ne-au transpus, parcă, în altă lume, ne-au făcut să uităm de toate grijile și să ne lăsăm fermecați de minunatele cântece israeliene. „Baruch Ata Adonai” și „Hallelu Et Adonai” au fost interpretate în locul cel mai potrivit, la Sinagoga din Sighișoara, o mică bijuterie albă, refăcută datorită unor oameni inimoși, evrei și neevrei deopotrivă. Cu numele lor, David Blum și doctorul Petru Oprean, care au depus eforturi pentru realizarea proiectului, creând în același timp un cămin pentru oameni, vă veți întâlni puțin mai încolo în articol... Cele două concerte au făcut ca în sinagogă să răsună din nou cântece evreiești. Toate aceste aspecte au fost scoase în evidență de cuvintele

rostite de dr. Aurel Vainer, președintele F.C.E.R., la începutul și la sfârșitul concertului, domnia-sa mulțumind pentru dăruirea artiștilor, pentru repertoriu și pentru talentul interpreților.

Prezența comunității noastre s-a făcut simțită și prin două manifestări cu mare succes de public, înscrise în cadrul programului științific și anume lansările de carte, „producții” ale Editurii Hasefer. Volume cu o valoare artistică și literară deosebită, apreciate de cei prezenți la Sighișoara care, pe de o parte, le-au achiziționat de la standul editurii, pe de altă parte, au fost de față în număr mare la prezentarea lor.

În prima zi, în cadrul manifestării intitulate „Pictori evrei de avangardă” s-au aflat în centrul atenției trei cărți de artă: „Întâlniri cu Marcel Iancu” de Geo Șerban, „Victor Brauner și însoțitorii” de Emil Nicolae și o carte editată de Institutul „Elie Wiesel” – „Artiști evrei din România modernă. Destine marcate de antisemitism și Holocaust”. Moderată de dr. A. Vainer, președintele F.C.E.R., masa rotundă a dat prilej participanților la discuții (dr. ing. José Blum, Geo Șerban, Emil Nadler (Nicolae), Irina Cajal Marin, Alexandru Florian, directorul Institutului „Elie Wiesel”, și criticul de artă Valentina Iancu, coautorii ai ultimului volum menționat) să facă o trecere în revistă și aprecieri despre pictorii evrei de avangardă din România, exemplificați în cadrul simpozionului prin viața și opera lui Marcel Iancu și a lui Victor Brauner, despre cariera și destinul lor, de multe ori tragic, în condițiile social-politice din România și Europa din preajma și în timpul celui de-al doilea război mondial, a influenței lor asupra evoluției artei europene. Referindu-se la albumul „Artiști evrei din România modernă. Destine marcate de antisemitism și Holocaust”, A. Florian a subliniat că editarea acestui volum face parte din strategia Institutului de a face cunoscut publicului prin alte modalități, nu numai prin conferințe sau simpozioane, situația evreilor din România, inclusiv a artiștilor, înainte și în timpul Holocaustului.

Cea de a doua lansare de carte, moderată de asemenea de dr. Aurel Vainer, „Dimensiunea Sebastian” de Geo Șerban, s-a transformat într-o dezbateră privind creația, ideologia, locul ocupat în cultura română de scriitorul Mihail Sebastian.

EVA GALAMBOS

(Continuare în pag. 12)

Revista
presei

Dr. Aurel Vainer: „Nu orice libertate trebuie acceptată”

„Este clar că acest partid (Jobbik – n. red.) face rău și Ungariei, și României, și oricărei țări în care pătrunde. Din păcate, are 43 de locuri în Parlamentul de la Budapesta. Este un pericol național în Ungaria și internațional în cadrul Uniunii Europene. Mai ales la noi, în România, unde-și permite să vină liderul lor, Gabor Vona, să facă declarațiile belicoase pe care le-a făcut”, a declarat deputatul Aurel Vainer, președintele Federației Comunităților Evreiești din România.

„În nici un caz nu putem fi de acord cu o astfel de primire făcută unei persoane care reprezintă un partid extremist,

neuropean, în fond. Europa înseamnă înțelegere între oameni, între națiuni, și nu intoleranță agresivă. Dezaprob total prezența acestui lider în România și, mai ales, declarațiile pe care le-a făcut și accept într-un totu declarația președintelui Băsescu că nu se va permite să se întâmple așa ceva în România”, a spus Aurel Vainer.

„Nu cred că Jobbik trebuie tolerat să vină aici și să facă propagandă antiromânească”, consideră Aurel Vainer. „Trebuie să avem o atitudine fermă”, este de părere politicianul.

Reprezentantul comunităților evreiești

a arătat că Germania de astăzi demonstrează că ideile naziste de a purifica țările, neamurile, au fost total fără rezultate și a spus că-și dorește să nu avem de-a face cu un Jobbik în România.

Întrebat ce măsuri ar trebui să se ia, Aurel Vainer opinează că și în România,

Declarația președintelui
F.C.E.R. la Digi 24 HD,
Emisiunea „Săptămâna
sub lupă” (fragmente)

și în Ungaria, ar trebui să fie interzise organizațiile extremiste. Deputatul a precizat că lucrează la o modificare legislativă în acest sens: „Eu doresc să promovez în Parlament la noi o îmbunătățire a legii care pedepsește xenofobia și antisemitismul, în care să fie în mod

expres formulată și interdicția a ceea ce este legionar. Pentru că, în fond, legionarii au fost ceea ce este astăzi Jobbik în Ungaria”.

În acest context, Aurel Vainer a pledat pentru interzicerea partidului „Totul pentru țară”, recent recunoscut de Tribunalul din București, afirmând că acest partid este legionar. „Chiar sub semnul democrației, nu orice libertate trebuie acceptată. Libertatea care creează dușmănie și până la urmă lupte între oameni și omoruri nu e de permis. Așadar, reînnoiesc apelul meu de a fi susținută interzicerea partidului «Totul pentru țară», a afirmat Aurel Vainer la Digi 24.

COMUNITĂȚI

Tecuci Exteriorul Sinagogii renovat cu sprijinul total al F.C.E.R.

Inundațiile din septembrie 2007 au lăsat urme adânci asupra orașului Tecuci, fiind afectate, în special, clădirile și spațiile din zonele riverane râului Bârlad, care trece în imediata apropiere de sediul și sinagoga noastră. Am început imediat demersuri pentru reabilitarea structurii mediane. Anul acesta, cu sprijinul total al F.C.E.R., am reușit să dăm o altă față exteriorului sinagogii și să facem anumite reparații strict necesare. Vecini, oameni ale căror case se află în apropiere de sediul nostru comunitar, printre care familiile *Ionel Marin, Lucian Luncașu, Radu*, au remarcat schimbarea în bine: „Prin această excelentă renovare, ați luminat total strada, dându-i un aspect cât se poate de plăcut”.

Mulțumirile comunității noastre se adresează conducerii F.C.E.R., conducerii CAPI, personal – directorului *Rudy Marcovici* și inginerului *Andrei Ionașcu*, fără sprijinul cărora inițiativa noastră ar fi rămas și azi doar în stadiu de proiect.

Coresp. ing. **IANCU AIZIC**
președintele C.E. Tecuci

Tg. Mureș Rabinul Shaffer, invitat la schitul Sf. Ilie din Stânceni

De mai bine de 10 ani, la 6 august, Comunitatea Evreilor din Tg. Mureș este invitată la manifestările prilejuate de sărbătoarea Schimbării la Față, la schitul Sf. Ilie din Stânceni, un ansamblu arhitectonic remarcabil, situat într-un peisaj mirific. În acest an, comunitatea a venit cu un grup de 19 membri. Maica Eliane, stareța schitului, este cunoscută pentru lucrările privind revizuirea unor pasaje ale liturghiei ortodoxe referitoare la evrei, meritele ei fiind recompensate anul trecut de conducerea F.C.E.R. printr-o distincție specială.

La conferința științifică cu tema „Identitatea lui Israel și a Bisericii, astăzi”, cu participare internațională, rabinul Shaffer Rafael a fost invitat să susțină o comunicare cu titlul „Rolul sinagogii în dezvoltarea identității lui Israel”. Ascultătorii, judecând după întrebările puse, au apreciat noutatea expunerii, ca și umorul care a însoțit alocuțiunea rabinului. În continuare, au prezentat comunicări sora Maria Cristiana Dobner (Universidad de la Mistica, Ávila), iar în a doua parte a colocviului și-au prezentat lucrările doamnele Francisca Băltăceanu și Monica Broșteanu (Universitatea din București), prof. univ. Virgil Ciomoș (Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj). În încheiere, părintele Cornel Dârle, preotul schitului, a prezentat cartea lui Jean Miguel Garrigues „Poporul primului Legământ. Abordări creștine ale misterului lui Israel”, apărută la Editura Buna Vestire din Blaj, tradusă și îngrijită de Fraternitatea Sf. Ilie. Fiecare dintre participanți a primit un exemplar al cărții.

VASILE DUB
președintele C.E. Tg. Mureș

Moshe Idel la Târgu-Neamț și la Piatra-Neamț

Orașul Târgu-Neamț a găzduit, în perioada 14-20 iulie 2013, unul dintre cele mai importante evenimente culturale din această vară, în pofida discreției cu care a fost tratat. Este vorba despre reluarea, la peste șase decenii după întrerupere, a prestigioaselor conferințe „Eranos”

(desfășurate inițial la Ancona, în Elveția, între 1933-1952, atunci beneficiind de participarea unor savanți precum C.G. Jung, G. Sholem, M. Eliade, R. Otto ș.a.). În același spirit și cu același scop (prelegeri și dezbateri interdisciplinare pe teme de istoria religiei, a ideilor, etnologie, artă etc.), astăzi conferințele au fost reluate la inițiativa scriitorului și profesorului ieșean Sorin Antohi, cu sprijinul Consiliului Local Târgu-Neamț (în a cărui sală de ședințe s-au derulat lucrările, în limba engleză), sub genericul „Virtuțile toleranței”. Au participat cercetători din Israel, Suedia, Franța, Germania, Finlanda și România.

În acest context, prezența lui Moshe Idel a trezit un mare interes, specialistul israelian în mistica evreiască bucurându-se de o recunoaștere internațională. Pe lângă alte motive (interferențele spirituale din zonă), orașul Târgu-Neamț a fost ales ca loc de reînnoare

a tradiției conferințelor „Eranos” tocmai pentru că aici s-a născut Moshe Idel, în 1947. În cadrul programului oficial, Moshe Idel a susținut conferința „Panorama religioasă a hasidismului timpuriu în Carpați, la mijlocul secolului XVIII” și a lansat cartea *Eveii lui Saturn. Despre sabatul vrăjitoarelor și șabatianism*, recent apărută la Editura Polirom din Iași.

Pe de altă parte, în răstimpul petrecut pe meleagurile natale, Moshe Idel a vizitat cimitirul și Sinagoga Meseriașilor din Târgu-Neamț, pe care nu le mai văzuse din copilărie, dar și Sinagoga Catedrală „Baal Șem Tov” din Piatra-Neamț, un monument hasidic celebru și legat direct de preocupările sale. Pe acest „itinerar de conducerea Comunității Evreilor din Piatra-Neamț, iar lansarea volumului *Eveii lui Saturn* a fost precedată de un concert al corului „Macabei” (dirijat de prof. Toader Mocanu), moment aplaudat cu căldură de toți participanții și înregistrat de TVR Iași. (E.N.)

Tulcea

Succes evreiesc cu prilejul „Festivalului Filmului Interetnic”

În fiecare an, în ultima săptămână a lunii iulie, Asociația Centrul European pentru Diversitate, în colaborare cu Primăria Municipiului Tulcea și comunitățile etnice din acest oraș, printre care și Comunitatea Evreilor, organizează Săptămâna Filmului Interetnic. Este un prilej ca, înaintea proiectării filmelor, etniile să prezinte câte un mic program artistic. Comunitatea evreiască a contribuit la festivitate cu un program de dansuri israeliene, prezentat de ansamblul „Hora” al Comunității București și JCC. Programul formației „Hora” a cucerit publicul și a primit aplauze la scenă deschisă. De asemenea și primarul municipiului, dr. ing. Constantin Hoge, a felicitat Comunitatea Evreilor pentru prestația dansatoarelor.

Ing. **SOLOMON FAIMBLAT**
președintele C.E. Tulcea

La mulți ani, angajaților F.C.E.R. născuți în luna octombrie!

- CORNELIA POPESCU – 1 octombrie 1951 (Ajutor gospodăresc)
MONA MICU – 1 octombrie 1963 (Salarizat C.E.B.)
DANIEL NICOLAE – 1 octombrie 1970 (Cămin „Dr. Moses Rosen”)
CAMIL MOSCOVICI – 2 octombrie 1933 (Administrativ C.E.B.)
MARCEL STERESCU – 3 octombrie 1930 (Sector financiar contabil și control financiar intern)
ALEXANDRA AURA NEMTOIU – 3 octombrie 1987 (Centrul Comunitar Național Evreiesc J.C.C.)
IOSIF FARCAS – 4 octombrie 1929 (președinte C.E. Dej)
EMIL CIOTLOS – 4 octombrie 1950 (C.I.R.)
DUMITRU PILIUTA – 4 octombrie 1953 (Complex alimentar „M. Băluș”)
EUGENIA GAVRILA – 4 octombrie 1955 (Sector Management Mijloace de Transport)
ION ENE – 7 octombrie 1939 (Oficiul administrativ, pază)
MARIAN ROBESCU – 7 octombrie 1966 (Cămin „Dr. Moses Rosen”)
ECATERINA LAUDAT – 8 octombrie 1970 (Ajutor gospodăresc)
CORNELIU BERCOVICI – 9 octombrie 1957 (C.A.P.I.)
ELENA ANGHEL – 10 octombrie 1942 (Centrul de Ajutor)
VASILICA OBRETIN – 10 octombrie 1950 (Oficiul administrativ, pază)
CONSTANTIN SABAREANU – 12 octombrie 1955 (Oficiul administrativ, pază)
CORINA ISTRATE – 13 octombrie 1967 (Cămin „Dr. Moses Rosen”)
FILOFTEIA SOARE – 14 octombrie 1953 (Ajutor gospodăresc)
ILEANA CRISTACHE – 14 octombrie 1961 (Ajutor gospodăresc)
CLAUDIA ALICE MATEI – 15 octombrie 1970 (Cabinet președinte)
CORNELIA TUDOR – 15 octombrie 1970 (Cămin „Dr. Moses Rosen”)
DAN DOBRE – 17 octombrie 1941 (Oficiul administrativ, pază)
PETRE ARDELEANU – 17 octombrie 1946 (Oficiul administrativ, pază)
EMILIA STELA TUDOSE GHEORGHE – 17 octombrie 1979 (Cămin „Dr. Moses Rosen”)
NICU NACHBAR – 18 octombrie 1926 (C.A.P.I.)
NICOLAE PRUNA – 18 octombrie 1954 (Oficiul administrativ, pază)
RELU ION POPESCU – 19 octombrie 1957 (Asistentă)
ANGELICA VLADU – 19 octombrie 1971 (Cămin „Dr. Moses Rosen”)
MARIAN VOICAN – 20 octombrie 1959 (Cămin „Dr. Moses Rosen”)
HERMI PROCH – 21 octombrie 1970 (Salarizat C.E.B.)
ION SERBANOIU – 22 octombrie 1939 (Cimitirul Filantropia)
RADITA BURCEA – 22 octombrie 1973 (Cămin „Dr. Moses Rosen”)
ISAC HERS BURIHOVICI – 23 octombrie 1981 (Asistentă)
ECATERINA MARGARETA HOLBAN – 24 octombrie 1948 (C.S.I.E.R.)
VICTOR ILIE NEAGU – 24 octombrie 1951 (Cămin „Dr. Moses Rosen”)
MARIN PARVU – 25 octombrie 1937 (Cimitirul Sefard)
ELENA LAPTOIU – 25 octombrie 1973 (Asistentă)
MARIOARA ANDREESCU – 26 octombrie 1955 (Cămin „Dr. Moses Rosen”)
MIA HARABAGIU – 26 octombrie 1978 (C.I.R.)
SIMONA DANIELA LINTA – 26 octombrie 1978 (C.I.R.)
CATALIN ADRIAN PRESCURA – 26 octombrie 1984 (Cămin „Dr. Moses Rosen”)
EUGENIA MARIA ARUSOAIIEI – 28 octombrie 1981 (Asistentă)
COSMIN DUMITRU MIUȚE – 28 octombrie 1985 (Revista „Realitatea Evreiască”)
MIHAI SASAIAC – 30 octombrie 1955 (Salarizat C.E.B.)
CATI PITPIIAC – 30 octombrie 1969 (Ajutor gospodăresc)

PERI BLĂNARU

Sistemul medical israelian în top 5 mondial

Un nou clasament publicat de Bloomberg situează sistemul medical israelian pe locul patru, din perspectiva eficienței sale, clasându-se cu

mult înaintea celor ale unor state mult mai mari, precum SUA, locul 17, sau Canada, locul 26, dar aflându-se în urma celor din Hong Kong, Singapore și Japonia. Cele trei criterii în baza cărora a fost realizat acest top se referă la speranța de viață, procentajul din PIB alocat domeniului sanitar și coeficientul alocat fiecărui individ care beneficiază de aceste servicii. Statele incluse în aceste statistici au toate o populație de peste cinci milioane de locuitori, un PIB alocat pe cap de locuitor de minimum 5.000 de dolari și o speranță de viață care nu coboară sub 70 de ani. De asemenea, Israelul ocupă locul 1 în ceea ce privește durata de viață, de 81,8 ani, depășind astfel media continentului Africa dar și pe cea a Orientului Mijlociu.

Tot acest barometru a indicat faptul că Statul Israel face parte dintr-o listă de state prioritare pentru dezvoltatorii de tehnologii din domeniile medical și farmaceutic, fapt ce atrage o rată constantă a creșterii investițiilor, dar și a calității în domeniul serviciilor de profil. O altă statistică se referă la percepția asupra calității vieții, astfel că Nigeria este considerată a fi statul unde traiul este cel mai îngreunat, Norvegia se află la polul opus, alături de Noua Zeelandă, iar Israelul este pe locul al 12-lea.

Israelul construiește primul sistem de predicție a incendiilor

Verile din ce în ce mai fierbinți și uscate prezintă un risc accentuat de izbucnire a incendiilor, consideră autoritățile israeliene și nu numai. Incendiile de proporții

din SUA sau Australia demonstrează că un sistem de predicție era imperios necesar.

Sistemul *Matash Fire* a fost dezvoltat

Noi tratamente împotriva cancerului

O echipă de cercetători israelieni înregistrează progrese remarcabile în studierea dinamicii unor celule răspunzătoare de apariția și dezvoltarea a două forme de cancer: de colon, respectiv, pulmonar. Principiul acestui inovator tratament constă în expunerea acestor celule unor stimuli care favorizează regenerarea lor. Cercetările sunt conduse de o echipă din cadrul Departamentului de Microbiologie Clinică a Universității din Tel-Aviv.

Prin intermediul unui emițător de ultrasunete digital, PIR-B, suprafața acestor celule receptează o serie de stimuli speciali, afirmă Ariel Munitz, cercetător în cadrul departamentului. Tehnologia ultrasunetelor utilizate în diagnosticarea

cancerului este deja frecvent utilizată în Israel.

Cele două direcții de cercetare se îndreaptă spre stagnarea sau chiar vindecarea a două forme de cancer care se află în topul cauzelor mortalității în SUA. Statisticile sunt la fel de sumbre în privința mortalității în rândul celor afectați de cancerul pulmonar, mai exact jumătate din cei diagnosticați pierzând lupta cu această maladie. Cercetările sunt efectuate în colaborare cu diverse alte institute din Statele Unite sau Germania. Rezultatele acestor cercetări, aflate încă în fază incipientă, vor fi publicate în prestigioasa revistă academică "American Journal of Respiratory Cell and Molecular Biology".

Vindecarea psoriazis-ului, posibilă

Peste patru milioane de americani suferă de o formă de psoriazis, o afecțiune incurabilă până în prezent. Cercetătorii israelieni afirmă că se află pe urmele unui posibil tratament care ar putea pune capăt acestei nefericite situații. Posibilul remediu este descris într-un articol publicat în revista "Chemistry and Biology" de o echipă de savanți de la Universitatea Ben-Gurion din Negev, aflați în colaborare cu producătorul farmaceutic Teva. Principiul ar putea fi unul relativ simplu și anume tratarea imunității celulei IL-17. Psoriazisul este declanșat de inflamarea unor celule, iar odată ce vom putea acționa pentru neutralizarea IL-17, progresul unor astfel de boli va fi mult încetinit, a afirmat prof. Amir Aharoni, unul dintre coordonatorii proiectului. Tehnologia tratării acestei boli este unică, iar avantajul acesteia este că ar putea fi extinsă pentru vindecarea altor afecțiuni similare.

Avantajele medicale pot fi corelate cu cele economice, piața vânzării de medicamente pentru ameliorarea psoriazisului fiind evaluată la peste 3.5 miliarde de dolari anual. Interesul pentru obținerea unui astfel de tratament este mare. Prof. Aharoni afirmă că aceasta este o fază incipientă a cercetării, după care abia se va trece la testările pe cobai, fazele clinice fiind destul de îndelungate.

Cooperarea România-Israel salvează vieți

Cooperarea dintre România și Israel a dus la salvarea vieții unui copil afectat de o gravă malformație cardiacă. Cele două operații efectuate la Centrul Medical Wolfson au asigurat vindecarea completă, el urmând a se întoarce în România.

Intervențiile chirurgicale au fost posibile grație unei strânse colaborări dintre Ambasada Statului Israel în România, reprezentată de Excelența Sa Ambasador Dan Ben-Eliezer, dr. Alexandru Cornea, medic chirurg pediatru, managerul El Al România, Lili Witzman, Guvernatorul Rotary International, Districtul România - Republica Moldova, Radu Popescu, Rotary Israel, Fundația „Save a Child's Heart” și, nu în ultimul rând, Centrul Medical Wolfson, din Holon, Israel.

Bebelușul se va întoarce în România după circa o lună de la internarea sa. Dr. Alexandru Cornea a fost cel care a sesizat Ambasadei Statului Israel în România posibilitatea efectuării acestor intervenții chirurgicale, primind un real suport din partea lui Dan Ben-Eliezer. Totodată, o echipă de medici a Spitalului Clinic de Urgență pentru copii „Grigore Alexandrescu” se va deplasa în Israel, pentru un stagiu de specializare, fapt ce va preceda deschiderea unui Centru de Excelență în cadrul acestui spital din București, de care vor beneficia anual aproximativ 600 de copii.

Expoziția de tehnologie Bynet

Expoziția se află la cea de-a X-a ediție și este organizată de RAD Bynet Group, o companie înființată de frații Yehuda și Zohar Zisapel acum mai bine de trei decenii. Ea furnizează în prezent o gamă largă de servicii și aplicații în domeniile IT, financiar, securitate informatică în domeniul militar, atingând anul trecut o cifră de afaceri de peste 1 miliard de dolari.

Expoziția Bynet organizată la Tel Aviv a reunit o serie de producători de aparatură high-tech, alături de o miniexpoziție a ultimelor rezultate în domeniul cercetării tehnologice. Publicul israelian a avut astfel ocazia de a observa diferite noi gadget-uri, din cele mai diverse categorii, de la simple echipamente IT până la sisteme de comunicație pentru ultimele modele de drone, camere video ultraperformante care pot facilita organizarea de teleconferințe în format HD, sisteme de securitate pentru automobile conectate la satelit, camere performante pentru polițiștii rutieri și multe altele.

Gigantul producător de tehnologie are planuri mărețe, propunându-și să intre și pe piața telecomunicațiilor. Alon Ben-Zur, managerul companiei, a declarat că în prezent se lucrează la un sistem revoluționar de apărare împotriva atacurilor de tip cibernetic. O altă strategie de marketing a celor de la Bynet este de a accede mai mult pe piața europeană, deoarece acum se adresează în covârșitoare măsură vorbitorilor de limbă ebraică.

Grupaj realizat de DAN DRUȚĂ

Iosif Sava - un cărturar și un înțelept ... al muzicii

Personalitatea complexă a muzicologului Iosif Sava (z.l.) a fost evocată pe data de 15 septembrie 2013, la 15 ani de la moartea sa și la 80 de ani de la naștere, într-o ediție specială a „Matineului de duminică”, manifestare organizată de F.C.E.R. la Centrul Comunitar Evreiesc din București cu sprijinul Oficiului pentru Cultură, respectiv al consilierului dr. ing. José Blum și al colegei sale, Sybil Benun. Discuțiile au fost moderate de dr. Aurel Vainer, președintele F.C.E.R., în prezența soției muzicologului, Marghit Sava Dascălu. Evenimentul a reunit numeroși oameni de cultură, printre care criticul muzical prof. univ. Grigore Constantinescu, pianista Verona Mayer, Ioan Holender, directorul artistic al Festivalului „George Enescu”, jurnalistul Cristian Tudor Popescu, actrița Maia Morgenstern, pianistul Dan Grigore, acad. Răzvan Theodorescu, dr. Irina Cajal.

Ce știm și nu prea... despre omul Iosif Sava

Dr. Aurel Vainer, președintele F.C.E.R., a amintit că Iosif Sava (Segal) s-a născut în 1933 la Iași, într-o familie evreiască cu tradiție în domeniul muzicii. Iosif Sava cânta la clavecin și la pian, a dat și concerte de orgă: era un muzician complex. „Având un real talent literar, a semnat peste 6000 de articole și studii în publicații variate și este autorul a 40 de cărți. O lucrare în două volume cuprinde prezentări ale invitațiilor săi la celebra emisiune, de radio mai întâi și apoi de televiziune, *Serata muzicală*. (...) Reușea să pună în valoare talente, tineri care promiteau, iar cei care au fost la emisiunile lui Iosif Sava și-au dovedit valoarea făcând apoi cariere foarte frumoase. I. Sava nu era doar muzicolog, ci era și «un cărturar și un înțelept». În cadrul slujbei de la sinagogă de Iom Kipur se face referire «la cărturari și la înțelepți». Cred că Iosif Sava îndeplinea ambele cerințe. (...) Era mai ales un propovăduitor al valorilor muzicale. Cred că poate fi comparat, sigur «proportion gardée», cu Bernstein (n.r. – Leonard Bernstein, compozitor american de origine evreiască, celebru pentru emisiunile sale muzicale). Iosif Sava a făcut o educație muzicală extraordinară (...), pentru un cerc mult mai larg decât cei obișnuiți să meargă la Ateneu sau să lucreze la Conservator. (...)». Dr. Aurel Vainer a subliniat că acestei personalități de excepție i se cuvine „cel mai pios omagiu” amintind că „Iosif Sava a avut curajul să intervină în raport cu unele manifestări antisemite (...) după anul 1990.”

Marghit Sava Dascălu a evocat momentele care-l făceau fericit pe Iosif Sava, acelea când oamenii simpli îl opreau pe stradă sau în piață spre a-l felicita pentru emisiune. Cineva i s-a confesat odată: „Eu nu prea înțeleg nimic din ce spune dumnealui, dar există așa o curățenie, o

însuflețire și-o credință în ceea ce spune, care merge direct la inima mea.” Dezvăluind cât de sensibil era, Marghit Sava Dascălu a reliefat că „acest domn, care părea învelit într-o piele de pachiderm și

că suportă orice, a fost deseori rănit în adâncuri, cu bunăștiință sau involuntar, și ceea ce părea o viață plină de bucurie, de succes, a fost uneori o vie suferință. (...) N-am văzut nicicând un asemenea exemplu de generozitate în a ierta toate nedreptele afirmații care s-au făcut la adresa sa ori a emisiunilor.”

Meloman pasionat, nonagenarul Iancu Țucărman, supraviețuitor al „trenurilor morții”, l-a omagiat de asemenea pe Iosif Sava. A rememorat „prima critică muzicală a lui Sava”: demult, la Iași, când lua lecții de vioară de la tatăl acestuia, Bernard Segal, micul Iosif, atunci în vârstă de patru ani, se juca prin preajmă, aparent nepăsător, până când într-o zi a spus:

„tată, tu cânti mai bine ca acest Iancu...” De asemenea, I. Țucărman a prezentat valențele multiple ale scrierilor lui Iosif Sava, analizând mai ales volumele apărute la Editura Hasefer.

Iosif Sava, un mecena al valorilor

Cristian Tudor Popescu a subliniat că Iosif Sava i-a influențat decisiv cariera, propulsându-l în urma invitațiilor la *Serata muzicală*. A evidențiat faptul că Sava a fost un adevărat „om de televiziune”, care știa să facă rating din cultură. C.T. Popescu a precizat că „de când a murit Iosif Sava a trecut un secol, nu 15 ani, pentru că lumea s-a schimbat de atunci, (...) într-un fel în care pentru mine Iosif Sava a mai fost omorât de câteva ori (...) și cred că, dacă ar învia, acum i-ar fi foarte greu să suporte ceea ce se vede acolo unde dânsul a realizat lucrurile cele mai importante, și anume la televiziune.”

Arătând influența covârșitoare pe care cel evocat a avut-o în formarea multor realizatori de radio și jurnaliști, prof. univ. Grigore Constantinescu a concluzionat că „ceea ce a scris Iosif Sava nu este memorialistică, ci este un comentariu al timpului în care a trăit, comentarii despre cei care au fost demult, despre cei care i-au fost contemporani, despre locuri pe care le-a văzut, despre muzicienii cunoscuți, despre misiunea muzicii în viața oamenilor. (...) A fost un propagator al artei sunetelor, dar un propagator înțelept și care ne determina la atitudini.”

Verona Maier a vorbit despre „Fundatia Acum”, pe care o prezidează și care organizează stagiunea muzicală „Iosif Sava”, pe linia deschisă de acesta în scopul sprijinirii tinerelor talente. Ea a mărturisit: „nici eu și probabil mulți dintre noi nu am fi fost atât de aproape de muzică și atât de aproape de cărți cum suntem, dacă Iosif Sava n-ar fi muncit pentru asta în anii '60, '70, '80, până când au apărut *Seratele muzicale*. Urma pe care el a lăsat-o este una pe care, și dacă nu poartă nume, și dacă nu o numim «școala Iosif Sava», «stagiunea Iosif Sava», «statuia lui Iosif Sava», este vorba de o urmă foarte adâncă în formarea gustului pentru cultură al locuitorilor acestui spațiu geografic.”

Ioan Holender a arătat că „în afară de multe lucruri pe care le-a învățat, prin studiu și prin citit, Iosif Sava a avut un

instinct al comunicării cu interlocutorul. Se vorbea cu el cu o mare plăcere, deși, în general, tu erai cel care pierdea (...) păreri sale se impuneau, erau un fel de declarații rabinice ale lui Sava.”

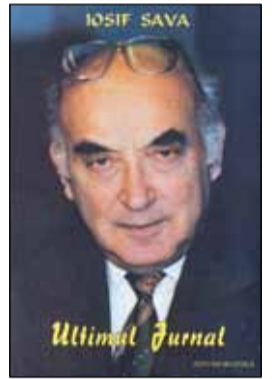
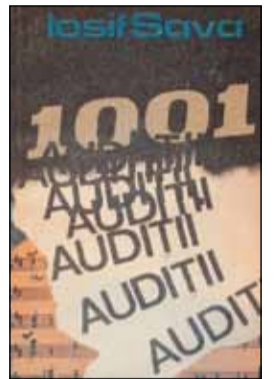
Maia Morgenstern a povestit, de asemenea, despre prezența sa în celebra emisiune alături de alți tineri artiști de atunci: „eram coplesită de personalitatea lui (...) Acum înțeleg șansa imensă ce ni s-a oferit, mie și altora (...); rareori ni se întâmplă un dialog la un asemenea nivel.”

Dan Grigore a evidențiat plăcerea dialogului în

contradictoriu, dar fructuos, pe care o avea Iosif Sava, „un pasionat al bătațiilor ideatice”, rememorând turnee alături de acesta. Amb. Radu Homescu a subliniat că „Iosif Sava a fost un adevărat profesor de cultură”, despre care puțini știu că „era un mare cunoscător al filosofiei, având studii și în acest domeniu”. Prof. George Mirea a rememorat realizările lui ca om de radio și capacitatea lui extraordinară de a face predicții despre tinerii muzicieni pe care-i întâlnea, prevestindu-i, spre exemplu, un viitor strălucit sopranei Angela Burlacu - Gheorghiu.

Manifestarea s-a încheiat cu un program muzical susținut de tinere talente: Sânziana Dobrovicescu, Teodora Țepeș, Georgeta Lordache – studente la Universitatea Națională de Muzică București, Daria Ioana Tudor de la Colegiul de Muzică „Dinu Lipatti”, și Mihaela Manea de la Liceul de artă „Bălașa Doamna” din Târgoviște.

DIANA MEDAN

Petru Popescu la Biblioteca „Șafran”

Petru Popescu (n. 1 februarie 1944, București) este romancier, scenarist și realizator de filme. În România a devenit cunoscut cu romanele „Dulce ca mierea e glonțul patriei” și „Prins”. În 1974 s-a stabilit în SUA, unde s-a impus ca romancier dar și ca autor de scenarii ale unor filme de la Hollywood și totodată ca jurnalist. Tatăl său, Radu Popescu, a fost un cunoscut cronicar dramatic, iar mama, Nelly Cutava, actriță la Teatrul Nottara. După stabilirea în 1978, în Beverly Hills, California, se căsătorește cu Iris Friedman, descendenta unei familii de evrei din Cehia, cu care are doi copii, Adam (n. 1985) și Chloe (n. 1989).

Întâlnirea de la București, organizată de F.C.E.R. la Biblioteca „Alexandru Șafran”, din inițiativa Irinei Cajal și cu eforturile consilierului dr. José Blum și ale doamnei Sibyl Benun, a prilejuit un dialog deschis despre o mulțime de aspecte. Petru Popescu a vorbit despre efectele dogmatismului sub regimul comunist, modul de viață american, interetnicitatea și multiculturalitatea în democrația americană, admirația pentru Israel, țară vizitată de scriitor de mai multe ori (unde l-a cunoscut pe Marcel Iancu). Petru Popescu a afirmat că în America a fi evreu nu înseamnă mai mult decât a fi american, iar despre o dominație a evreilor în vreun domeniu nici nu poate fi vorba, în amalgamul multietnic pe care îl constituie populația SUA. Referitor la Transnistria, el a menționat că unii ofițeri români, printre care și un unchi al său, au evitat să îndeplinească ordinele care se dădeau pentru exterminarea evreilor.

Au luat parte la dezbateri: dr. Lya Benjamin – despre Holocaustul evreilor din România, efectele asupra demografiei lor, rolul de participanți genocidari al unor cadre din armata condusă de mareșalul Ion Antonescu; Veronica Bărlădeanu, care a apreciat atitudinea deschisă în relațiile interetnice a lui Petru Popescu; Biti Caragiale și Ruth Oren, jurnaliște israeliene originare din România, care au mulțumit scriitorului pentru poziția față de Israel și problemele evreilor; traducătoarea Herta Spuhn, care a evocat modul cum l-a cunoscut pe Petru Popescu. Dr. Hary Kuller a anunțat că la Hasefer se pregătește o lucrare despre evreii din SUA, originari din România, dr. Liviu Rotman și-a exprimat admirația pentru scriitor, pe care l-a citit încă în anii tinereții, iar dr. José Blum a mulțumit oaspetelui pentru vizită și interesul manifestat.

O întâlnire memorabilă și ...multiculturală!

BORIS MARIAN

Expoziție de fotografie israeliană la Camera Deputaților

Martți, 17 septembrie, Ambasada Statului Israel în România, alături de Camera Deputaților, a organizat deschiderea expoziției *Our Country*, semnată de artistul fotograf israelian Alex Levac.

Vernisajul, la care au fost de față membri ai Camerei Deputaților, Guvernului, Ambasadorul Statului Israel în România, E.S. Dan Ben-Eliezer, președintele F.C.E.R., deputat dr. Aurel Vainer, a fost deschis de președintele Camerei Deputaților, Valeriu Zgonea, care a remarcat importanța acestui parteneriat instituțional cu multiple rezultate în cele mai diverse domenii de activitate, precum și pentru o mai bună cunoaștere reciprocă. Totodată, a evocat împlinirea a 65 de ani de relații diplomatice neîntrerupte între România și Israel, fapt ce confirmă relația foarte bună dintre cele două state, subliniind rolul pe care membrii comunității evreiești din România l-au avut în dezvoltarea diverselor domenii, dar și faptul că Israelul este un partener semnificativ al României în Orientul Mijlociu și în dinamica soluționării

crizei din regiune. Valeriu Zgonea a precizat că, începând cu anul 2014, un grup de cinci parlamentari români va participa la lucrările Knesset-ului, Parlamentului României urmând să i se alăture un grup similar de membri ai Legislativului israelian.

Ambasadorul Statului Israel în România, E.S. Dan Ben-Eliezer, a declarat că astfel de evenimente reprezintă o dovadă în plus a relației speciale dintre cele două state și a

reiterat rolul deosebit de important al acestor schimburi și programe interculturale, adresându-le tuturor celor prezenți la eveniment invitația de a vizita și cunoaște Israelul și poporul evreu. În discursul său a evidențiat parteneriatele încheiate în domenii precum medicina, educația, cercetarea, precum și necesitatea unui schimb de experiență instituțional.

Expoziția lui Alex Levac prezintă un mozaic cotidian de impresii, atitudini și atmosferă citadină, autorul surprinzând aspecte dintre cele mai puțin expuse în mediul de profil contemporan.

DAN DRUȚĂ

Festivalul „ProEtnica” 2013

La Sinagoga din Sighișoara
au răsunat din nou cântece evreiești

(Urmare din pag. 8)

Cei care au luat cuvântul (Geo Șerban, Eva Galambos, Alexandru Florian, Emil Nadler, Lucian Năstasă-Kovacs) au abordat cele mai variate aspecte ale vieții și creației artistice a scriitorului, relațiile lui cu societatea românească și încercările lui de integrare în cultura română, conștiința civică și atașamentul lui față de idealurile democratice. Un loc important în dezbateri l-a avut modul în care a abordat Sebastian problema evreiască, conștientizarea și acceptarea de către el a identității lui de evreu. Ca o concluzie a celor două mese rotunde, la care a participat o numeroasă asistență, dr. Aurel Vainer a vorbit despre aplecarea comunității evreiești către deschiderea față de societatea românească pentru ca să vadă cine suntem cu adevărat.

Patru noi prieteni
ai comunității evreilor

Festivalul „ProEtnica” a oferit cadrul în care F.C.E.R. a putut recompensa alți prieteni care prin activitatea lor s-au apropiat de comunitatea evreiască și au promovat prietenia reală cu ea. Astfel că, la ora actuală, lista acestor prieteni s-a îmbogățit cu alte patru nume. Deși, în principiu, distincția se acordă neevreilor, sunt cazuri în care evreilor care nu trăiesc în România li se conferă această medalie. De aceea, primul pe listă a fost avocatul și ziaristul american David Blum, cel care a contribuit cu fonduri proprii la refacerea Sinagogii din Sighișoara. De atunci, el militează pentru reînvierea spiritului iudaic în acest oraș prin organizarea în Sinagogă de simpozioane, expoziții și concerte, așa cum a fost și cel care s-a desfășurat cu prilejul acestei ediții a Festivalului.

Primind distincția, David Blum a declarat că se simte onorat și fericit cu

experiența din România și își reconfirmă atașamentul față de comunitatea evreiască din România, angajându-se că va continua aceste relații. Dr. Petru Opresan, cel cu ajutorul căruia și al fundației lui, „Ariel”, a fost realizată practic renovarea Sinagogii, a fost recompensat pentru eforturile depuse, precum și pentru promovarea culturii iudaice și pentru activitatea umanitară la așezământul pentru bătrâni din Laslea. Dr. Opresan a apreciat că această medalie a însemnat încununarea întregii sale activități. Aceleași cuvinte pline de emoție au fost rostiți de Volker Reiter, directorul Centrului Educațional Interetnic pentru Tineret și al Festivalului, care a fost distins pentru promovarea dialogului intercultural și interetnic prin diferite forme, inclusiv prin organizarea Festivalului „Proetnica”. Cel de-al patrulea medaliat a fost prof. Mihai Frâncu, directorul școlii „Regele Ferdinand” și, anterior, al școlii „Regina Maria” din Sibiu, pentru intensa activitate educațională în vederea cunoașterii Holocaustului, organizarea de peste opt ani a unor concursuri școlare în acest domeniu și pentru emoționantul program de comemorare a victimelor Trenurilor Morții din gara Săbăoani, la marcarea a 70 de ani de la pogromul din Iași. În răspunsul său, prof. Frâncu a mulțumit F.C.E.R., lui Liviu Beris, președintele AERVH, lui Alexandru Florian, directorul general al Institutului „Elie Wiesel”, Ambasadei Israelului și Institutului Yad Vashem, Comunității Evreilor din Sibiu pentru ajutorul oferit în desfășurarea activității lui, gesturi care l-au ajutat să treacă peste numeroase greutăți.

Minoritățile
în context european

În cadrul simpoziunilor care au intrat în categoria programelor științifice, Universitatea Babeș-Bolyai, la inițiativa prof. univ. dr. Lucian Năstasă-Kovacs,

a lansat câteva teme interesante. Două dintre ele au plasat problema minorităților în context european: „Minoritățile naționale și Uniunea Europeană”, prelegere a prof. univ. Liviu Zăpârzan (Universitatea Babeș-Bolyai), fost ambasador al României în Luxemburg, care a vorbit despre raportul comunitatea europeană-identitate națională, despre necesitatea de a păstra identitatea culturală dar și despre pericolul izbucnirilor naționaliste chiar și la marile puteri în condițiile crizelor economice. Soluția acestei probleme este o mai mare integrare europeană în cadrul căreia fiecare popor să vină cu partea sa identitară. Nu multiculturalismul trebuie să fie ideea călăuzitoare ci participarea noastră, a fiecărui popor la cultura europeană. De fapt, fiecare popor în Europa este o minoritate, a concluzionat el.

În prelegerea „Minoritățile naționale și securitatea europeană” prof. univ. dr. Adrian Ivan (Universitatea Babeș-Bolyai) a subliniat faptul că, deși se manifestă tendințe de despărțire de stat a unor minorități, ele nu reprezintă o amenințare, dar exagerarea unei identități poate deveni o problemă de risc în UE. Adevărul este că identitatea din cadrul statului-națiune ar trebui înlocuită cu solidaritatea civică cetățenească din cadrul UE. Uniunea Europeană ar trebui să pună accentul pe existența cetățeanului european cu menținerea identității naționale. Amenințare poate reprezenta nu numai un grup majoritar ci și unul minoritar, a arătat vorbitorul. Este necesară găsirea unor elemente comune pentru cetățeanul eu-

ropean dar, din păcate, deocamdată ele sunt prea puține. Și dacă la lansarea ideii Comunității europene au existat vizionari, acum se constată o lipsă a oamenilor cu viziune care să ne readucă la spiritul european”, a conchis prof. Adrian Ivan.

„Rolul minorităților naționale în modernizarea economică a României în secolul al XIX-lea”, prezentat de prof. univ. dr. Emilian M. Dobrescu, de la Academia Română, a analizat contribuția acestora, alături de națiunea română, la dezvoltarea economică a României și Transilvaniei. Prof. Dobrescu și-a exprimat regretul că nu există nicio lucrare a vreunui istoric sau economist care să se ocupe de această problemă, prezența minorităților fiind menționată mai ales în context cultural, literar sau gastronomic. Pentru a elimina această lacună, prof. Dobrescu a făcut o scurtă trecere în revistă a minorităților care trăiesc pe teritoriul țării noastre și a performanțelor lor economice, acolo unde au existat date legate de acest aspect. Potrivit studiului prezentat, ele se referă doar la câteva minorități – albanezi, greci, bulgari, maghiari, sași și evrei – minorități inovative în domeniul economic.

În cadrul simpoziunilor Universității Babeș-Bolyai a figurat și subiectul „Isac Ludo și „ulița evreiască” de doctorand Silvia Mitricoaiei, în care a fost prezentată activitatea literară a acestui scriitor până în preajma celui de-al doilea război mondial. Merită menționată și masa rotundă „Armenii din România în epoca modernă”, cu prelegeri de Adriana Butcovan și Lucian Năstasă-Kovacs, urmată de trei filme documentare despre armenii din Transilvania, realizate de Andrea Ghiță de la TV Cluj.

EVA GALAMBOS

“EVREUL RĂMÂNE TOT EVREU”

Hitler nu a fost niciodată pasiunea mea de cititor, dar noi am fost indiscutabil pasiunea/obsesia sa. Abia în ultima vreme am răsfoit câteva cărți ce îi erau dedicate. Mi-a atras atenția volumul *Biblioteca lui Hitler. Cărțile care i-au format personalitatea*, de Timothy W. Ryback (Litera, 2010, traducere din engleză de Andreea Bratu). Am avut parte și de surprize. Astfel, am aflat că Hitler era un mare cititor (în tinerețe, se lauda că citește o carte-două în fiecare noapte! Așa o fi, dar ce folos? Îl interesa, evident, istoria, personalitățile accentuate, Alexandru Macedon, Frédéric cel Mare, Napoleon de la care putea să se inspire, cu care va încerca să se măsoare.

În ce măsură biblioteca oglindește gusturile și interesele colecționarului? Autorul îl evocă pe Walter Benjamin (victimă a lui Hitler, născut într-o epocă în care era încă posibil să fii și german și evreu), care e de părere că, și dacă un colecționar nu a citit mai mult de zece la sută din biblioteca sa, aceasta oglindește totuși unele trăsături de personalitate ale proprietarului (gust, preferințe, interese, etc.). Cele 16.300 de exemplare inventariate ale Führerului (unele dispărute, risipite) au fost clasificate, pe ramuri, astfel: militare, artistice (Hitler se credea pictor și puțin arhitect), filosofie (trilogia sa de suflet: Fichte, Nietzsche, Schopenhauer), teologice (catolice), oculte, rasiste și antisemite, nu în ultimul rând. Hitler a citit cu nesăț: *Fundamentele secolului al XX-lea*, de Houston Stewart Chamberlain, *Evreul internațional: problema principală a omenirii*, de Henry Ford, colecții, precum *Luther și evreii*, *Goethe și evreii*, *Schopenhauer și evreii*, *Wagner și evreii*, etc. Hitler a primit în dar, între 1929 și 1935, peste cincizeci de exemplare de lucrări rasiste

din partea unui editor nazist, J.F. Lehmann: una dintre acestea, extrem de subliniată, cuprindea și cartea lui Paul Lagarde *Scrisori germane*, unde susține că cele două milioane de evrei germani nu vor putea fi niciodată asimilați și recomanda, ca și Fichte, „transplantarea” lor în Palestina: germanii nu sunt în stare să concureze cu aceștia, germanii sunt făcuți dintr-un „material inferior”, în comparație cu evreii, „care au fost căliți prin învățătura talmudică”. Hitler subliniază apăsător un corolar: „Nu-mi pot dori ca evreilor să li se permită să trăiască alături de ei!” Lagarde vine și cu un argument absurd: „În ciuda dorințelor de a fi plasați la egalitate cu germanii, evreii își scot în evidență originea străină, prin stilul sinagogilor lor. Ce înseamnă să emiți pretenții la nobilul nume german, în timp ce îți construiești cele mai sacre lăcașe în stil maur, pentru a nu uita că sunt semiți, asiatici, străini? Așadar, evreul rămâne tot evreu, sarcina poporului german va fi să rezolve problema evreiască” (cele mai adnotate rânduri).

Principalul mentor al lui Hitler a fost dramaturgul de succes Dietrich Eckart, părintele său intelectual. L-a modelat, l-a învățat să scrie, i-a vârat în cap legătura evrei-bolșevici. Mentorul a fost atât de mulțumit de discipolul său, încât l-a desemnat drept „cel mai notoriu antisemit din istorie”... Un moment tensionat și revelator pe această temă a fost disputa cu Otto Diekel, și el un fruntaș al Partidului Muncitoresc Național-Socialist German,

care milita pentru un antisemitism moderat, recunoscând calitățile de neînlocuit ale evreilor, în finanțe și comerț, prin cartea sa *Renașterea Occidentului*. Urmarea: Otto Diekel a fost exclus din partid, iar Hitler, îngrijorat de nivelul ideologic scăzut al tovarășilor săi, a impus, pentru a contracara, așa-numitul „Deficit Diekel”, ca pe legitimațiile de partid să figureze, pe lângă fotografie și datele de identitate, cărțile obligatorii de citit, mai ales cărțile lui Rosenberg, precum: *Urmele evreilor de-a lungul timpului*, *Amoralitatea Talmudului* și *Sionismul ca inamic al statului*.

Considerându-se că evreii constituie un „stat în stat”, s-au scornit soluții ridicole. De pildă, tot Fichte: „Să le tăiem tuturor evreilor capetele într-o noapte (de cristal? s.n.) și să le implantăm altele noi, care să nu conțină nici o singură idee evreiască”. Și dacă tot am ajuns la absurd, să încheiem episodul tragic cu unul comic, descoperit în altă carte, intitulată *Hitler, așa cum l-am cunoscut*, de un fotograf al său, Heinrich Hoffmann (Corint, 2003). „Prin intermediul unui grafician, Hitler a cunoscut un prinț care i-a oferit o soluție pentru rezolvarea problemei evreiești. Chinezii se pricepeau foarte bine la afaceri. Dacă permiteți ca 30.000 de chinezi să vină în Germania or să le ia evreilor afacerile. În comparație cu spiritul mercant și cu șiretenia chinezilor, evreii sunt niște copii. Vor înregistra pierderi financiare și din acest motiv vor părăsi Germania, a spus prințul. Propunerea dvs. este una foarte interesantă, i-a replicat Hitler, dar v-aș ruga să aveți amabilitatea de a-mi răspunde la o singură întrebare: Cum fac eu să scap de 30.000 de chinezi, după ce aceștia își vor fi făcut treaba?”

ȚICU GOLDSTEIN

AMINTIRI DE LA
„REVISTA CULTURII
MOZAIC”

Clarviziune

Și post-mortem profesorul-filosof Yehaiahu Leibovici continuă să fie obiect de dispute pasionante. Mulți îl consideră un vizionar, un inspirat de factura profetilor. Alții nu-i iartă nici poziția sa critică, acerbă.

Cine și ce a fost el, în realitate? Cine l-a cunoscut cu adevărat – admiratorii sau detractorii săi?

O indicație semnificativă în direcția unui răspuns corect se află, cumva, într-o frază din ultima sa carte: „Dialoguri cu Toni Lavy”. Iată-o: „Sunt aproape sigur că goldsteinii ăștia îl vor ucide pe Ithak Rabin”. Se referea la Baruh Goldstein, autorul masacrului de la Peștera Patriarhilor din Hebron. Convorbirea a avut loc în vara anului 1994, cu puțin timp înainte de decesul profesorului. Pe atunci nimeni la noi, inclusiv serviciile de securitate însărcinate cu paza prim-ministrului, și nici Ithak Rabin n-au crezut că ar exista un evreu care săucidă un prim-ministru al Israelului.

Urmarea se știe.

VICTOR RUSU

„UN CHRIST ÎN TRENUL MORȚII”

Bătrânul orologiu al Palatului de Justiție își trimitea în văzduh, cu neștirbită punctualitate, bătăile cadente, care măsurau trecerea implacabilă a timpului.

Eram la Iași, în 1941, la ora patru de dimineață și noaptea își aduna umbrele, fugărită de zorii ce se iveau de după dealurile care împresoară vechea cetate moldavă.

Se spunea în popor că acela care aude orologiu ar avea parte de noroc și voie-bună toată ziua. În dimineața aceea însă, bătăile ceasului, atât de familiare ieșenilor, sunau altminteri, mai trist. Glasul lui aducea mai curând cu un dangăt de jale, prevestind parcă, urgia ce avea să se abată asupra Iașului.

La ceasul în care noaptea se îngâna cu ziua, noi, evreii din strada Stroiescu 12, eram răstigniți, cu mâinile ridicate, de-a lungul pereților, în holul central. Așa ni se ordonase, într-un vacarm de urlete neomenești, în jeturi de injurii otrăvite și în lovituri de o rară sălbăticie. Îmi sărbătorisem de curând Bar-Mitzva, iar acum stăteam între osândiți. Eram flancat într-o parte de tatăl meu, iar în cealaltă de domnul Șmirer, un omuleț puțintel la trup, mare specialist în chimie, cu un doctorat dobândit la Paris. Stors de vlagă, cu chipul umflat cât butia și spălat de sânge, își odihnea capul pe umărul meu. Un jandarm îi zdrobise fața cu un pat de armă. Domnul Șmirer cutezase să-i amintească faptul că este ofițer în rezervă și fost combatant în războiul pentru reîntregire. Bătrânului savant îi urma fiul, Raul Șmirer, proaspăt licențiat în arhitectură. Mai jos, pe treptele de la intrare, pe o bracadă improvizată, aco-perit cu o pătură cazonă, zdrențuroasă, zăcea doctorul L. Cazac-Averbuch, eminent pediatru, supraviețuitor al unui scelerat atentat. Mai erau acolo Emil Lerner și Avram Idel, vânași și aduși de prin subsolurile clădirii.

În față, cu armele ațintite spre noi, cu degetul pe trăgaci, erau ei, zbirii și călăii noștri: jandarmi, polițiști, premilitari. Un adevărat pluton de execuție! La un moment dat mi s-a părut că aerul ia foc în holul acela blestemat, dar mie mi s-a făcut frig. Frig și frică. Așteptam ca, din clipă în clipă, să aud bubuitura glonțului

ucigaș. Am vrut să strig ori chiar am strigat. Dar, ca într-un coșmar, nu am izbutit să scot nici un sunet. Oricum, strigătul meu disperat s-ar fi spulberat în pustiu. Niciunul dintre vecinii noștri, bunii noștri vecini, cum îi credeam noi, nu era acolo. Îi înghițise pământul! Unde erau atunci Vizirenii, Alupoaii, avocata Cecilia Rotaru ori Ghiculescu? Aveam să le văd mai târziu siluetele, când coloana noastră de captivi era dusă, între baionete, spre Chestură, spre moarte. Ne priveau din spatele draperiilor, unde își ascuseseră lașitatea lor perversă, nepăsarea lor ipocrită, într-un fel complicitează! Absența lor mi-a sfâșiat sufletul și cu rana aceasta necicatizată trăiesc și azi.

Eram dezamăgit, pierdut în însingurare. Dar chiar în acele clipe, când m-a părăsit orice speranță, am zărit-o pe ea, pe Crina. Apăruse din curtea de serviciu, ca într-un miracol, după ce escaladase un gard de beton. Mi se părea un înger, pogorât din ceruri în acel spațiu potopit de ură, de sânge și de moarte. Crina, fiica domnului învățător Costescu, era elevă de nota zece la liceul „Oltea Doamna”. Aș putea să umplu pagini întregi despre frumusețea ei fizică și morală. Am să spun doar că ea era inima și sufletul grupului de copii și preadolescenți din zona Vovidenie.

Acum se apropia cu pași mărunți și iuți de mine, după ce un polițist a încercat s-o împiedice, îmbrâncind-o cu brutalitate. S-a oprit în fața mea, s-a înălțat pe vârfuri, mi-a strecurat în palmă o casetă mică, pe care eu am strâns-o în pumn. Mi-a murmurat repede la ureche:

- Le, nu știi dacă se cade. Dar e tot ce am mai scump la mine. O am de la buna. Ia-o și să te apere de rele! Fata și-a rotit privirea peste chipurile prizonierilor, a fluturat o mână și s-a făcut nevăzută ca o nălucă. Au urmat clipe de uluire, înăbușite într-o tăcere apăsătoare. Nu știu în ce măsură atitudinea Crinei a putut compensa lașitatea și fătărnicia care ne-au lăsat singuri, ne-au trădat și ne-au întors spatele în acele momente de cumpănă. Dar pentru evreii din strada Stroiescu 12 a fost ca o apă vie care ne-a reaprins nădejdea și credința că și

atunci, în zilele de săngeroasă vâltoare antisemită, mai sunt oameni demni și curajoși care ne stau alături.

Am ascuns cutiuța dăruită de Crina într-un buzunar secret din betelia pantalonilor. Abia într-un târziu, în curtea Chesturii, ferit de ochi străin, am îndrăznit să deschid caseta. Am rămas fără grai și o involburare de gânduri și sentimente confuze mi-au năvălit în minte: pe o pernuță din catifele odihnea un Christ răstignit pe un crucifix lucrat în sidex și argint filigranat, trist și uimit parcă el însuși de terifiantele întâmplări. Își poate imagina cineva cât de mult îl poate tulbura o asemenea întâmplare pe un copil evreu, pe care bunicul său îl visa student la ieșiva? Mistuit de îndoieli și întrebări fără răspuns, atunci, m-am lăsat furat de jocul imaginației. Încercam să-mi închipui care ar fi fost soarta lui Isus – rabi Joshua din Nazaret, așa cum era numit în Beit Hamikdașul din Ierusalim, dacă în acele zile de săngeros dezmăț antisemit s-ar fi aflat la Iași.

Cel zămislit în pântecul frumoașei evreice Miryam – Maria ar fi sport numărul victimelor. I-ar fi stat alături tatălui meu, asasinat bestial într-unul din trenurile morții, bunicul meu, tâlhărit și ucis la marginea unei păduri, unchiului meu, împușcat la Chestură, celor cinc-

sprezece colegi de la școala „Cultura”, celor șapte evrei, care nu s-au mai întors acasă în strada Stroiescu 12.

Datorită unei fete curajoase, cu nume de floare, Isus m-a însoțit, virtual, ca un martor credincios și tăcut, în masacrul de la Chestură, în terifiantele ore din infernul unui tren, care avea o unică destinație, moartea!

El m-a însoțit în toate acele tragice întâmplări despre care M. Sebastian scria în „Jurnal”: „Simpla relatere a faptelor ce se povestesc despre evreii uciși la Iași sau despre cei transportați cu trenul... este dincolo de orice cuvânt, sentiment sau atitudine, negru, sumbru, nebulos coșmar.

De la acele întâmplări fără pereche prin sadismul lor și care, parcă, s-au întâmplat într-un timp de dinaintea altor timpuri, au trecut șaptezeci și doi de ani. Dar, din păcate, trecutul nu a rămas în urmă. Puseuri și derapaje antisemite, uneori de o virulență îngrijorătoare, apar și azi pe paliere ale societății noastre surprinzătoare. De aceea voi încheia citând cuvintele marelui filosof și umanist ortodox Petru Creția: „După holocaust, cel mai monstruos este persistența, fie și minimală, a antisemitismului”.

LEONARD ZĂICESCU

Criminal de război – omagiat

Într-un articol publicat în numărul din 6-12 septembrie a.c. al revistei „Flacăra”, prof. Ioan Corneanu, din Satu Mare, atrage atenția asupra faptului că scriitorul transilvănean Albert Wass mai este omagiat în diferite localități transilvănene deși a fost criminal de război, condamnat la moarte în România pentru împușcarea unor cetățeni români și evrei. În acest context, el amintește despre un eveniment organizat în comuna Berveni, din județul Satu Mare, unde a avut loc Întâlnirea Națională a Meșterilor Popolari și unde, pe invitațiile de participare trimise, semnate de Zoltan Kiss, primarul comunei, a fost inserat un citat din Albert Wass. De asemenea, arată prof. Corneanu, un turneu al unui teatru din Voivodina a prezentat la Satu Mare și în alte orașe din zonă piese de Albert Wass, autor fascist, ofițer în armata horthystă. În articolul amintit, prof. Corneanu prezintă viața scriitorului transilvănean, faptele lui abominabile, incitarea la ură etnică, finalizată în comanda dată de executare a unor români și evrei. Wass a fugit cu armata horthystă, a ajuns în America, unde a scris o serie de romane antiromânești și antisemite. În urmă cu câțiva ani, s-a încercat reabilitarea lui, dar autoritățile române au respins cererea, menținând condamnarea lui la moarte. Împotriva reabilitării s-au pronunțat și organizații evreiești din România, care au protestat și împotriva încercărilor de a i se ridica busturi sau de a da numele său unor străzi sau biblioteci. (E.G.)

Claire, fetița salvată de la deportare de Traian Popovici

Claire Marcovici este o doamnă minionă, fragilă, blondă cu ochi albaștri. Nu-ți vine greu să-ți imaginezi cum arăta în copilărie deoarece, în esență, trăsăturile nu i s-au schimbat. Modestă, prea puțin vorbăreată, își poartă anii și bolile cu demnitate. A fost cu totul întâmplător că, vorbind de una și de alta, am aflat că în timpul războiului a locuit la Cernăuți și că nu a fost deportată. Povestea ei se înscrie printre cele care descriu cum, prin întâmplare, șansă, necesitate sau bunătatea semenilor (din păcate, puțini la număr), unii evrei au reușit să scape de la deportare în lagărele morții de la Auschwitz sau în cele din Transnistria. Claire se află în cea de a doua categorie.

Am prezentat în revistă cazul profesoarei universitare clujene Judith Mureșan, care a supraviețuit deoarece jandarmii unguri au uitat să-i ia familia și să o ducă în ghetou, apoi la Auschwitz. Ea a scăpat datorită unui șir de întâmplări norocoase, dar și a sentimentelor umane manifestate de persoane de la care nu te așteptai la astfel de gesturi. Claire și familia ei au fost salvate, indirect, de Traian Popovici, primarul Cernăuțului, de legislația de care a profitat acel primar plin de omenie pentru a salva mii de evrei cernăuțeni de la deportare. Din păcate, ea fiind copil de șapte-opt ani, nu-și amintește detalii. Este curios că, mai târziu, această salvare miraculoasă nu a fost subiect de discuție al părinților, în casă, de parcă ar fi dorit să dea uitării acei ani de groază. Astfel că ea a putut să-mi povestească doar câmpie. Totuși, am putut reconstitui o istorie de supraviețuire.

„Bunicii mei din partea mamei au trăit la Odessa – își amintește Claire. Au venit în România, la București, fugind din calea revoluției bolșevice”. Aici mama s-a căsătorit cu un evreu din Galați, s-a mutat acolo, au avut-o pe Claire și au trăit viața civilizată a unor evrei, nu foarte bogați, dar cu stare (tatăl, cu studii la Viena, a fost contabilul șef al unei mari fabrici gălățene, „măna dreaptă a directorului”, povestește ea), până când legile antievreiești i-au afectat și material, devenind o amenințare a existenței lor fizice. De aceea, în 1940, își amintește ea, la îndemnul unor cunoștințe dar și al unor membri ai familiei, un unchi din partea tatălui locuind la Cernăuți,

al bunicii de origine rusă care s-a mutat la ei, au decis să treacă în Basarabia, cedată fostei Uniuni Sovietice. Au stat puțin aici și au plecat mai departe, stabilindu-se la Cernăuți. Cu o comunitate evreiască numeroasă, familia, inclusiv ea, se simțeau bine. Tatăl și-a găsit un serviciu, s-au mutat într-o casă frumoasă, și-au luat mobilă, „iar eu m-am dus la o școală rusă și am fost chiar și pionieră” – spune ea.

Izbucnirea războiului și revenirea administrației românești antonesciene au băgat groaza în evrei. La început, în casa în care locuia familia Moscovici (părinții lui Claire) a fost încartiruit un ofițer român. „Era un bărbat foarte politic, originar din Târgu Mureș, își amintește Claire. Era foarte amabil cu părinții mei, cu mine, dar își spun sincer, prea multe nu știu despre el. Eu eram copil, mă jucam cu ceilalți copii de pe stradă, nu urmăream ce se discuta în casă”. Ceea ce însă a conștientizat, chiar copil fiind, a fost ghetoul unde, la un moment dat, a trebuit să se mute familia.

„A fost îngrozitor. Vă dați seama că ghetoul nu a fost organizat în cartierele bogate ale Cernăuțului, ci în cele sărace. Într-un apartament de două camere, fără confort, ne-am înghesuit 40 de persoane. Nici nu mai știu cum am putut trăi acolo, cum și pe unde am dormit. Mi-am schimbat și școala, am mers la școala evreiască și, cu toate că eram mică, au fost unele lucruri care mi-au ajuns la urechi sau la care chiar am fost martoră. De pildă, când o parte dintre bărbații care locuiau acolo, inclusiv tatăl meu, au plecat să-și caute ceva de lucru, au fost prinși, ținuți ostatici și împușcați. Mama a reușit să-l scape pe

tata dând bacșișuri celor care-l păzeau. Am auzit de deportări. Se făceau pe cartiere, pe străzi și soarta se apropia cu pași repezi și de noi. Știam că oamenii sunt duși din Cernăuți, dar nu știam unde”.

Și atunci s-a întâmplat minunea. Acel ofițer, al cărui nume, din păcate, nu l-a reținut și nici nu a întrebat de el, a venit cu niște acte, i-a scos din ghetou și i-a dus înapoi în casa în care locuiseră înainte. „V-a adus permise eliberate de Traian Popovici”? am întrebat-o eu. Nu știe, dar am dedus că așa trebuie să fi fost, deoarece tatăl lui a fost reprimat în fabrica unde lucrase înainte de a fi fost dusă familia în ghetou și, probabil, a fost pus pe lista lui Popovici a evreilor „necesari pentru economia de război”. Totuși, problemele de supraviețuire nu au fost soluționate. Ofițerul a trebuit să plece iar ei, de frica deportărilor, care continuau, s-au ascuns mai multe luni într-o pivniță unde portăreasa, sufletistă, le aducea de mâncare. Au supraviețuit cu toții, inclusiv fratele mamei, medic, care s-a refugiat în altă parte a Uniunii Sovietice.

Claire mi-a mai vorbit despre o altă șansă a ei, care a salvat-o. La un moment dat, familia s-a gândit să o retrimite, împreună cu ofițerul, la niște rude din București, ca să fie în siguranță. Până la urmă, s-a renunțat la idee. „Și, ce noroc! Acel unchi, la care au vrut să mă trimită, a fost luat, împreună cu familia lui și deportat în Transnistria, de unde nu s-a mai întors iar toată familia a fost împușcată. Dacă ajungeam la ei în București, probabil asta ar fi fost și soarta mea”.

Familia Moscovici a rămas la Cernăuți până în 1946, când s-a repatriat. Claire își mai aduce aminte de faptul că, după câțiva ani, tatăl, s-a întâlnit, cu totul întâmplător, cu acel ofițer în Cișmigiu și s-au bucurat amândoi de revedere.

Am ascultat cu mare interes cele povestite de ea, cu părere de rău că nu a știut să-mi spună mai multe despre perioada zbuciumată a copilăriei ei. Cu toate acestea, rămâne o mărturie vie a acelor ani, prin ochii unui copil care, chiar dacă nu a perceput multe lucruri, a fost conștientă de pericolele care o amenințau.

EVA GALAMBOS

JCC BUCUREȘTI

Urări de Roș Hașana de la prichindei la bunici

Pentru că așa șade bine într-o adevărată familie evreiască, cei mai mici membri ai comunității, sub îndrumarea Mihaelei Cuniță, coordonator de programe pentru

copii între 4-12 ani la JCC București, au creat cu mânuțe îndemânate felicitări pentru bunici și bunice, urându-le ca anul ce vine să fie dulce și voios.

KESHET – zi de studiu iudaic

"Global Day of Jewish Learning" – eveniment de talie mondială, ce își propune organizarea simultană a unei zile de studiu evreiesc în cât mai multe comunități și instituții evreiești de pe întinsul globului, va fi marcat și în România de organizarea unei noi ediții "Keshet".

Centrul Comunitar Evreiesc București vă așteaptă duminică, 17 noiembrie, cu programe speciale, potrivite pentru fiecare vârstă. Mai multe informații veți găsi pe www.jcc.ro sau la 0213202608.

"Hazamir" sau privighetoarea bucureșteană

Nu va trece sărbătoare evreiască ori moment festiv fără ca bucureștenii să se bucure de acordurile Corului "Hazamir" (privighetoarea) al Comunității Evreilor și Centrului Comunitar Evreiesc București, ce și-au unit eforturile, ajutați și de bagheta dirijorului Bogdan Lifșin.

Repertoriul bogat, prezența scenică și măiestria vocilor au fost dovedite în cadrul primei reprezentații a Corului "Hazamir" ce a avut loc în cadrul galei de închidere a Festivalului "Șalom Șana Tova" din 1 septembrie – membrii corului fiind răsplătiți de aplauzele cu adevărat furtunoase ale spectatorilor și fiind găsiți

vinovați de... întârzierea programului în urma bisurilor cerute de audiență.
Mazal Tov!

În Capitală, sărbătoarea Roș Hașana a umplut strada

Suntem convinși că fiecare dintre voi a sărbătorit trecerea în Noul An evreiesc – Roș Hașana fie prin participarea la serviciul religios ori sederul organizat în comunitatea voastră, fie în familie.

Iată că aici, la București, mii de membri ai comunității și vizitatori și-au marcat în calendar ca zi de sărbătoare duminică, 1 septembrie: festivalul în aer liber "Șalom Șana Tova!" unde, pe parcursul întregii

Petrecerea Anului Nou... studentesc

Da, da, chiar și studenții serbează începerea unui nou an... de școală! Cea mai mare petrecere de început de an școlar ori universitar vă așteaptă în noul Blue Lagoon, sâmbătă, 12 octombrie, de la ora 21.00. Urmăriți-ne pe www.jcc.ro ori pe Facebook pentru detalii și surprize legate de aceasta.

Săptămâna Vârșnicului mereu tânăr!

Cine nu și-ar dori o săptămână de sărbătoare, zâmbete, atenție, muzică, dans alături de prieteni dragi și de membrii familiei evreiești?

Ei bine, pentru al treilea an consecutiv, Comunitatea Evreilor București, Departamentul de Asistență Socială și Medicală al F.C.E.R. și Centrul Comunitar Evreiesc București au organizat o săptămână de sărbătoare și respect oferită cu căldură seniorilor comunității evreiești.

Sărbătoarea "Generației de Aur", a se-

niorilor, vă așteaptă între 1 și 7 octombrie cu un program special creat, ce include lansări de carte, o zi dedicată sănătății, petrecere retro, excursie la Sinaia, Oneg Șabat festiv, vizită la Căminul pentru Persoane Vârșnice "Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen", schimburi culturale cu alte minorități etnice, spectacole și motive de bucurie.

Te așteptăm și pe tine! Informații și înscrieri la Fănel Baraș (0213264140, interior 120) sau Sanda Wolf (0728467777).

Vara taberelor la superlativ!

• "Be you, Be Jew" sau o incursiune ce și-a propus să descopere și să dezvolte identitatea evreiască a fiecăruia dintre cei 560 de participanți la cele 12 tabere de vară organizate de JCC România în 2013.

• Organizate ca în fiecare an în funcție de grupa de vârstă a participanților, taberele din acest an s-au bucurat de popularitate în rândul membrilor comunității evreiești din România, numărul participanților fiind cu aproape 25% mai mare decât în anul anterior.

• Sub atenta coordonare a *madrihimilor* și realizate în colaborare cu Centrele Comunitare Evreiești din Oradea, Timișoara, Iași și București, participanții s-au bucurat de câte o săptămână evreiască ce a inclus excursii, *workshop-uri* și *peulot* pe teme evreiești, concursuri, muzică și dans, *Kabala* și *Oneg Șabat*, *havdala*, ateliere de lucru manual dar și de bucătărie evreiască, parada modei... evreiești și multe și durabile prietenii create.

• Printre "vedetele" taberelor, *Mahane Mishpahot*, tabăra pentru familii cu copii s-a bucurat de un număr record de 112 participanți, precum și de vizita președintelui F.C.E.R., dr. Aurel Vainer.

• Poate văzute de mulți ca o încheiere a anului școlar, a verii ori a vacanței, taberele de vară JCC România nu constituie altceva decât un început, un start în noul an evreiesc, alături de comunitate!

Continuă aventura evreiască!...

Ce legătură ar putea fi între Woody Allen și tabăra cu aventuri a tinerilor evrei din România, "pusă la cale" de voluntarii Tina Sas (Timișoara), Ariel Constantinof și Elena Manea (București)?

Ei bine, și tabăra mai sus amintită s-a desfășurat pe baza unui scenariu (e drept, pe alocuri deșeurat de ploaie...), protagoniștii au primit indicații "regizorale" și au fost, bineînțeles, fotografiați și filmați iar în final, s-a lăsat cu premii, care chiar dacă nu au fost de Oscar, au avut aceeași încărcătură emoțională.

Fie că este vorba de chitara din jurul focului de tabără, înnoptatul în corturi la stână, cei 27 kilometri de drum forestier, parcurși cu bicicletele pe o ploaie torențială, seara de Șabat cu Cristi Ezri,

morișca, bărcile și... noroiul, tiroliana, *havdala* și vânătoarea de comori dar și reprezentațiile echipelor de la gala finală – toate acestea ne arată că există un "va urma" al vieții evreiești în România!

Alef, bet... sau șansa ta pentru a învăța limba ebraică!

După succesul raportat de cursurile intensive (tip ulpan) de limbă ebraică, începând cu luna octombrie 2013 cursurile organizate în grupe de începători și avansați se vor desfășura în fiecare zi de joi și marți (18.30-21.00) până în pragul verii 2014 (luna iunie), avându-l ca profesor pe Emanuel Marcus. Informații și înscrieri la recepția JCC București, tel. 0213202608 sau pe www.jcc.ro

NOU: cursuri de limbă ebraică la Botoșani! Începând cu 2 octombrie 2013, în fiecare zi de miercuri (18.00-20.00) se vor desfășura cursuri de limbă ebraică în cadrul Centrului Cultural Intercomunitar Botoșani. Înscrieri și informații la Gustav Finkel, tel. 0737.388.777 sau pe www.botosani.jewish.ro

"Bucureștii evreiesc" (Felicia Waldman), "Timpul în iudaism" (Eduard Kupferberg), "Atmosferă și tradiții de sărbători în Ierusalim" (Keren Rosner și Sami Daihos), de vernisajul expoziției foto semnată Nancy Văjăianu dar și de fotografiile trimise de membri ai comunităților evreiești pentru concursul foto "Vara mea evreiască" - juriul desemnând câștigătoare pe cea imortalizată de către Arthur Birnbaum din Dej, în Israel, în cadrul programului Taglit.

O astfel de sărbătoare nu s-ar putea încheia altfel decât cu un spectacol plin de energie, desfășurat în incinta Centrului Comunitar Evreiesc București, cu participarea incendiară a Corului "Hazamir" al C.E.B. și JCC, a grupului de dansuri israeliene "Hora" și încheiat cu un recital Mircea Baniciu.

JCC București și Comunitatea Evreilor București – organizatorii acestei prime ediții a festivalului "Șalom Șana Tova" – vă urează ca Noul An să fie dulce, plin de zâmbete, pace și cât mai aproape de comunitatea voastră.

Evenimente sub marca "Șalom Șana Tova!" au avut loc și în Comunitățile Evreiești din Timișoara și Oradea, incluzând programe pentru toate vârștele, muzică, dans, tradiționalele măr cu miere și eliberarea simbolică către cer de baloane albe, purtând dorințele de mai bine pentru noul an ale participanților.

JCC TIMIȘOARA

Un mare succes: tabăra de vară

Un program apreciat al JCC Timișoara este Tabăra de vară, care s-a desfășurat în perioada 5 – 15 august și a avut 16 participanți, sub coordonarea profesoarelor Laura Smuleac și Olimpia Cirimpei. Activitățile desfășurate în cadrul taberei au fost diverse: în primul rând, apropierea de tradiția iudaică prin vizitarea sinagogii Or Hadas din cadrul complexului comunitar, dar și a Sinagogii din Cetate. Mulți dintre copii cunoșteau semnificațiile obiectelor religioase, iar cei mai noi au învățat ceva din specificul religios al iudaismului. Orele dedicate momentelor artistice au fost numeroase: pictură (hamsa și maghen David), dans modern, coafură, design, etc.

Programul de teatru a fost coordonat de "veteranul" Andrei Pirv, care la cei 12 ani ai săi are o experiență de 10 ani în piesa de Purim, prilej de a face cunos-

cută și celor mai noi povestea reginei Ester. Altă pasiune a copiilor, animalele, s-a văzut în vizita la Grădina Zoologică din Timișoara, unde s-au bucurat de natură. Tabăra a beneficiat de ajutorul lui Liviu Gordea, cu care au făcut lecții de muzică și au învățat Hava Naghila, de vizita lui Shlomo Shohan, care le-a vorbit despre valorile iudaismului, și de o lecție demonstrativă despre hrana sănătoasă ținută de către Jean Cohen. Nici în acest an nu a lipsit programul de bucătărie, cei mici au pregătit pizza și au savurat-o împreună cu membrii Centrului de zi, realizând un prânz de mare succes. Tabăra s-a încheiat cu o serbare, la care au fost invitați părinții și membri ai comunității, iar performanța lor artistică a fost apreciată de către președinta comunității, Luciana Friedmann, inițiatora acestui program.

1 septembrie – un nou început!

Sub semnul bucuriei și al entuziasmului, peste 70 de membri ai comunității de toate vârstele au participat în 1 septembrie la deschiderea anului de activități la JCC Timișoara, bucurându-se împreună cu JCC Oradea, JCC Iași, JCC București, de momentul lansării în aer a baloanelor albe și albastre, pe care fiecare dintre participanți și-a scris dorințele pentru noul an.

În cuvântul său, *Luciana Friedmann* și-a exprimat speranța de pace în Israel, de sănătate și prosperitate și a anunțat programele care se vor derula în noul an: lecții de ebraică, dans, conferințe, diverse competiții, întâlniri sub semnul amintirilor, invitații etc. *Laura Smuleac* a prezentat tabăra copiilor și le-a descris celor prezenți cea mai importantă activitate de la JCC de pe parcursul verii. Programul s-a bucurat de un concert susținut de către soții *Diana* și *Mugurel Chirila*, soliști ai Operei Române din Timișoara, prestația și piesele alese bucurându-se de aprecierea publicului, format din aproximativ 100 de persoane.

Roș Hașana în compania Ambasadorului Israelului și a soției sale

Anul a început dulce pentru Comunitatea Evreilor din Timișoara și datorită prezenței Excelenței Sale, domnul *Dan Ben-Eliezer*, ambasadorul Statului Israel în România, însoțit de către soția sa, doamna *Hevda Eliezer*. Totodată, pentru serviciul religios, este importantă prezența rabinului *Beniamin Ben Ishai* din Israel, care alături de oficiantul de cult al Comunității Evreilor din Timișoara, *Andrei Ghidali*, a înălțat rugăciuni de pace în Israel și în toată lumea, urând tuturor celor peste 100 de participanți și familiilor acestora *Șana Tova Umetuka*.

În prima seară de Roș Hașana, șofarul a răsunat în Sinagoga din Cetate, alături de oaspeți și de comunitate fiind și primarul Timișoarei, domnul *Nicolae Robu*, care a precizat că va susține obținerea de fonduri pentru renovarea Sinagogii. Seara s-a încheiat cu sederul de Roș Hașana, la restaurantul ritual al Comunității Evreilor din Timișoara.

Ziua de joi a continuat cu serviciul divin de dimineață, apoi cel de seară cu momentul *tashlich*, iar apoi în sediul JCC Timișoara, Excelența Sa, domnul *Dan Ben-Eliezer* a susținut o conferință privind situația din Orient și poziția Statului Israel în acest context. Au fost prezente peste 80 de persoane, care au pus întrebări despre problematica Orientului, întâlnirea durând aproape trei ore. Vineri a continuat programul de rugăciuni, seara s-a desfășurat în Complexul Comunitar, rugăciunea de la Sinagoga Or Hadas fiind urmată de Oneg Șabat, la care au participat și personalități din afara comunității, în special din mediul universitar, dornice să-l întâlnească pe ambasadorul Israelului, chiar și în acest context neformal.

La ieșirea din Șabat, o surpriză muzicală i-a încântat pe membrii

comunității: la petrecerea tradițională de Anul Nou, programul artistic a fost susținut de către tenorul Costel Busuioc, îndelung aplaudat de cei peste 100 de participanți. Momentul a fost continuat cu un bufet cu mâncare israeliană, cu dans, muzică israeliană și cu multă veselie. Duminică ambasadorul israelian a vizitat comunitățile evreiești învecinate: Lugoj și Reșița. Ing. *Ivan Bloch*, președintele C.E. din Lugoj, l-a întâmpinat pe oaspetele israelian, care a fost așteptat de peste 30 de membri ai comunității, care i-au pus întrebări despre situația politică din Orientul Mijlociu, despre Israel și au adresat cuvinte de sprijin și rugăciuni de pace pentru Israel. Dialogul a fost familiar, mulți adresându-i-se ambasadorului în limba ebraică, din plăcerea de a vorbi această limbă. Călătoria a continuat cu vizitarea Comunității Evreilor și a Sinagogii din Reșița, unde gazde primitoare au fost președintele ing. *Ivan Schnabel*, ajutat de către vicepreședintele *Sorin Butilca*. La Reșița, *Dan Ben-Eliezer* s-a întâlnit cu aproximativ 40 de membri ai comunității, cărora le-a urat *Șana tova!* le-a prezentat situația politică a Orientului și a avut plăcuta surpriză de a fi așteptat chiar la sediul C.E. din Reșița, de către primarul Reșiței, domnul Mihai Stepanescu. Acesta a prezentat oportunitățile de afaceri și și-a exprimat dorința de înfrățire a municipiului cu un oraș din Israel. La finalul întâlnirii, i-a arătat Excelenței Sale câteva dintre punctele de interes ale Reșiței: bazinul olimpic, Muzeul locomotivelor. În încheiere, s-au vizitat zonele turistice ale județului Caraș-Severin, în vederea unor posibile schimburi economice.

Pagini realizate de
LUCIANA FRIEDMANN

JCC ORADEA

Culori festive

Sărbătorile de toamnă au adus bucurie și un aer proaspăt, la reluarea programelor JCC în Comunitatea Evreilor din Oradea. Pregătirile care au însoțit începutul lunii septembrie au făcut ca, din nou, toate generațiile să aibă acel sentiment al familiei ce caracterizează această comunitate. În compania rabinului Shraia Kav, ascultând vocea sa minunată cu prilejul rugăciunilor, membrii comunității a intrat în Noul An Evreiesc. Cu această ocazie, nu au fost uitați, ca în fiecare an, nici cei care nu au posibilitatea să ia parte la viața comunitară în mod direct.

Cu mere și miere – pentru un an bun și dulce – dar și la ieșirea din lom Kipur,

la o masă „câmpenească” – cei prezenți au îmbrățișat cu veselie anul 5774. În acest an, în prefața sărbătorilor, nu au fost uitați nici cei care odihnesc în cimitir. Tineri și vârstnici s-au dus să spună acolo o rugăciune pentru cei plecați dintre noi.

Un moment așteptat cu emoție a fost construcția unei minunate Suca - în stil autentic israelian - purtând chiar simbolul Israelului, Steaua lui David. Cu mic, cu mare, sub coordonarea lui Andrei Seidler, cei prezenți au început să clădească acest plăcut sălaș provizoriu. Fructe și alte decorații au împodobit imensul steag tridimensional care și-a așteptat cu nerăbdare „locatarii” celor opt zile.

NICIODATĂ NU ESTE PEA TÂRZIU

În sfârșit, la vârsta de 94 de ani, am debutat la televiziune, la Antena 1! În calitate de telespectator, am văzut adesea emisiunile acestui post, așezat fiind în fața micului ecran. De data asta însă, senzațional, m-am aflat în spatele micului ecran, în studioul postului Antena 1, pentru a fi eu văzut de telespectatori.

Dar să începem cu începutul.

Pe neașteptate, zilele trecute am avut norocul de a pătrunde în culisele absolut fascinante ale televiziunii.

Împreună cu ludii Ardeleanu și cu Doroteia Weissbuch, am fost invitați să participăm la înregistrarea unui episod din emisiunea-concurs NEXT STAR, ediția a doua. Acest concurs își propune ca dintre cei mai talentați copii între 4 și 12 ani să îl alegă pe cel mai bun din România.

Printre candidații de anul acesta se afla și o concurentă de 11 ani din Constanța, care obișnuiește să meargă adesea la căminul de bătrâni, unde oferă daruri bunicuților, care o iubesc foarte mult pentru inima ei caldă. Având în vedere acest lucru, regizorul emisiunii a avut ideea să aducă în platou un grup de oameni în vârstă, care să o încurajeze pe tânără concurentă. Bătrânii am fost noi, cei de la Căminul Rosen, conduși de Ilie Zan, alături de un grup din Generația de Aur de la JCC, condus de Sanda Wolf.

La postul TV Antena 1, am descoperit o lume miraculoasă, necunoscută. În primul rând, o activitate intensă, febrilă, un adevărat cazan în clocote. Apoi, un decor închipuind clapele unui pian, luminat feeric de reflectoare, însumând zeci de mii de wați și, bineînțeles, actori, regizori, cameramani, asistenți, o macara uriașă pentru

prim-planuri, diverși operatori plasați peste tot, iar o cameră automată aluneca pe șine. Se filma din toate unghiurile. În jur, un numeros personal auxiliar, toți și toate în permanentă mișcare, ca argintul viu. Se auzeau tot timpul comenzi, indicații, îndrumări, lămuriri. Domnea pretutindeni o atmosferă încordată, toată lumea era cuprinsă de emoțiile creației artistice.

Spectacolul era prezentat de cunoscutul Dan Negru, iar juriul era de asemenea format din vedete ale genului: Pepe, Lora, Maria Cârnelci, Connect-R și Vasile Muraru.

Noi am fost plasați în față, printre alți spectatori, și am devenit curând ținta reflectoarelor și a operatorilor, mai ales după ce s-a anunțat prezența noastră pe platou. Ne-au aplaudat toți, în picioare. Tânără concurentă avea o voce plăcută și a cântat foarte frumos. Am aplaudat-o îndelung și așteptam cu încredere clasa ei în concurs. Îi dorim mult succes!

Când am plecat din studioul Antena 1, eram ușor amețiți, dar foarte bucușoși. Am înțeles cât de complexă este munca în televiziune. Pe lângă cele 10-15 vedete pe care le cunoaște toată lumea, există o armată de zeci și zeci de anonimi care trudesesc cu pasiune pentru a ne oferi nouă clipe de delectare pe care le petrecem zilnic, în fața micilor ecrane.

A fost pentru noi o experiență de viață extraordinară, de care ne vom aminti mereu, cu mare plăcere.

Suntem nerăbdători să urmărim pe micul ecran emisiunea concurs NEXT STAR.

POMPILIU STERIAN

Cluj Montzi – o expoziție care apropie

Martți, 10 septembrie, vernisajul expoziției artistice fotografe Roni Ben Ari, din Israel, a umplut de lume sălile Muzeului Național de Artă din Cluj, publicul fiind atras de ineditul subiectului: romii transilvăneni văzuți de o artistă fotografă din Israel, care a crescut ascultând poveștile mamei ei despre vecinii ei romi din Cluj.

Roni ben Ari a revenit pe plaiurile transilvănene de unde mama ei, Montzi (diminutiv Margit), plecase în 1940 cu un grup de tineri din *Hașomer Hațair*, salvându-se astfel de Holocaustul care avea să-i mistuie familia. A dus cu ea amintirile Clujului, printre care se număra și cea a vecinilor săi romi, cântecele, dansurile și chiar fustele înflorate, motiv pentru care i se spunea *Țiganca*.

Expoziția lui Roni Ben Ari n-a fost doar un omagiu adus memoriei mamei ei, ci a generat și un proiect de studiu antropologic al diferitelor comunități de

romi din Transilvania, realizat în colaborare cu Crăciun Lăcătuș și Florin Moisa, cercetători ai Institutului pentru Studiarea Minorităților Naționale din Cluj.

Roni Ben Ari, autoarea mai multor proiecte interesante despre diferite comunități sociale din lume, a fost încântată de căldura și ospitalitatea cu care au întâmpinat-o romii cărora le-a călcat pragul. Expoziția itinerantă, care va poposi și în Israel, reprezintă doar o parte din bogatul material fotografic alb negru și color, reunit într-un album care ilustrează viața comunităților de romi din Transilvania.

De menționat că anul acesta Roni Ben Ari a obținut premiul întâi la competiția „The Worldwide Photography Gala”, categoria „Culture and People”, cu una din lucrările cuprinse în expoziția Montzi.

La vernisaj fiecare dintre colaboratori și-a împărtășit impresiile pozitive lăsate de acest proiect, iar graficianul Călin Stegerea, directorul Muzeului Național de Artă, și-a exprimat bucuria că expoziția de fotografii a atras comunitatea romilor clujeni sub bolțile acestui institut de cultură.

ANDREA GHIȚĂ

Comitetul Director al F.C.E.R.: TEME FIERBINȚI LEGATE DE VIITORUL FEDERAȚIEI

(Urmare din pag. 3)

Rabinul *Rafael Shaffer* a explicat că identitatea ca membru al unei comunități este o abordare socială a noțiunii de identitate iudaică, în timp ce halaha este o altă viziune asupra acesteia. „Cel mai sănătos este să continuăm în sistemul în care lucrăm în prezent, respectiv calitatea de evreu să fie stabilită conform normelor halahice, iar cea de membru al unei comunități, conform unor criterii sociale. Să nu uităm că noi suntem o organizație de cult și este nesănătos ca o astfel de organizație să fie condusă de cineva care nu este evreu. Modificările structurale în F.C.E.R. și comunități trebuie gândite, concepute și înfăptuite în cadrul unui proces”.

„În 1995 am vrut să candidez la funcția de vicepreședinte, dar nu s-a putut, din cauză că mama mea nu a fost evreică, deși tatăl meu a fost. Am fost dezamăgit, dar azi îmi văd de treabă și nu văd care este diferența între a avea mamă evreică sau ambii părinți evrei și a avea numai tatăl evreu”, și-a amintit directorul economic al Federației, *Ovidiu Bănescu*. El a precizat însă că o schimbare de substanță a organigramii F.C.E.R. va pune problema unor servicii care își desfășoară activitatea la nivel național, cum ar fi Oficiul Juridic, Resursele Umane, Centrul de Istorie, Cancelaria Rabinică, Transporturi, Administrație și Pază, JCC. Pe de altă parte, Joint, Caritatea, Guvernul României, Secretariatul de Stat pentru Culte nu vor putea lucra cu fiecare Comunitate evreiască în parte, ci numai la nivel național, la același nivel făcându-se și decontarea fondurilor primite. „Ca atare, eu personal nu văd ca această strategie să aducă o simplificare, ci o multiplicare a actualelor structuri la nivel regional”, a mai spus O. Bănescu.

Directorul economic al Federației a mai propus ca alegerile din 2014 pentru conducerea F.C.E.R. să fie amânate cu doi ani, dată până la care se vor încheia atât mandatul deputatului F.C.E.R., cât și lucrările de refacere și renovare deschise la obiective importante din Iași, Galați, Tulcea, București și alte localități.

În ceea ce privește identitatea evreiască, dr. *Alexandru Elias* a subliniat că nu pot fi separate criteriul halahic de cel social, pentru că în comunități există atât evrei, cât și ne-evrei, dar și evrei atei sau agnostici, care sunt halahici și nu li se poate lua evreitatea. Ca atare, „o simplă discuție în Comitetul Director nu poate tranșa problema”.

Pe de altă parte, a întrebător retoric dr. *Elias*, dacă se face coagularea comunităților și F.C.E.R. devine o simplă „umbrelă”, cine va mai ajuta comunitățile mici și sărace? „Până la reorganizare, trebuie îmbunătățită formarea bugetului central și a celor locale și sporită autonomia de utilizare a bugetelor locale. Avem comunități unde se abuzează de bunurile F.C.E.R., deși averea Federației se utilizează tocmai pentru finanțarea proiectelor din țară. Ca atare, nu mi se pare că F.C.E.R. poate avea numai un rol de reprezentare”, a mai

adăugat *Alexandru Elias*, felicitându-l pe *Tiberiu Roth* pentru că a adus în discuție probleme atât de importante.

În România nu pot fi importate soluții de succes din SUA, Anglia sau Germania pentru că situația nu este similară cu cea din respectivele țări, iar numărul evreilor de la noi este prea mic, a spus *Eduard Kupferberg*, care a subliniat: „chiar și dacă am avea comunități regionale de câte 1000 de oameni, ne va fi greu să avem acolo o comunitate ortodoxă, una reformată și alta conservativă. Redefinirea noțiunii de identitate evreiască trebuie să ia în calcul că la noi nu putem avea decât un singur cult. Guvernul nu va lucra cu două culte evreiești, așa este legea. Dacă renunțăm la halaha, renunțăm și la cașrut. Iar comparația cu Israelul trebuie să ia în considerare faptul că F.C.E.R. este o organizație de cult, iar Israelul este un stat laic”.

Președintele C.E. Arad, *Ionel Schlesinger*, președinte al Comisiei de Strategie, a spus că în materialul supus dezbaterii există multe propuneri bune, care trebuie să fie luate în discuție ca un material de lucru la elaborarea Proiectului de Strategie al F.C.E.R..

Directorul JDC România, *Israel Sabag*, a arătat că „nu avem privilegiul de a nu accepta o parte din poporul nostru. Suntem prea puțini și trebuie să fim mai uniți. Dacă un om poate deveni cetățean israelian, de ce nu poate fi și membru al unei comunități din România”? De asemenea, I. Sabag a atenționat că deciziile privind viitorul Federației trebuie să fie luate cu atenție, „deoarece sunt oameni care vor să pună mâna pe ea”.

Vicepreședintele F.C.E.R. și președinte al C.E.B., *Paul Schwartz*, a atras atenția

că reorganizarea F.C.E.R. pe criteriile regionalizării trebuie să ia în considerare faptul că între localități din cadrul aceleiași regiuni sunt zeci de kilometri, iar oamenii nu vor veni atâta drum nici de șabat, nici de sărbători. De asemenea, vorbitorul a spus că propunerea de amânare a alegerilor pentru organele de conducere ale F.C.E.R. până la terminarea mandatului de deputat și la încheierea lucrărilor de renovare începute este una care merită atenție.

Și secretarul general al F.C.E.R., *Albert Kuferberg*, și-a exprimat opinia că identitatea evreiască trebuie privită prin prisma halaha, dar se poate ajunge ca în comunități să nu mai avem evrei halahici. „Acum, 29 de persoane din conducerea comunităților au 70 de ani, din care unii peste 80 de ani. Trebuie să analizăm problemele de resurse umane în perspectiva a 5-6 ani”.

Sorin Blumer, președintele C.E. Galați, a subliniat că regionalizarea se va impune, chiar dacă deplasarea între localități va fi o problemă. „E bine să se amâne alegerile, pentru a avea timp să pregătim un candidat atât pentru poziția de deputat, cât și pentru cea de președinte al F.C.E.R.”.

„Încă doi ani în care să terminăm proiectele grele, cum sunt Templul Coral, Sinagoga din Oradea și cea din Galați ar fi beneficii, iar în zbaterea pentru obținerea (strângerea) de fonduri, am beneficia în continuare de relațiile deputatului *Aurel Vainer*”, a fost de părere și șeful CAPI, *Rudi Marcovici*.

O lucrare bună, demnă de luat în analiză a fost caracterizarea făcută Strategiei de președintele C.E. Oradea, *Felix Koppelman*, care a adus o precizare importantă și în ceea ce privește problema

identității evreiești: trebuie văzut pe cine consideră autoritățile israeliene ca fiind evreu, nu cine poate primi cetățenia israeliană. „Cine e evreu în Israel, acela să fie și în România”, a spus *Felix Koppelman*, care a precizat însă că pentru funcții de conducere trebuie aleși evrei halahici și că „este pentru amânarea Congresului pentru alegeri cu încă 1-2 ani”.

„Luarea în serios a redactării Strategiei este vitală pentru F.C.E.R., iar cei care doresc și au ascendență evreiască trebuie să poată fi convertiți. Altfel, peste 10 ani vom avea probleme”, a atenționat directorul DASM, *Attila Gulyas*, care a declarat că este de acord cu amânarea alegerilor, punct de vedere susținut și de *Irina Cajal*.

Ivan Bloch, președintele C.E. Lugoj, a subliniat că în aceste vremuri de restricție „este nevoie de lideri cu autoritate care să se așeze pe scaunul minorității”.

Președintele *Aurel Vainer* a adăugat că, în ceea ce privește discuțiile despre buget, „un buget autonom pentru o comunitate autonomă este unul în care există resurse care să acopere cheltuielile. Va trebui să decidem reînființarea Comisiei pentru Buget. În altă ordine de idei, să fim atenți cu aceste probleme de strategie, pentru că F.C.E.R. există de 77 de ani și ar fi o mare lovitură pentru evreimea română să o șubrezim”.

În finalul discuțiilor a fost prezentat rezultatul recensământului populației (3271 de evrei, față de peste 7000, câți sunt înscrși la F.C.E.R.) și s-a decis, între altele, ca propunerea pentru amânarea alegerilor pentru funcțiile de conducere ale F.C.E.R. să fie aprobată de Comitetul Director și supusă ulterior aprobării Consiliului de Conducere al Federației.

ALEXANDRU MARINESCU

Din Deciziile Comitetului Director al F.C.E.R.

În cadrul întrunirii din 30 august 2013, Comitetul Director (C.D.) al F.C.E.R. a adoptat o serie de decizii, dintre care menționăm:

C.D. consideră că în activitatea C.E.B. sunt prioritare realizarea Acordului de colaborare F.C.E.R.-C.E.B.-Cancelaria Rabinică-JCC, elaborarea Statutului și Regulamentului Intern propriu, rezolvarea problemei cenzorilor, în condiții legale, prezentarea concluziilor la Raportul privind controlul complementar efectuat la C.E.B. de Biroul de Indrumare și Control, obținerea de fonduri pentru întreținerea și curățenia cimitirelor, precum și publicarea în R.E. a unei informări privind activitatea C.E.B. de la alegeri până în prezent.

Comitetul a apreciat realizarea lucrărilor de consolidare și restaurare la Templul Meseriașilor din Galați, motiv pentru care s-a decis atribuirea directă a sumelor rezultate din vânzări imobiliare în Galați pentru terminarea lucrărilor la Templu.

Pentru diversificarea activității la Muzeul Evreilor din România, s-a aprobat un program cuprinzând expertizarea la cele două clădiri (Muzeu și fostul CSIER),

evaluarea costurilor executării lucrărilor de reparații și întreținere absolut necesare, îmbunătățirile trebuind să se încadreze în resursele financiare actuale ale F.C.E.R.. Ulterior, se va decide asupra posibilității de a deschide o pinacotecă la Muzeul Evreilor din România.

Având în vedere demersurile de față, adresate de *Marko Maximilian Katz* conducerii F.C.E.R., C.D. și-a exprimat solidaritatea cu conducerea F.C.E.R. și C.E.B. și a decis lansarea unei Scrisori Deschise membrilor Consiliului de Conducere al F.C.E.R. și președinților de comunități pentru susținerea celor două conducere, legal alese.

În urma schimbului de opinii privind propunerile de strategie referitoare la organizarea F.C.E.R. și a comunităților, pe baza propunerilor dlui *Tiberiu Roth*, președintele C.E. Brașov, membrii C.D. au concluzionat că, pe baza analizei SWOT și a consultării unui specialist în domeniu, vor fi continuate și intensificate lucrările pentru adoptarea Strategiei F.C.E.R., care necesită o atenție majoră.

La următoarea reuniune a C.D., va fi prezentat un program concret de repara-

rații și eficientizare al spațiilor de cazare la CIR.

În completarea deciziei nr. 18/2425/2011, C.D. i-a acordat secretarului general al F.C.E.R., ing. *Albert Kupferberg*, competența de a acorda ajutoare umanitare în valoare de până la 500 lei.

C.D. al F.C.E.R. a aprobat participarea F.C.E.R. la acoperirea costurilor pentru transportul în Israel al tânărului *Finți David*. Din totalul de 20.300 USD, F.C.E.R. a dat 5.000 USD, la fel ca și Joint România și DASM, iar C.E. Oradea a oferit 1000 USD, restul fiind acoperit din alte sponsorizări.

Pornind de la datele Recensământului General al populației din România, C.D. apreciază că este necesară o analiză complexă a diferitelor aspecte privind numărul și structura membrilor comunităților evreiești din România.

C.D. al F.C.E.R. a mai precizat că, în urma autosuspendării din PCA până la soluționarea chemării în instanță a F.C.E.R. de către *Marko Katz*, activitatea privind problemele de antisemitism rămâne în atenția permanentă a F.C.E.R.

0 zi de Iom Kipur în copilăria mea

(Urmare din pag. 4)

Mai tare foame decât cel mai tare, nu merge!

A doua zi trecea cu pâlăvrăgeli la femei, la bărbați, cu dezbateri pe toate temele, cu promisiuni și planuri de tot felul, apoi știrile circulau în zigzag prin sinagogă, înainte de a-și lua zborul prin oraș. Noi, copiii, după ce ne-am îndeplinit obligația de a ne lăsa pupați și de a răspunde mai mult sau mai puțin politicos la întrebări, alergam de la unul la celălalt, apoi ne zbenguiam în parcul din față. Nu-mi aduc aminte decât de zile însoțite de toamnă aurie. Stăteam lângă mama, care râsfoia în cârtică ei de rugăciuni, primită cadou de nuntă de la *Eszti néni*, soția lui *Matyi bácsi*, bătrânul rabin *Drechsler*. În fiecare an de Iom Kipur o strâng la piept. Unele pagini sunt mângălite cu

creionul - opera mea, desigur. La sfârșit e rugăciunea de Izkor, în amintirea celor care s-au stins din viață. Când venea momentul, trebuia să ies din sinagogă, ca toți cei care nu pierduseră încă rude de primul grad. Leșeam pe vârful picioarelor, cu sufletul înfiorat, ascultând cantorul care citea numele celor decedați în anul care trecuse, privind pe furș înăpoi, spre șirurile de oameni cu capul plecat. Știam ce jale o cuprindea pe mama - părintii, frațele și alte rude pieriseră la *Auschwitz*. Mai târziu era și tata îndoliat, bunicii, plecați când aveam doi ani, sunt înmormântați în Israel. Am crescut fără bunici.

Spre deosebire de alte sărbători, predica tatei era un fel de meditație, o cugețare, o urare, fără anecdote biblice, fără istorioare morale; o rugă fierbinte care cuprindea tot și care permitea fiecăruia să o completeze după aspirațiile personale.

După-masă se cânta-recita *Uvinu Malkeinu*, poem zguduitor, care culminează cu dorința etern-umană exprimată în versul *Părintele, regele nostru, Înscrie-ne în cartea vieții*. Nu am auzit niciodată și nicăieri un *Uvinu Malkeinu* recitat cu mai multă ardoare decât de tata. Toată ființa lui se transforma în pledoarie, în implorare, în rugăciune. Ascultându-l, nu puteai să nu crezi în puterea voinței de a face să se împlinească ceea ce-și propune.

Sunetul șofarului era așteptat cu înfrigurare și salutat cu un *Shkoyeh* (un fel de a spune "bravo!"), cu oftături de ușurare și cu o bucățică de ciocolată sau măr cu cuișoare, ca să prindem puteri pentru drumul spre casă. Noi trei mergeam încetșor, cam oboșiți, cam flămânzi, plini de o mulțumire adâncă, cu gândul la masa pusă, la *kuglof* și la cacao fierbinte cu frișcă.

Revista "MENORA"

A apărut numărul revistei „Menora” pe luna iunie, în coordonarea președintelui Comunității Evreilor din Focșani, *Mircea Rond*.

Publicația conține articole diverse, de la sfaturi utile de zi cu zi, știri atât din România cât și din Israel și remedii naturiste până la articole interesante de istorie, precum cel semnat de *Bogdan Constantin Dogaru* și *Mihai Liviu Adafini*, despre istoria evreilor din Panciu, un scurt fragment din scrierile ing. *Norbert Zilberman*, din Iași, intitulat „Amintiri de la șantierul Casa Tineretului”, precum și rubrica „Scrisori la redacție”, care evocă personalitatea binecunoscutei ziariste focșănene *Felicia Antip*, z./l. Succes și la cât mai multe apariții! (DAN DRUȚĂ)

„Un mod de a arăta lumii ceea ce România are mai bun: ARTA, CULTURA”

Pentru melomanii din București, din alte orașe din țară intrate pe harta Festivalului „Enescu”, pentru cei care au ascultat/ văzut transmisii la Radio sau pe site-ul Festivalului, această a XXI-a ediție a unui eveniment-unicat în spațiul și spiritualitatea românească, cum îl definea ministrul Culturii, *Daniel Barbu*, la conferința de presă, a fost o oază de armonie în „zgomotul și furia” lumii în care trăim. Festivalul a însemnat un mod de a arăta lumii „ceea ce România are mai bun; arta, cultura”, spunea tot atunci directorul său artistic, *Ioan Holender*, evreu-român plecat din România fără ca țara de baștină să plece din sufletul lui.

Timp de o aproape lună de zile, importante posturi de radio și televiziune din Europa și America au repus în drepturi

imaginea reală a României. Sensibil la problemele noastre sociale, *Ioan Holender* a dovedit că Festivalul s-a dorit a fi – și a reușit – darul de suflet pe care numai arta cu majusculă e capabilă să-l facă oamenilor României confrunțați cu durițările vieții. A vorbit și despre arhitectura Festivalului: centenarul *Britten*, bicentenarul

**Festivalul „George Enescu”,
București, 1 – 28 septembrie,
ediția a XXI-a**

Verdi, *Wagner*; mari orchestre ale lumii și artiști faimoși; binevenitul prilej de afirmare a valorilor românești de azi, evidențiind Orchestra Română de Tineret, dirijată de *Lawrence Foster*, evreu american, cu rădăcini românești, promotor împătimit al muzicii enesciene. *Foster*, director artistic al Festivalului „Enescu” în ediția din 1998, a dirijat acum Orchestra Română de Tineret cu un program complex: *Dan Dediu*, *Brahms*, *Ravel*, cu *Pinchas Zukerman* și *Amanda Forsyth* – vioară și violoncel.

Pentru întâia oară, Palatul de Justiție a devenit sală de concert. Pe podium au urcat *Pinchas Zukerman*, *Amanda Forsyth*, *Angela Cheng* interpretând pagini celebre din literatura muzicală clasică, romantică, modernă; respectiv - *Mozart*, *Schumann*, *Kodály*, *Mendelssohn*; • Strada Boteanu a propus iubitorilor de lectură cel mai mare târg de carte în aer liber: *Strada de C'Arte*; • un concert inedit în Piața Colțea: o instalație de 18 viole de sticlă suspendate, cântând în

bătaia vântului; • artă la Galeria Galateea; • dar și de-acum tradiționala Piață a Festivalului destinată concertelor în aer liber. Artele își răspund. De la dublul concert pentru vioară de *Bach*, cu *David Oistrach* și *Yehudi Menuhin*, la pupitru - *George Georgescu*, în prima ediție, în 1958, a Festivalului, până azi, Societatea Română de Radiodifuziune (SRR) a transmis cu statornicie și dăruire, acum - pe Radio România Muzical și Cultural -, circa 95% din concerte, făcând din Festival un punct de prestigiu al României. În sinteza președintelui director general al SRR, *Ovidiu Miculescu*, au fost aduse mulțumiri principalilor finanțatori ai evenimentului.

Când trăirile „la cald” s-au transformat în „adagio” nu poți să nu punctezi câteva accente: • înălțimile, aerul rarefiat al concertelor de deschidere cu *Staats Kapelle* din Berlin, *Daniel Barenboim*, prima seară, în ipostază de dirijor, a doua seară - dirijor și solist, alături de *Radu Lupu*; • readucerea în actualitate a lui „Gurre-Lieder” de *Schönberg*, în versiunea Corului și Orchestrei Filarmone „George Enescu”, dirijori - *Bertrand de Billy*, *Iosif Ion Prunner*, o garnitură de soliști vocali germani de mare clasă, avându-l ca narator pe *Victor Rebengiuc*; • Concertul nr. 3 pentru pian și orchestră de *Beethoven* în versiunea lui *Emanuel Ax*, dirijor - *Mariss Janssons*, la conducerea Orchestrei Royal Concertgebouw din Amsterdam; • *Vadim Repin* cu Orchestra Națională Rusă, dirijată de *Mikhail Pletnev* - o seară integrală de mare muzică rusă: *Prokofiev*, *Ceaikovski*, *Glazunov*; • *Boris Berezovski* la pian în Concertul nr. 1 de *Liszt*, dirijori - *Horia Andreescu*, *Iosif Ion Prunner*, Simfonia nr. 2 de *Mahler*, cu aceeași orchestră. Dar pot fi uitate marile orchestre europene din Austria, Franța, Italia, Marea Britanie, Elveția, Germania, Danemarca, Spania?! Poate fi uitat „Otello” de *Verdi*, în regia *Verei Nemirova*, la pupitru dirijoral - *Keri Lynn Wilson*?! Tetralogia „Inelul Nibelungului” în concepția dirijorală a lui *Marek Janowski*!.

S-a cântat mult *Enescu*, *Debussy*, *Ravel*, *Mahler*, alte nume răsunătoare ale secolului XX, dar și compozitori români actuali.

IULIA DELEANU

Corul Comunității Evreilor din București

Corul CEB & Corul JCC și-au unit forțele

PROGRAM REPETIȚII
Marți ora 18.30

Sinagoga Mare (prima săptămână)
str. Vasile Adamache nr. 11
Centrul Comunitar Evreiesc (restul lunii)
str. Popa Soare nr. 18

Toată lumea este binevenită, cu mic cu mare.

Vă așteptăm cu bucurie!

Pentru detalii suplimentare vă rugăm să luați legătura cu Silvan Hom.
tel: 0742 233 573

Admirabil istoric al ideilor

Leon Volovici (10 august 1938, Iași - 1 decembrie 2011, Ierusalim) „a trăit sub semnul discreției, a plecat dintre noi la fel”, a scris, la aflarea veștii despre înțetarea din viață, prietenul său, *Vladimir Tismăneanu*. „Era un cărturar autentic, un veritabil umanist, un om care respecta nuanțele, nu se erija în procuror. Nu scria pamflete, nu se lansa în acuzații, nu participa la campanii partizane. Prețuia și cultiva obiectivitatea. Înțelegea importanța condamnării totalitarismelor ca pe o obligație spirituală, politică și mai ales morală. Era un admirabil istoric al ideilor și, nu mai puțin, un sociolog al literaturii. În tradiția lui *Leon Poliakov*, alături de *Robert Wistrich* și *Pierre-Andre Taguieff*, a fost unul dintre cei mai subtili analiști ai antisemitismului (iudeofobiei) din vremurile noastre”, mai scria *Vladimir Tismăneanu*. A fost membru al Comisiei pentru Studiul Holocaustului în România.

Leon Volovici a scris prefața și notele la „Jurnalul” lui *Mihail Sebastian* (*Humanitas*, 1996, text îngrijit de *Gabriela Omăt*), s-a implicat integral în publicarea acelei cărți, cutremurător document psihologic și uman, una dintre mărturiile cele mai importante legate de tragedia evreimii din România în anii fascizării țării și ai celui de-al II-lea război mondial. De asemenea, *Adrian Cioflâncă*, cunoscut politolog, a scris cu același regret, evocând anii când a colaborat și a fost îndrumat de prestigiosul și intelectualul de larg orizont, dr. Leon Volovici, un om de mare modestie.

A absolvit Liceul Național din Iași, iar

în 1962 Facultatea de Litere a Universității „Al. I. Cuza”, specialitatea limba și literatură română. Din 1962, timp de doi ani, a fost profesor de română în comuna Bivolari, județul Iași. A debutat la revista „Iașiul literar” în 1964. Între 1964-1984 a fost cercetător la secția de istorie literară a Institutului de filologie „Alexandru Philippide” din Iași. În 1975 și-a susținut doctoratul în filologie română la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași. Volumul „Apariția scriitorului în cultura română” (1976) reia cu unele modificări lucrarea sa de doctorat „Scriitorul. Apariția și evoluția lui în perioada de constituire a literaturii române moderne”, una din primele lucrări în această direcție din cercetarea românească. Este co-autor al „Dicționarului literaturii române de la origini pînă la 1900”, apărut în 1979 la Editura Academiei. A editat și prefațat opera lui *Dimitrie Teleor*, în 1981. S-a stabilit în Israel în 1984. După plecarea din România, a fost, în perioada 1984-1989, cercetător la Institutul *Yad Vashem* pentru studierea Holocaustului. Din 1989 a fost cercetător principal și conferențiar la Universitatea Ebraică din Ierusalim, Institutul de Iudaism Contemporan și la Centrul Internațional pentru Studiul Antisemitismului. A fost editor al secțiunilor dedicate istoriei evreilor din România în „The YIVO Encyclopedia of Jews in Eastern Europe” (2 volume, apărute la *Yale University Press* în 2008), lucrare deja de referință în domeniu. A predat cursuri intensive la centrele de studii iudaice ale universităților din Cluj, București și Iași. A publicat studii (în română, ebraică,

Leon Volovici – 75 de ani de la naștere

engleză și franceză) privitoare la istoria vieții intelectuale evreiești din România, evoluția antisemitismului din România și în țările est-europene, interferențe culturale și literare româno-evreiești, eseuri despre scriitorii români. Pe aceleași teme a participat la conferințe internaționale în Israel, România, etc. A colaborat la diverse reviste culturale din România („Anuar de lingvistică și istorie literară”, „Cahiers roumains d'études littéraires”, „Convorbiri literare”, „Cronica”, „Iașiul literar”, „Revista Culturii Mozaic”, iar după 1990, în revistele „22”, „Apostrof”, „România literară”, „Secolul 20”, „Arc”, „Dilema”, „Sfera politică”, „Lettre Internationales”, „Plural”). A condus, împreună cu criticul de film *Costel Safirman*, Cercul Cultural de la Ierusalim, dedicat întâlnirilor cu scriitorii și artiștii români. A fost unul dintre inițiatorii Societății de Studii Benjamin Fondane și membru în comitetul de redacție al revistei „Cahiers Benjamin Fondane”.

B.M.M.

„Un cer de Maria Constantin”

Fiecare tablou din retrospectiva *Maria Constantin*, deschisă la Galeriele „Simeza” din Capitală, își are povestea lui; laolaltă – povestea unei vieți, din care pictorița a lăsat să lumineze pe pânză clipe dragi: călătoriile, vacanțe în Deltă, la mare, pe când 2 Mai era cu mult mai aproape de ceea ce înseamnă marea cu adevărat, un cerdac țărănesc dintr-un sat de munte... Au atras-o zorii, încercarea divină de a urzi iar și iar lumea, când nu mai e noapte, dar nu e încă zi; o speranță. Un drum, munții din zare, încrederea tânără, cu fața spre viață. Lumina vine dinăuntru; de fapt, o infinitate de nuanțe suprapuse, aburoase, o seninătate a sufletului după ce, poate, a plâns.

Acuarelista *Maria Constantin* știe să vadă lucruri pe lângă care mulți trecem nepăsători: apa, florile, fructele, frunzele, cerșile, căsuțele modeste din burguri vechi; că sunt de la Hobița, că sunt din Collioure... Misterul: turlele unei biserici transilvane, un colț din Balic, albul unic al caselor din Andros... Floralele – meditații despre umbre și incertitudini. Ici – colo, roșul sau cărămiziu, obsesia galbenului, maroniului, verdelui închis, uleios. Cât sintetizează de bine zvâcnetul vieții, îmbinând negrul țepos și stropul de roz suav al unei petale de trandafir! Și ultimul tablou, tot o florală, moartea: doi trandafiri galbeni într-o gastră – remarcabilă forța de a capta translucidul dar și intensitatea culorii - modul ei de spune lumii bun rămas. Cifra doi – ceva se sfârșește, dar se sfârșește frumos, așa cum numai sufletul unei artiste pe cât de mari pe atât de modeste știe s-o facă. Lucru remarcabil la vernisaj de criticul de artă *Luiza Barcan*, resimțit ca revelație. Totuși, de la debut până la ultimele expoziții în țară și în lume, prezența sa artistică a fost receptată cum se cuvine, a avut parte de recunoașteri – premii și distincții importante -, tablourile sale îmbogățesc mari muzee și colecții ale lumii. Idilismul rămâne departe de ea. Puțini au prins Dunărea așa cum a prins-o ea: o culoare densă, gri petrol. Sena – întunecată și ea. Momente de viață pline de realism: Măcinul, cerdacul unei case din Sulina, cu soțul pictoriței, istoricul și criticul de artă *Paul Constantin*, văzut din spate, scriind, cu cizmele înalte de pescar, alături. Când locuiești aproape o viață într-o casă, ea devine prelungire a ființei tale. A adevărat-o și pictorița: casa din strada Burghilea, strada, pomii... Un cuvânt despre profesorii - prieteni: *Medi Dinu* și *Zoe Vermont*, soția pictorului *Nicolae Vermont*. Au însoțit-o permanent, uneri – la propriu, totdeauna – spiritual. Dacă tablourile se pot povesti, atunci ghidul meu, *Mihaela Constantin*, fiica ei, pictoriță stabilită la Paris, continuatoare în spirit, a reușit s-o facă, retrăind viața mamei, a sa proprie. Și câte ar fi de spus despre sensibila ilustratoare de carte *Maria Constantin*, despre fragmentele ei de jurnal! „Aseară am văzut un cer de *Maria Constantin*”, i s-a spus. Poate asemenea reflecții au îndemnat-o ca, perseverând, să-și implinească menirea.

E. SUHOR

„ARTA NUDULUI POETIC”

rochia poemului nu e rochie de bal.

Când e Bianca ea însăși? Vineri seara, când binecuvântează lumânările, cum au făcut și mama și bunica, șiruri-șiruri de femei evreice, lacrimi fierbinți de lumânări. În ce limbă se roagă? În idiș, limba pierdută a mamei, care n-a putut prinde rădăcini în Israel? În româna-n care scrie? În ivritul nepoților? Dar – și-n asta constă modernitatea poemului – totul se amestecă cu scene cotidiene. Există și Bianca - omul de cultură, care refuză ceea ce vede: graffiti-uri, măzgălite de tineri pe zidurile încărcate de frumusețe, profanându-le: milenii de civilizație elenă create de propriii lor strămoși; impresii dintr-o excursie în Grecia. Alte impresii dintr-o excursie la Dresda, în Germania atât de tragic legată de istoria evreilor europeni. *Ploaia nu a putut spăla funinginea de pe clădirile arse./ Undeva o sinagogă*

privește orașul. Și o stare de spirit generală: lirismul s-a uscat în lumea noastră și farsa e la ea acasă pe net, în talk-show-uri, gesturile funcționarilor... Deși afirmă că se înșală doar pe sine însăși, n-o face din moment ce definește starea actuală a poeziei *buldozer fără aripi. Cine-l va lua în seamă pe poet? Va fi ascuns acolo poemul/ Lângă coșul de gunoi*. Refuzul a tot ce-i strident în lumea noastră e laitmotiv al cărții. Bianca trăiește cu radioul deschis la știri, pentru că-n Israel știrile sunt vitale, terorismul e foarte concret, pacea cere compromisuri care dor, războiul e realitate trăită: *camera etanșă, să scapi cu viață, bombele – ciuperca otrăvitoare...* Și, totuși, bucuriile: nepoții. *Bianca Marcovici, asumându-și dificila condiție de poet român departe de România, scrie pe coperta a patra a cărții Răzvan Voncu; ilustrativă pentru postmodernism – Ioan Cristofor, în deplină maturitate poetică – Eduard Mattes; „permanent conectată la realitate” – Adrian Graunfelds. Crochiu critic contemporan.*

IULIA DELEANU

JURNALUL UNEI GENERAȚII

Reîntâlnirea cu poezia *Marthei Izsak* („În drum spre tăcere”, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2013) ne readuce în memoria afectivă a Holocaustului, ne face cunoștință și cu trăirile proprii din anii totalitarismului, sensibilitatea poetei ricoșând la fel de puternic în fața „formelor fără fond” din societatea actuală. Cartea se deschide cu o definiție a dictaturii - cuvântul dă chiar titlul poeziei: *Încă o pasăre de foc/ cu aripi legate/ căutându-și gândul ascuns/ în adâncul pădurii*. Nevoia de refugiu revine. Refugiu în somn, *E atâta nesărbătoare aici/ jur că e mai bine în somn*. Refugiu în rugăciune tăcută, sugerată de gestul încremenit al *balerinelor care nu mai dansează, rămase cu mâinile-mprunate a rugă pentru zilele noastre sordide din catedrala cu ferestre gotice*. Refugiu în așteptare, lecție învățată de la strămoși, așteptare activă, scrisul dovedindu-se o formă de acțiune, fiindcă are puterea de a supraviețui măsluirilor comandate scribilor unei stăpâniri sau alta.

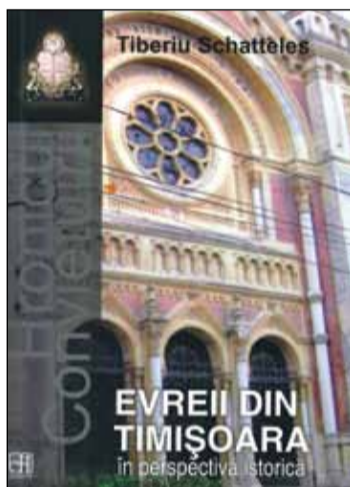

Poeta își înclină fruntea în fața *strămoșilor, surghiuniți de așteptare/ în cleștele/ așa-numitei istorii care nu e altceva decât o preistorie [..]/ minciuna vândute pe tarabe ieftine*. Este reluat motivul renescentist al bufonului, falsul *nebulon* care, la adăpostul *nebuloniei*, poate spune că *împăratul e gol: caut urechi care să m-asculte, chiar – care să mă vadă/ și strigoi să-mi țină companie în seri răcoase/ spuse nebunul/ apoi șterse vioara ce cânta singură*. Cruzimi sunt săvârșite pe strada tăcută, doar imagini rămân să vorbească singure: din stâncă țâșnește sânge nu apă, parafrază la episodul biblic petrecut în pustiu. Cruzimi sunt contrapunctate de veselie tragică. Există poeme pentru generația celor născuți imediat după război. Sloganul „luptei pentru pace” la mari adunări populare e întors atât de candid în sufletul fetei cu codițe blonde din brațele tatălui ei – doar și ea dorește pacea! Un declic în amintire: petrecerea de adolescenți într-o „cameră de bloc”, tână îmbrăcată în eleganta rochie a bunicii, înduioșată de ieșită din modă, melodiile de muzică ușoară de atunci, *când ne sărutam cu toții pentru întâia oară*. Noroc că Marthei Izsak știe să-și găsească un punct de echilibru în încrederea de sine. Cu toate dezamăgirile personale - *eu v-am adus harfa/ și voi ați nimicit-o* – și blocajele istoriei: *ferestrele cu zăbrele, cheile care n-au mai fost găsite*. Jurnalul liric atestă că nu există ruptură între generații; există moștenire spirituală, rădăcini care-o ajută să nu se piardă pe sine.

Dacă în prefața, scrisă de *Ion Cristofor*, sunt prinse trăsături ale etapelor de istorie răsfrânte în individualitatea Marthei Izsak, volumul actual, antologie ilustrată de poetă cu remarcabil talent plastic, poate fi receptiv și ca sensibil epitaforă către viitorime: *vă rog să nu mă judecați prea aspru/ voi care nu știți/ cât m-a durut fiecare frunză...* Meritorie – coperta I, autor – caricaturistul și graficianul *Vasile Dub*.

E. SUHOR

O contribuție valoroasă la istoria evreimii din Banat

Economistul Tiberiu Schatteles, timișorean de origine, dar care trăiește departe de țară și chiar de Europa, a realizat o muncă de cercetare extraordinară al cărui rezultat a fost volumul „Evreii din Timișoara în perspectivă istorică”. Este o carte fascinantă, în primul rând din cauza evenimentelor cu totul speciale prin care a trecut evreimea în această zonă a țării, aflată secole de-a rândul în mijlocul bătăliilor dintre marile puteri, din pricina cărora a suferit dar în același timp a avut drepturi și posibilități de dezvoltare de care nu s-au bucurat evreii din

în zilele noastre, situația evreilor sub patru dominații – turcă, austriacă, maghiară și română –, domeniile în care evreilor li s-a permis să desfășoare activități economice și extraordinarele lor performanțe în timpul dualismului austro-ungar când li s-au acordat drepturi egale cu ale celorlalți cetățeni ai Imperiului. Timișoara a devenit datorită evreilor unul dintre orașele cele mai moderne ale Austro-Ungariei, dar, după primul război mondial și obstacolele ridicate în desfășurarea vieții evreiești, au apărut legile rasiale, introduse înainte și în perioada celui de-al doilea război mondial. Dar cartea se ocupă și de istoria celor două comunități, sefardă și așkenază, prima originară din Balcani, din Imperiul Otoman, cea de a doua – prin imigrări din diferitele regiuni ale Imperiului Habsburgic, o parte dintre evrei fiind obligați să-și caute un nou loc unde să se stabilească deoarece, de pildă, în orașele din Cehia, numărul lor era limitat și cei în plus trebuiau să plece. De-aici și originea multor familii așkenaze timișorene venite din Boemia. Sunt prezentate pe larg, alături de aspectele economice, și cele religioase și culturale ale evreimii, coexistența cu diferitele etnii din Banat și spiritul în general pașnic al acestei coexistențe, explicat tocmai prin diversitatea etnică a Timișoarei, a Banatului.

Tiberiu Schatteles prezintă, cu părere de rău, ținând cont de această istorie de excepție, situația actuală a comunității evreiești timișorene, cu un efectiv minuscul față de trecut și-și pune întrebări, din păcate nu prea optimiste, în legătură cu viitorul ei.

EVA GALAMBOS

această parte a Europei. Autorul a reușit să ne prezinte, pe baza sutelor de documente și cărți cercetate, contribuția evreilor bănățeni, respectiv timișoreni, la dezvoltarea și propășirea acestei regiuni, fapte care, după părerea lui, nu au fost scoase în evidență de istoricii austrieci, maghiari sau români.

Într-adevăr, cartea ne oferă o imagine a evoluției comunității evreiești timișorene timp de aproximativ 400 de ani, de la eliberarea Banatului de sub ocupația otomană (sec.17) până

Un nou roman al scriitorului Paul Leibovici

Mărturie elocventă a celor trăite de autor în anii grei ai celui de-al Doilea Război Mondial, romanul „Martiri anonimi din spatele frontului”, apărut de curând la Editura Ștef din Iași, este un volum autobiografic în care se regăsește viața întregii generații de tineri evrei din România acelor ani. Cartea se înscrie în palmaresul literar al scriitorului, care mai cuprinde volumele „Așkelon, lupta și eliberarea” (1978), „Așkelon, 4000 de ani și încă patruzeci” (două volume, 1990), „Rănilor care nu s-au vindecat” (2001) și piesa de teatru „Vioristul de la Auschwitz”

(2010), toate publicate în limba ebraică. În limba română a publicat, în anul 2005, lucrarea „Sărbătorile noastre israeliene” și, în 2008, romanul „Limanul apelor învolburate”. La Editura 24:ORE din Iași a publicat, în anul 2010, romanul „Valea Piersicilor” iar, în 2012, romanul „Sarcofagul dragostei”.

De-a lungul timpului, Paul Leibovici a colaborat la diverse ziare și reviste israeliene, fiind redactor-șef al publicației „Haționut” (în limba română și în limba ebraică) și redactor la publicațiile „Viața noastră” și „Revista mea” (în limba română). A fost, de asemenea, președintele și curatorul Muzeului Biblic din Tel Aviv precum și directorul și curatorul Galeriei de artă „Beit Eli” din Așkelon.

În romanul „Martiri anonimi din spatele frontului”, Paul Leibovici redă viața evreiască din perioada interbelică și a celui de-al doilea război mondial, manifestările antisemite, deportarea evreilor în Transnistria dar și influența celor două ideologii care s-au conturat în perioada respectivă în rândul tinerilor evrei – sionismul și comunismul.

MARTHA EȘANU

Doi jurnaliști străini despre evreii din România

Apărută recent la Editura Hasefer, cartea „Amintirile unor evrei din România”, semnată de Mehdi Chebana și Jonas Mercier Mure-Ravaud, are meritul de a contribui la cunoașterea unor aspecte din istoria recentă a evreilor din România și originari din România. Traducerea din franceză este semnată de două nume familiare nouă – Francisca Băltăceanu și Monica Broșteanu. Primul capitol se referă la Holocaust și la atitudinea față de această tragedie. Este amintit și episodul stupid și revoltător al apariției primarului din Constanța, Radu Mazăre, în uniformă nazistă. Deși respectul și-a cerut scuze, atitudinea sa, de moment (rătăcire?), nu este cu totul întâmplătoare.

Asumarea trecutului este anevoioasă și apelul la conștiința publică este mereu binevenit. Încercările de reabilitare a

mareșalului Antonescu, a Mișcării Legionare nu trebuie ignorate, la fel cum nu trebuie ignorată nici politica duplicitară a regimului comunist, ca și a unor factori politici după 1989. Poziția unor politicieni și chiar a unor oameni de cultură din secolul XIX și XX nu a fost mereu obiectivă, antievreismul fiind deseori prezent în viața politică. Desigur, nimeni nu învinuiește o întreagă populație, dar cunoașterea corectă a istoriei este benefică.

Mulți evrei din România au făcut Alia (emigrarea în Palestina și apoi în Israel), unii au ocupat funcții importante în guvernele Noului Stat Israel ca și în viața socială, culturală, economică. Dov Adler evocă pe evreii din Focșani, sioniști *avant-la-lettre*, Geni Brenda (neevreică) scrie despre obsesia idișului, în special în teatru, Rudi Katz se referă la viața

religioasă din Brașov, Liviu Beris evocă prigoana legionară și antonesciană. Leonard Zăicescu este un supraviețuitor al Pogromului de la Iași, Devy Abraham se referă la calvarul transnistrean, Marco Katz este unul dintre cei care au ajuns ca adolescenți în Țara Sfântă. Colette Avital, de asemenea, a plecat de tânără și a ajuns o personalitate politică remarcabilă în Israel, iar Bruno Landesberg este un important om de afaceri, originar din România. În anexe se oferă date despre emigrarea evreilor, ca și repere cronologice începând din 1848. O carte judicioasă alcătuită, bazată pe o bibliografie serioasă. Se aduc mulțumiri președintelui F.C.E.R. dr. Aurel Vainer, și multor colaboratori din România, din Israel, din alte țări.

BORIS MARIAN

Tribuna
ideilor

Trei texte ale antisemitismului religios reeditate sub acoperirea anonimului

Dintre cărțile sacre ale mozaismului - cele trei „T”-uri: Tora, Tanah, Talmud - ultimul, Talmudul, a avut parte, pe lângă cei care i-au dus faima (generațiile de rabini și învățați), și de defăimători care i-au ciuntit textele, i-au denaturat sensurile pentru a înfirișca o variantă teologică a antisemitismului lor religios. Literatura acestor exerciții de defăimare, în speță împotriva tanaimilor și rabinilor care au creat Talmudul (altfel spus, care au contribuit la dezvoltarea mosidismului și profetismului, respectiv a Torei, Neviimilor și Ketuvimilor), începe în Evul Mediu timpuriu și n-a conținut nici până astăzi: un exercițiu facil de defăimare la adresa unei colecții (cele 6 tratate ale Mișnei, sinteza „Torei orale” de circulație seculară efectuată de Iuda-Ha-Nasi, sec. II-III e.n., plus Ghemara babiloniană și ierusalimitană, cu zeci de volume în care se reia și se dezbate fiecare verset al Mișnei). Vastitatea acestei Opera Magna, în care comentariul atinge înălțimile dialecticii iar dezbaterile apar desfășurate într-o inimitate evidentă cu dogmatismul, și-a găsit, *eo ipso*, destul de defăimători de rea-credință sau chiar neînțelegători ai dialecticii negării negației, practicate de străluciți maeștri ai pilpulului, care șoca rutina și scleroza gândirii. Și astfel a început aventura cu aparențe de „spiritualitate” a antisemitismului religios de expresie anti-talmudică. În această „capcană” de istorie a ideilor au căzut totuși și învățați care pe alte tărâmuri și-au adus contribuții apreciate.

În cele ce urmează doresc să zăbovesc doar asupra apariției unei recente broșuri care reeditează trei texte furibund antitalmudice și violent antisemite.

Trei texte de mare circulație ale antisemitismului european și local la finele sec. XIX au fost reproduse fără nici un comentariu, într-o broșură format „de buzunar” apărută recent la Bacău, fără menționarea editorului la o editură cunoscută doar pentru tipărirea unor texte de „aceeași făină”. Primul text, datorat lui B. P. Hașdeu (care la vremea respectivă semna B. P. Hașdeu) și intitulat *Talmudul ca profesiune de credință a poporului israelit* - preluat și ca titlu al respectivei broșuri - reprezintă un pamflet, dorit „nemicitor”, la adresa Talmudului.

Potrivit autorului, Talmudul reprezintă „o lege a rabinilor, un țesut din contradicții amestecate cu galimație” în care evreul diasporii crede și se formează ca (ne)om. Căci, pretinde B.P.H. „rabinismul, deși cea mai brută și nesistematică dintre religii” este „numai armonie și adevăr” pentru orice evreu.

Scrierea lui Hașdeu a apărut în urmă cu peste 150 de ani și taxează evreii, de atunci și din totdeauna, ortodocși ori reformați, ca fiind „un vierme intestinal, ce ne roade pe noi drept la inimă” datorită preceptelor talmudice pe care le asimilează încă din pruncie. Or, aceste precepte prevăd, după B.P.H., pentru evrei „două căi de purtare în privința neevreilor”: exterminarea sau lingușirea goimilor, dacă se dovedesc mai puternici ori mai slabi, excluderea lor de la posibilitatea de a studia Talmudul și de a afla astfel secretele lui.

Textul reproduș este conform originalului, apărut la 1866, tocmai în momentul când se dezbătea articolul 7 al Constituției prin care evreilor li se refuza dreptul de dobândi cetățenie română. O „argumentare” deci, făcută *ad hoc* prin conținutul broșurii lui B.P.H.

Socotim însă că relevarea antisemitismului acerb de nuanță polono-rusească din lunga activitate literară și politică a „magului de la Câmpina” nu trebuie să impeteze cu nimic asupra stimei pe care acest mare savant, istoric (inclusiv autor al unui text valabil de istorie a evreilor din România) o suscită celor care îi cunosc opera. Recitirea acestei broșuri nu poate însă decât dăuna ecoului în posteritate al acestui mare cărturar. În același timp poate deveni, însă, „o călăuză” pentru cei rătăciți într-ale antisemitismului.

Celelalte două texte, incluse în broșură, sunt scrieri antisemite de cea mai largă răspândire europeană. Este vorba de *Evreul după Talmud*, prin care autorul August Rohling, profesor de teologie, aproape necunoscut, devine peste noapte, prin acest pamflet, exponentul cel mai avizat al antisemitismului „științific”, respectiv creatorul „argumentelor” potrivit cărora evreul, călăuzit de religia sa „talmudică”, nu are alt scop decât să-i distrugă pe cei

de altă credință - fizic și moral, deoarece „rabinismul, creator al Talmudului, a oferit o morală care nu are egal decât în păgânismul cel mai josnic”. Se încearcă o demonstrare a acestei idei prin susținerea absurdă că evreii diasporii au abandonat credința în Tora, considerând Talmudul ca fiind superior față de Tanach. A. R. inventează o întreagă mitologie rabinică-talmudică privind „credința evreiască” în îngeri, diavoli, mistere, metempsihoză, falși mesia, etc. Un întreg repertoriu de teme provenite din denaturarea unor texte, dovedit că nu le cunoștea în original - așa cum rezultă dintr-un proces celebru de la finele veacului XIX, intentat de un faimos rabin lui Rohling pe această temă și unde s-a stabilit incompetența acestuia prin sperjurul făcut de el, invocând sub jurământ în justiție susțineri false cu privire la Talmud și credința evreilor. Dar, cum „știința antisemitismului”, inventată de A. R. și răspândită pe întreg întinsul european, nu putea să rezide doar în spațiul celor nevăzute, scrierea sa se axează în cea de a doua parte pe argumentele regăsite în faimoasele și tot atât de falsele „Protocoale ale Sionului”.

Prin trunchierea și falsificarea tuturor pasajelor invocate din Talmud, un asemenea text nu ar fi avut calitatea de a fi produs în zilele noastre.

Cel de-al treilea text din broșură, lipsit de autonomie, reprezintă *Prefața și Introducerea* la cartea lui Rohling, semnată de „celebru” antisemit francez, considerat și el un „clasic” al domeniului. Este vorba de Edouard Drumont, care își desfășoară cu măiestrie arguțiile aduse cărții lui Rohling ca și propriilor contribuții la „modernizarea” antisemitismului peren. El pretinde că lumea modernă (suntem la sfârșit de veac XIX) trăiește o criză care poate fi exprimată într-o singură frază: „răzburarea Talmudului asupra Evangheliilor” - a „Talmudului care i-a insuflat evreului ideea că este stăpân, menit să conducă toate popoarele prin finanțe, coruperea oamenilor de stat ș.a.m.d.”

Conținutul broșurii apărute la Bacău în care sunt reproduse cele trei texte ale „clasicilor” antisemitismului european (iar în cazul lui B.P.H., devenit pontif al antisemitismului românesc) ne îndeamnă să reamintim că: retipărirea acestor texte, profund mincinoase și antisemite, ca și în cazul reeditării „Protocoalelor Sionului” sau altor scrieri de această natură, reprezintă o sfidare a mentalității ajunsă în țara noastră la o cotă în care majoritatea oamenilor de bun-simț nu mai suportă „argumente” de felul celor menționate. Angajarea unei polemici, prin coborârea la nivelul acestor argumente reproduse în broșură și spulberate încă de la finele veacului XIX, ar merita poate doar într-o confruntare de tipul acelor Disputațiuni teologice practicate în zorii iluminismului.

HARY KULLER

Comunitatea Evreiască prezintă la Festivalul „Strada Armenească”

În perioada 2-4 august a.c., Uniunea Armenilor din România a organizat la București Festivalul „Strada Armenească”. Comunitatea Evreiască din București, alături de cea elenă și cea romă, au participat în calitate de invitați la activitățile și manifestările festivalului.

Evenimentul a fost deschis de deputatul Varujan Pambuccian, care a evocat istoria armenilor din România, momentele delicate și triste ale acestora și vocația unui destin comun cu cel al evreilor. Episcopul Bisericii Armene, Dațev Hagopian, a mulțumit pentru ospitalitatea de care s-au bucurat armenii refugiați în România în urma tragediei de la începutul veacului trecut. Ambasadorul Armeniei la București, Excelența Sa Hamlet Gasparian, a declarat că sprijină organizarea unor astfel de evenimente cu caracter multiethnic și este impresionat de numărul mare de participanți.

Președintele F.C.E.R., deputat dr. Aurel Vainer, a adresat mulțumiri pentru invitația lansată Comunității Evreiești de a participa la acest festival și a reamintit tragediile care au marcat destinul acestor două popoare, care au suferit vicisitudinile istoriei, dar care au ales să meargă mai departe, cu aceeași demnitate și speranță.

Au mai luat cuvântul deputatul Dragoș Gabriel Zisopol, din partea comunității elene, și Cătălin Manea, secretarul general al Partidei Romilor.

Strada Armenească a găzduit în cele trei zile standuri de carte, expoziții de obiecte de artizanat, produse tradiționale, precum și ateliere de calligrafie și limbă armeană. Cu aceeași ocazie, au fost deschise vizitatorilor porțile Catedralei Armenești.

Comunitatea Evreilor a participat activ la aceste manifestări, reprezentată fiind de ansamblul de dansuri *Hora* și corul Comunității Evreiești, precum și de Centrul Iudaic pentru Editură și Publicistică, la standul cărui a fost oferite cărți de la Hasefer și revista „Realitatea Evreiască”. Cu plăcere menționăm că numeroase volume și revista F.C.E.R. s-au epuizat rapid, captând interesul publicului alături de celelalte momente artistice.

Aceasta a fost prima ediție a festivalului, organizatorii promițând că se vor mai întâlni în fiecare an cu toți iubitorii de cultură și spirit armean și mediteranean.

DAN DRUȚĂ

„Perspectiva” din Națeret Ilit

Numărul 62/2013 al revistei israeliene de limbă română „Perspectiva”, care apare la Națeret Ilit, se distinge prin informația bogată, din cele mai variate domenii: sănătate, umor, literatură, actualitate israeliană, bune relații între F.C.E.R. și autoritățile din Națeret Ilit originare din România, rețete culinare românești, dicționar de cultură generală, personalități din istoria României, serial dedicat istoriei evreilor din România ș.a. O revistă - magazin pentru toate gusturile, o ambasadoare culturală a României în Israel. (I.D.)

Felicitări primite la F.C.E.R. și C.E.B.

Cu ocazia sărbătorii de Roș Hașana, Romfilatelia, societatea emitentă a timbrilor și efectelor poștale românești, are deosebită plăcere de a vă adresa sincere felicitări și urări de sănătate și bucurii alături de cei dragi. Vă dorim un an plin de realizări și mult succes în plan personal și profesional.

Șana Tova!

CRISTINA POPESCU
Director General, Romfilatelia

Folosesc acest prilej pentru a vă asigura că toate gândurile și acțiunile mele sunt îndreptate pentru înfăptuirea binelui public comunitar, inclusiv al Comunității Evreilor din București.

Aflându-ne în sărbătoarea Iom Kipur, cea mai importantă sărbătoare de peste an a evreilor, vă urez să aveți parte, Excelența Voastră și toți membrii Comunității, de fericire, prosperitate și pace.

Cu deosebită considerație,

Dr. GEORGETA GAVRILĂ
Prefectul Municipiului București

Românește, în Israel

Ca melcul, care oriunde se duce își poartă casa în spinare, așa și-a adus emigrantul cu el în Țara Sfântă limba română. Cu câteva decenii în urmă, jumătatea de milion de *olimi* din România vorbea românește în noua-veche țară Israel. „Acum, *Aliaua* română s-a împuținat, a îmbătrânit, cei tineri, dacă nu-și uită rădăcinile, nici nu se laudă cu ele”, spune melancolic Richard Armonn, unul din liderii de astăzi ai evreimii române din Israel. Multe din asociațiile israelienilor originari din România au dispărut, cele care au rezistat în timp supraviețuiesc datorită unor entuziaști. Unul din aceștia, Shlomo David, a înființat și a condus vreme de jumătate de secol „Asociația evreilor originari din Dorohoi și împrejurimi (Herța, Rădăuți, Suceava etc)”. A devenit și istoricul lor, publicând șase volume masive. Când puterile l-au părăsit, a predat ștăfeta unuia mai tânăr, lui Doron Culler. Acesta e plin de dinamism, dar Asociația Dorohoienilor nu prea mai are membri activi.

Odinioară existau câteva organizații ale israelienilor originari din România afiliate politic partidelor politice de stânga, de dreapta sau religioase (Mapai, Likud, Mapam, Mizrahi), însă ele au dispărut. Câteva „saloane literare” catalizează viața scriitoricească a slujitorilor și iubitorilor cuvântului scris în românește. La Haifa e activ Centrul Cultural condus de trio-ul feminin Francisca Stoleru, Madeleine Davidsohn și Biti Caragiale. La Ierusalim, Centrul Cultural a avut decenii de-a rândul un „motor activ” în profesorul Leon Volovici și istoricul de film Costel Safirman. Manifestările culturale de la Tel Aviv sunt organizate de ASILR, AC-MEOR, fundația „Centrul Cultural Israeliano-Român” (președinte Teșu Solomovici). ASILR și-a ales recent o nouă conducere: G. Mosari - președinte, Francisca Stoleru - vicepreședinte, Jean Steiger - secretar general, Madeleine Davidsohn și Dragoș Nelersa - membri. Au devenit adevărate evenimente culturale lansările de carte or-

ganizate de ASILR, mărturie ale unei bogate activități în domeniul scrisului israelian în românește. Enumăr (din memorie) numele celor care și-au lansat cărțile din ultima vreme: Andrei Strihan, Zoltan Ternar, G. Mosari, Solo Har-Herescu, Baruch Tercațin, Lucian Zeev Herșcovici, Lică Bluthal, Francisca Stoleru, Madeleine Davidsohn, Carol Feldman, Getta Berghoff, Bianca Marcovici, Magdalena Brătescu, Teșu Solomovici, Maria Găetan-Mozes, Harry Ross, I. Știru, Tellu Aberman, Sergiu Brandea, A. Hușanu.

Publicațiile și editurile „românești”, simpozioanele istorice, premiile care încununează cărțile și activitățile unor personalități ale *Aliaei* române, filiala din Tel Aviv a Institutului Cultural Român reprezintă un capitol deosebit de bogat al vorbitului și scrisului în românește din Israel. Dar despre acestea, altădată...

TEȘU SOLOMOVICI

O piesă la inaugurarea unui teatru: „INSULA”, de Mihail Sebastian

„Insula” - text neterminat, de Mihail Sebastian (care a scris doar primele două acte, cel de-al treilea fiind completat de prietenul său, Mircea Ștefănescu, (1898-1982) a fost jucată în deschiderea Teatrului Municipal București. Pe insula lui Mihail Sebastian, un loc scos din orice context geografic și istoric, sugerând, însă, o ipotetică Americă de Sud, trei oameni care nu au absolut nimic în comun, forțați de un război civil izbucnit brusc, sunt nevoiți să își reevalueze radical valorile, concepțiile și, cu siguranță, prioritățile de viață. Blocați într-un loc complet străin, flămânzi și sub permanenta amenințare a morții, cei trei - Nadia, o tânără pictoriță, Bob, sportiv celebru, și bancherul Manuel - învață lecțiile renunțării și a prieteniei, lecția speranței, în cea mai profundă deznădejde, și lecția despre splendoarea vieții, dincolo de durerea pe care sistemul, politica, războaiele - oamenii - o pot provoca oamenilor.

Premiera a avut loc la peste doi ani după moartea lui Sebastian, în data de 17 septembrie 1947, la Teatrul Municipal din București, nou înființat, în regia lui Mircea Ștefănescu, cel care a suferit o detenție în anii 1949-1956. O perioadă, piesa fost scoasă din repertoriu, dar a fost reluată în special după 1989, la teatre din Timișoara, Tg. Mureș, la Radio România, ș.a. Unii critici au semnalat diferența de concepție dintre textul scris de Sebastian și cel completat de Mircea Ștefănescu, cât și modalitatea de abordare a piesei de către regizori și actori. Nu se poate nega, totuși, interesul și talentul acestor realizatori, personalități ale teatrului românesc.

B.M.M.

Lucia Wald - 90

Lucia Wald (născută la 1 octombrie 1923) este specialistă în filologie clasică, profesor emerit la Facultatea de Limbi și Literaturi Străine din cadrul Universității din București. În prezent conduce teze de doctorat la Universitatea din București. În anul 2006, la Editura Humanitas a apărut un volum intitulat „Antic și modern. În onoare Lucia Wald”, ca o recunoștință pentru munca și activitatea marelui pedagog care și-a dedicat viața studiilor clasice. În volum semnează profesori de mare clasă, latiniști și eliniști, academicieni și foști studenți ai ei.

De o modestie exemplară, Lucia Wald se bucură și s-a bucurat de admirația, respectul unor generații de studenți, masteranzi, colegi.

Lucia Wald își amintește despre Pogromul de la Iași: „Aveam 17 ani. Stăteam vizavi de Chestură. La etajul 1 stătea un evreu, ofițer, și de dimineață ne-au chemat la Chestură să ne controleze buletinele, actele, ne-au chemat cu toată familia. Am mers dincolo de stradă și apoi ne-au trimis acasă, dar apoi s-au răzgândit. Ne-au chemat înapoi, dar după amiază i-au chemat numai pe bărbați. După aceea au început mitralierele, noi am coborât undeva la parter, ne-am ascuns într-o hrubă și auzeam, să știți că am și scris aceste lucruri, țin minte ce s-a întâmplat oră cu oră, am scris tot ce mi-am amintit. Și acum parcă aud totul...”

Un important regizor contemporan

Roman Raymond Polanski (n. 18 august 1933, Paris) este regizor și producător de filme, actor și scenarist cu dublă cetățenie poloneză și franceză. În 1937 familia lui se întoarce în Polonia, la Cracovia, unde rămâne până la începutul celui de al doilea război mondial. Din cauza originilor evreiești, familia cineastului este închisă în ghetoul de la Cracovia. Mama sa este ucisă în lagărul de la Auschwitz-Birkenau, tatăl său va supraviețui. Roman reușește să scape din ghetou și trăiește ascuns pe tot parcursul războiului.

Primele filme le realizează în Polonia comunistă, dar în anii 1960 emigrează în Franța. Recunoscut pentru talentul său, realizează mai multe producții hollywoodiene, dar în 1979 părăsește Statele Unite și se stabilește definitiv în Franța. Primele lui scurtmetraje au fost „Doi bărbați și un dulap” (1958) și „Mamifere” (1962), în care și-a demonstrat umorul „negru” și interesul pentru relații umane bizare. Debutul în lungmetraje a fost filmul „Cuțitul în apă” (1962), unul din primele filme

Așa cum vă spuneam, am auzit comanda în nemțește ... *feuer*, apoi *kaput*. Și mitralierele, toată ziua. Deodată s-a făcut liniște.”

Din bibliografia Luciei Wald: „Scurtă istorie a lingvisticii” (Ed. Științifică, București, 1961; reeditată în 1965 și 1977) - în colaborare cu acad. prof. dr. Alexandru Graur; „Ce limbi se vorbesc pe glob?” (Ed. Științifică, București, 1968) - în colaborare cu Elena Slave; „Progresul în limbă: Scurtă istorie a limbajului” (Ed. Științifică, București, 1969); „Istoria literaturii latine de la origini până la destrămarea Republicii” (EDP, 1972) - în colaborare; „Probleme de lingvistică generală”, Vol.7 (1977) - în colaborare cu Ion Coteanu; „Introducere în studiul limbii și culturii indo-europene” (Ed. Științifică și Enciclopedică, 1987) - în colaborare cu Dan Slușanschi; „Istoria gândirii lingvistice românești. Texte comentate.” Vol. III (redactor responsabil) (Universitatea din București, 1991); „Lingviști și filologi evrei din România” (Ed. Hasefer, București, 1996); „Pagini de teorie și istorie a lingvisticii” (Ed. ALL Educațional, București, 1998); „Alexandru Graur: centenarul nașterii: omagiul foștilor elevi și colaboratori” (Ed. Academiei Române, 2000) - în colaborare.

Felicitări, Lucia Wald!

B. MEHR

de după război care însă nu a fost asociat cu tema războiului. A fost, de asemenea, primul film din Polonia care a obținut o nominalizare la Oscar pentru cel mai bun film străin.

În Franța s-a împrietenit cu tânărul scenarist Gerard Brach, care i-a devenit pentru mult timp colaborator. Următoarele două filme, „Repulsie” (1965) și „Fundătura” (1966), au fost produse în Anglia și au câștigat argintul, respectiv aurul la Festivalul Internațional de Film de la Berlin. În 1968, Polanski a plecat la Hollywood, unde părea să aibă o carieră promițătoare, dar a trebuit să fugă din Statele Unite ale Americii după un scandal sexual. Filmele sale din anii 1980 și 1990 nu se mai ridică la nivelul celor anterioare. Gheața a spart-o filmul „Pianistul” (2002) cu care a câștigat Premiul Oscar pentru cel mai bun regizor. A vizitat România de două ori. Inegal atât ca artist, cât și în comportament, Roman Polanski rămâne unul dintre cei mai importanți regizori contemporani.

B.M.

Tragedia îngrozitoare a familiei Finți

Pentru Andrei și Manuela Finți, din București, viața a luat un alt curs, de un tragism îngrozitor, la 9 august 2013, în momentul în care fiul lor, David Finți, a fost electrocutat și a suferit arsuri de gradul 3 și 4. Pielea lui a fost afectată în proporție de 85%. Arsuri aproape letale. Viața băiatului, un tânăr superb, înalt de 1,92 m, care nu implinise încă 19 ani, era în mare pericol. Abia terminase liceul și dăduse examen la Facultatea de Medicină. Un examen luat cu brio. Părinții i-au oferit un cadou: o vacanță în munți. Nimeni nu știe cu exactitate ce s-a întâmplat acolo. Se pare că David a vrut să-și fotografieze prietena și s-a urcat pe un vagon de cale ferată ca să obțină un unghi mai atractiv de fotografiere. Din nefericire, vagonul se afla în raza unui câmp electric care se formase prin ruperea unei linii de înaltă tensiune. Din senin, fulgerul ucigaș de 27.000 de volți s-a descărcat în trupul lui David. În asemenea cazuri, primele 72 de ore sunt decisive. David a fost dus la Spitalul de Urgență din Floreasca și medicii români au făcut tot posibilul să-l mențină în viață. Exista pericolul unei infecții generale și al altor grave afecțiuni. Miracolul salvării lui David era posibil? Cineva a sugerat că asemenea miracole se întâmplă în Ierusalim, la Spitalul Hadassa Ein Kerem. Sute de soldați care suferiseră arsuri de până la 85-90% din trup în războaiele Israelului au fost salvați de medicii din Ierusalim. E vorba nu numai de știința acestor medici, renumiți în întreaga lume, ci și de tehnologia medicală avansată care le stă la îndemână.

„A fost cea mai gravă decizie din viața mea și a soției mele, Manuela, ne mărturisește actorul Andrei Finți, fiul legendarului actor și regizor evreu Alexandru Finți. Transportarea pe calea aerului a fiului nostru de la București la Tel Aviv, și de acolo la Ierusalim, presupunea surmontarea unor pericole îngrozitoare. Era vorba de viața lui David și el nu avea cum să decidă. Trebuia să decidem noi pentru el. Am fost înconjurați de oameni extraordinari care ne-au dat tot sprijinul: directorul DASM, Attila Gulyas, de la F.C.E.R., Eli Itzhaki, reprezentantul Sohnut-ului în România,

• 27.000 de volți s-au descărcat în trupul tânărului David Finți, din București. A fost dus de urgență la Spitalul Hadassa Ein-Kerem din Ierusalim.

Israel Sabag, șeful Joint din România, Ion Caramitru, directorul Teatrului Național, și Maia Morgenstern, directoarea Teatrului Evreiesc de Stat din București, teatre în care lucrez, apoi dna Sofa Landver, ministrul Absorbției (Căitării) din Israel, Roni Gamzu, director în Ministerul Sănătății al Israelului și câți alții. De altfel, trebuie să mulțumesc, pe această cale, celor care au ajutat financiar la transportarea lui David în Israel, respectiv F.C.E.R., JDC România, D.A.S.M., care au dat, fiecare, câte 5000 USD, iar C.E. Oradea ne-a oferit 1000 USD. La 14 august, cinci zile după groznicul accident, David era internat la Spitalul Hadassa Ein Kerem din Ierusalim, după ce

în prealabil, toate obstacolele birocratice inerente au fost trecute rapid și fiul nostru a primit Teudat Zeut (Buletin de populație) și a devenit cetățean al Statului Israel. Imediat, David a fost pus pe masa de operație. Două operații foarte grele în câteva zile. Multe ore în care medicii s-au luptat cu imposibilul. E o echipă de specialiști aici, la Hadassa Ein Kerem din Ierusalim, unici în lume: profesorii Charles Weisman, directorul Departamentului de Terapie Intensivă (Tipul nimraț), Charles Sprung, directorul Unității de Terapie Intensivă, Ioram Weiss, David Linton, doctorii Serghei Nudman, Philip Levin, Sigal Sabiri. Ei l-au scos pe David din starea critică. Dar pericolele nu au fost înlăturate complet, tratamentul e lung și chinuitor. Trăim cu speranța că fiul nostru va reveni la o viață normală.”

David nu poate încă vorbi. El nu coboară din pat și e intubat. Părinții vorbesc cu el prin semne și clipirile ochilor. Bandaje îi acoperă tot trupul. Profesorul Charles Sprung e optimist. El e convins că David va învinge moartea. De fapt a și învins-o, reușind să supraviețuiască unui asemenea electrocutări. Discuția începută în sala de Terapie Intensivă o continuăm în micuța grădină din curtea Spitalului. Andrei Finți e un bărbat bine făcut, puternic. Vorbește și glasul i se sugrumă, uneori ochii i se umplu de lacrimi. „Nu mai vreau nimic de la viață, spune. Doar să ajung să-l văd pe David salvat...”

TEȘU SOLOMVICI
Spitalul Hadassa Ein Kerem-Ierusalim,
6 septembrie 2013

La mulți și buni ani, Miriam Bercovici!

Întâi am cunoscut-o pe autoarea volumului „Jurnal de ghetou”, la lansarea cărții de memorii în română, în 1995. Originalul a fost scris în germană - se chema „Deportiert”. De fapt și de drept, a fost o recunoaștere. Am simțit din totdeauna că doctorul în medicină Miriam Bercovici (s-a născut la 11 septembrie 1933), „având la activ” peste 120 de lucrări științifice, publicate în țară și străinătate, e dublat de omul de literatură. Din totdeauna - adică de când lucra ca medic de teren la Policlinica F.C.E.R. din Călărași, acum - Centrul de Ajutor Medical -, pe urmă - la cabinetul medical de la Școala „Lauder-Reut”. Nu era dată să ajung la Școala „Lauder”, fără să intru în cabinet s-o salut. Ne împrietenisem. Asta de când, într-o bună dimineață - sediul revistei mai era încă-n Popa Rusu - Miriam Bercovici, cea atât de reticentă, ascunzându-și sensibilitatea, tandrețea, fragilitatea sub platoșa politeții fără cusur, privirii critic-detașate față de lume, autoironiei, judecății pragmatice, invitată a rubricii „Confesiuni esențiale”, a început să-mi povestească despre ea. Mi-a vorbit de mama ei, care știa să stimuleze ambiția fiicelor, de spațiul spiritual bucovinean în care s-a format, de sora ei, Silvia, de pasiunea pentru limbi străine, carte laică și religioasă-evreiască, istorie. Se oprea asupra clipelor decisive. Între cele trei licee evreice din Câmpulung Moldovenesc și restul clasei se crease o barieră invizibilă. Stăteau toate într-o bancă și simțeau privirile celorlalți asupra lor ca și când n-ar mai fi fost colegile de până mai ieri; erau „Juden!”. Au urmat ghetoul, deportarea în Transnistria...

Transnistria i-a determinat alegerea profesiei. A înțeles că medicii îi pot ajuta cel mai mult pe ceilalți. Avea stofă de performeră. A fost - în medicină, așa cum ar fi fost, cu siguranță, în orice disciplină științifică: primariatul, cursurile predate în învățământul superior, conducerea Secției de Oncologie a Spitalului „Fundeni”, doctoratul în științe medicale, coautoarea a trei cărți de medicină apărute la Editura Academiei. Cum, la întoarcerea din lagăr, un tânăr poet, Israil Bercovici, a cucerit-o povestindu-i „Evreul cu Psalmi” de Șalom Aș și cum ea l-a cerut în căsătorie. Ce face ironia sorții? Tocmai ei, medicului oncolog reputat, i-a fost dat să asiste neputincioasă la suferința soțului, apoi a fiicei, Ada, talentată pianistă, lector la Academia de Muzică, și la pierderea lor nedrept de prematură, chiar din cauza acestei boli, căreia oamenii nu i-au găsit încă remediul. Îmi povestea zilele trecute despre băiatul Adei, doctorand în fizică și pasionat alpinist, despre iubirea între nepot și bunică; o alinare. Despre sărbătorile de toamnă făcute, întotdeauna, cu sora ei, care locuiește la Iași, și despre nepotul de soră, renumitul germanist și literat, profesor la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, Andrei Corbea Hoisie. O familie în care pasiunea pentru studiu se moștenește din generație în generație. Dar și despre prieteni: editorul ei din Konstanz, profesorul de sociologie Erhard Roy Wien, care în fiecare vineri seară îi dă telefon să-i spună „Șabat Șalom!”. De data asta, va mai veni o urare la 80 de ani: „Ad Mea Veesrim, Miriam!

IULIA DELEANU

Siluetă Grădina cu nestemate

La marginea bulevardului Bucureștii Noi, pe drumul spre Buftea, din inițiativa Șef-Rabinului Moses Rosen și cu banii veniți de la Joint s-a înălțat între 1978-1979 Căminul pentru persoane vârstnice ce îi poartă numele.

Urmare la o severă intervenție chirurgicală petrecută la Spitalul Clinic de Urgență „Sf. Ioan”, am primit, vreme de 41 de zile, să trec printr-o perioadă de refacere la cămin. Ajutorul a venit cum nu se poate mai bine. Pe de o parte, mi l-a acordat doamna doctor Anghel, curatorul medical al instituției și colaboratoarele sale, pe de altă parte, grădina-parc în care, de îndată ce a fost posibil, am coborât să mă las absorbit de liniștea paradisiacă a locului.

Ca să vedeți ce mi-a rezervat grădina, voi începe prin a nota mărimea ei: câteva sute de metri pătrați de o parte și de alta a incintei ocupate de cele câteva corpuri de clădiri cu parter și două etaje, distribuite nu doar judicios cât gândite să protejeze pacienții sau, dacă e mai acceptabil ca sens, asistații deopotrivă vârstnici și bolnavi, cazați la parter și primul etaj, ultimul fiind, deocamdată, închis.

Dacă nu aș ști ce serioasă rămâne lipsa de personal pentru supraveghere, aș cuteza să deplâng „pacea” din parc, indiferent dacă orele sunt înainte de prânz sau după-amiază.

Însă, în cea mai mare parte a timpului, ieșeam din rezerva mea, străbăteam un hol de acces și ieșeam pe ușa deschisă spre exterior, coborând cele 14 trepte până unde începea aleea spre primele bănci.

Parcul se deschide în profunzime pe două laturi; spații umbrite de arbori foșnitori îmbie la un prim popas. Pentru început, nu cutezam să mă aventurez prea departe. Știam că rinichiul meu drept îmi fusese extirpat din cauza unei tumori crescute în chiar țesutul său și că era de dorit să nu fac eforturi fizice fără să-mi fi prevenit infirmiera de serviciu pentru situațiile nedorite.

Dar dincolo de toate precauțiile luate, aveam la dispoziție o duzină de bănci, nenumărate alei și, cum spuneam, liniștea spațiului rezervat unora ca mine, singuri-singurei. Așa tăcuți cum eram eu sau vorbăreți precum doamnele scoase la aer, în diminețile luminoase ale începutului de vară, fapt e că parcul ne veghea.

Doar că acum, ca și ieri sau alaltăieri, eram unicul ieșit „la iarbă verde”. Chirurgului care mă operase în urmă cu trei săptămâni nu-i venea să creadă că dintre cele 81 de internate, la care se adăugau și șapte bărbați, la fel de „visători”, nu se găsisse nimeni să ia în piept ispita care, din păcate, îi și intimida până într-acolo că zăceau, fiecare, în camere, așteptând masa de seară, în zumzetul perdelelor mișcate de curent sau în bâzâitul vechilor frigider distribuite prin încăperi.

Cât mă privește, eram avertizat de experiența trăită seară de seară că nu conta prea mult ce urma să vină de la bucătărie cât senzația că eram obligat să accept, ba chiar să preîntâmpin, iluzia de a fi pregătit să mă conformez momentului.

Care era acela? Păi, unul anume reclamat de D.D.A. (repet: sunt inițialele doamnei doctor Anghel), grijulie să fiu tratat cu preparate pe bază de legume proaspete. În acest scop fusese de câteva ori și vorbise cu nutriționistul să am parte de regim strict, altfel spus, de o dietă adaptată cerințelor: carne doar de trei ori pe săptămână și în cantitate limitată, supe degresate, multe salate, la fel de des fructe, pâine prăjită sau, în tot cazul, finalizată fără sare. Așa suna una dintre recomandările chirurgului care mă „deschisese”...

Acum că pomenesc de zeitatea tutelară a Căminului, D.D.A. devenise, cel puțin pentru mine, acel spirit, îndatoritor, prezent dimineață de dimineață la ușa rezervei mele cu o cană pe trei sferturi umplută cu cafea fierbinte, aromată, intens dorită și imediat edificatoare, pe care o preceda un bătut în lemnul ușii, discret, cu două ciocănituri, nici presante nici reductibile, cât de cât, la vagă pripeală.

D.D.A. își făcea „datoria” anunțând că, ora fiind 7:30, era „acolo”, în dubla ei calitate: de protector al meu și de furnizor de cafea, sugerând că suntem parteneri, fiecare în stare să-l servească pe celălalt, eu, unul, consumator mereu regăsit de cafea decofeinizată, dânsa, în continuă și binevoitoare corespondență cu mine, internatul adus din spital, cumva un supraviețuitor mai vârstnic, luptând să se facă (pe cât posibil) bine dacă auguri îi erau favorabili.

Devenise obișnuință raportul meu privitor la somnul de peste noapte, mai întrerupt de felurite situații, precum trezirea, la ore „mici”, din dubioase cauze precum căutarea propriei mele existențe, după accidentul trăit cu câteva săptămâni în urmă. Era relația bizară între o traumă (reducerea mea la un ins cu trupul tăiat) și nevoia aceluiași de a-și înțelege traseul post-operator, ființă dezgolită zilnic să i se schimbe pansamentul, obstacol peste care treceam sub veghea celor două asistente, amândouă frumușele, ambele provocatoare, fără să-și dea seama de tentație.

...La toate astea gândeam, după ce venea ceasul ieșirii în grădină. Coboram treptele scării de acces, grijuliu să mă feresc de pași greșiți, după care luam loc pe banca cea mai la îndemână. Se derula filmul timpului petrecut în cămin, cu două-trei episoade nefaste (de pildă episodul telefonului mobil uitat undeva, regăsit într-un târziu).

Mai era și condiția mea de persoană adusă la cămin pentru o durată limitată. Tot ce îmi doream mai tare era planul să revin acasă, adică între pereții mei, lângă cărțile mele, plin de speranțe să mai pot înnegri câteva pagini... Nu neapărat trezite de o plâsmuire certă, cât animate de speranța că nu mă lăsam în voia unui moft!

...Grădina-parc, așa mi s-a spus, înflorește pe zi ce trece. Cred că așa stau lucrurile. Nici că se putea altfel. D.D.A. veghează și odată cu ea natura însăși, înduplecată să fie de partea pacientelor, amatoare de toate ispitele naturii când, în ce le privește, sănătatea șubredă a fiecăreia imploră un sprijin, de altfel perceptibil cu ochiul liber.

HENRI ZALIS

ÎN FAȚA PLANȘETEI, FAȚĂ ÎN FAȚĂ CU SINE

Nu știu cum se comportă arhitectul Albert Mihail Caffé în fața planșetei. Cum lucrează cu lumina, cu neliniștea, cu muzica însoțitoare. Știu numai că, pentru el, „o casă este până la urmă o haină”. Se apropie de cel care o va locui, cum se apropie croitorul să ia cuiva dimensiunile unui costum: cu metrul, cu creta și acele, încercând să înțeleagă sufletul celui care o va purta. A avut harul desenului; este unul din elevii Școlii lui Maxy. A vrut să se facă medic. A început să studieze tratate de medicină, cu interes, cu pasiune – e un pasionat în tot ce face – până când, unchiul lui, doctorul Caffé, mare doctor, poet care n-a scris versuri, prozator care n-a scris un rând, prieten de școală cu Ion Barbu, i-a spus: „Nici să nu te gândești la medicină! Tu trebuie să te faci arhitect!”. Și s-a făcut. Pentru

comunitatea căreia îi aparține a proiectat Căminul pentru vârstnici „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen”. Este autorul primului memorial al Holocaustului ridicat din inițiativa Șef Rabinului Rosen, imediat după 1990: cel din fața Templului Coral din Capitală. Muzica îl însoțește și azi când lucrează. Unchiul s-a mutat în amintire, dar nu-i lipsesc urmași: naturali – copiii – și spirituali – studenții săi. L-am prins într-o săptămână cu examene – preambul pentru diplomele de absolvire ale viitorilor arhitecți, de unde și răspunsurile telegrafice. Criza de timp! Dar esența e un câștig.

– Care credeți că sunt piesele dumneavoastră de rezistență din întreaga operă?

– Lucrul cu studenții, casa de vacanță a familiei la Bran, o vilă din cartierul Floreasca, cărțile despre Ion Mincu, Căminul „Rosen”.

– Ce a însemnat pentru dumneavoastră Școala de pictură a lui Maxy?

– Pentru mine, o inițiere în artă.

- De ce ați renunțat la pictură?
- A fost un intermezzo în așteptarea arhitecturii.
- Mentori?
- Profesorii T. Niger, Hary Stern, Mircea Alifanti.
- Ce rol a jucat și joacă familia în viață?
- Element de echilibru.
- Ce v-a ajutat în momente grele?
- Sentimentul, conștiința că toate trec.
- Care a fost istoria proiectului pentru Căminul „Rosen”?

– Voința și încrederea Șef Rabinului Rosen, energia și experiența inginerului Meirovici, coordonatorul lucrărilor, colaborarea și sfaturile arhitectului Dorian Hardt, abilitatea de plastician a arhitectului Heinz Novac, sprijinul inteligent al domnului Levi, reprezentantul de atunci al Joint-ului în

România.

- Cum ați conceput Memorialul Holocaustului?
- Ideea Menorei a fost a Șef Rabinului Rosen. Am îmbrățișat-o. Menora, ca renaștere din cenușă.
- Ce vă atrage în clipele de răgaz?
- Turism în natură, în orașe – locuri istorice, mici petreceri cu prieteni, un pahar cu bere pe o terasă la malul mării. Mai demult pictam...
- Proiecte?
- Câți studenți, atâtea investiții în viitor.

Educat într-o familie de intelectuali, stimulat de erudiția regretatului său socru, acad. Emil Petrovici, posedând finețea analitică a unui haham talmid – înțelept talmudic, trăind anii Holocaustului – a făcut muncă obligatorie -, nutrit cu literatură, muzică, pictură de bună calitate, artist el însuși, arhitectul Albert Mihail Caffé știe să privească înainte și, trăind printre tineri, se situează pe aceeași lungime de undă cu ei.

IULIA DELEANU

Despre idiș sau forward Forverts

Un idiom sau o limbă, un subiect academic sau un moft cultural, un spirit sau un cuget sublim despre ceea ce a fost cândva idișul, limba vernaculară a milioane de evrei din Europa Centrală și de Est, toate aceste frământări le-am regăsit în paginile unuia dintre cotidienele celebre ale lumii: *The New York Times*. Și nu de puține ori...

Forverts, ziarul cu o vechime de mai bine de 115 ani, revine într-un format nou, lipsit de vicisitudinile tehnologice ale epocii, sub atenta supraveghere a editorului *Itzhik Gottesman*. Acesta limbă nu și-a spus încă ultimul cuvânt, fapt demonstrat de existența a peste 30 de programe academice de studiere a limbii idiș, pretutindeni în lume. Având la dispoziție un *vebzaytl* și un cont de *Facebook* noul proiect se bucură de un număr crescând de cititori, care așteaptă cu nerăbdare ediția săptămânală.

De asemenea, toți cei care doresc sa rememoreze sau să

începă să studieze idișul au la dispoziție blogul *Vayter* care le va furniza în mod constant materiale utile, precum și o serie de reportaje realizate de corespondenți aflați în toate colțurile lumii, la Moscova, Ierusalim, Varșovia sau Buenos Aires.

Dincolo de știrile din Israel și întreaga lume, există un blog pentru *hasidim*, scris de membrii acestei comunități, care își publică diversele articole sub pseudonim din cauza anumitor restricții de accesare a *site*-urilor *web*. Statisticile indică un număr semnificativ, de peste 400.000

de vizitatori *online* și un tiraj de aproape 30.000 de exemplare vândute.

Ieșind din sfera editorială, idișul devine un subiect academic din ce în ce mai frecventabil, inclus în planul de învățământ al unora dintre cele mai prestigioase universități, iar unul dintre cele mai bune exemple este cel al Universității Yale, care derulează un amplu program în parteneriat cu YIVO, ce constă în pregătirea unor traducători care vor participa la un amplu proiect cultural.

DAN DRUȚĂ

Ștefan Iureș - un om care și-a impresionat profund semenii

Am preluat în titlu cuvinte din mesajul directorului Editurii Hasefer și redactor șef al revistei noastre, dr. *Al. Marinescu*, citit cu ocazia șloșimului de la Sinagoga Mare, în 8 august, la o lună de la trecerea în neființă a celui care a fost Ștefan Iureș. După serviciul divin oficiat de Rabinul Schaffer, președintele F.C.E.R. dr. *Aurel Vainer*, a evocat anii în care l-a cunoscut pe prestigiosul om de cultură, scriitor, editor, începând din anii de școală la Liceul Cultura B, unde l-au avut dascăl și pe Mihail Sebastian. La Brăila va avea loc inaugurarea unei pietre comemorative dedicate lui Sebastian. De asemenea, se va organiza o întâlnire cu scriitorii evrei de limbă română, ca și o comemorare a altui om de seamă în cultura română, Iosif Sava.

Numele lui Ștefan Iureș se înscrie în pleiada scriitorilor evrei valoroși din cultura țării în care s-a născut și a trăit o perioadă de adânci frământări. Istoricul *H. Zalis* a pus accentul pe valoarea incontestabilă a scriitorului. *Liviu Beris* a subliniat calitățile de om atașat valorilor umaniste, tradiției

iudaice în care a crescut. A condus cu multă pricepere editura Hasefer, una dintre realizările remarcabile fiind „Dicționarul tandru al iudaismului”, al lui Jacques Attali. Modestia și acribia, respectul pentru litera scrisă, pentru confracți au fost calități de seamă ale lui Ștefan Iureș, prieten apropiat cu scriitori ce nu merită a fi uitați – Horia Aramă și Florin Mugur. *Lya Benjamin* a amintit simpatia și admirația de care se bucura Iureș din partea poetei Ana Blandiana. Au mai vorbit despre cel plecat dintre noi *Teșu Solomovici*, care l-a cunoscut când avea 17 ani, jurnalistul *George Gilea*. Au fost prezenți numeroși oameni de cultură, printre care Toma George Maiorescu, Liviu Rotman, ca și văduva scriitorului, Georgiana Iureș. Artista Maia Morgenstern a recitat cu talentul său inegalabil versuri din creația poetului Ștefan Iureș. Organizarea manifestării se datorează Departamentului de cultură, dr. José Blum și doamnei Sybil Benun. (B.M.M.)

Top 3 din 30

O posibilă selecție a unor evenimente întâmplare în ultimele 30 de zile

Dilema Europei: de unde luăm banii pentru pensii?

O mare dilemă bântuie de câțiva ani cancelariile europene: dacă le dăm de lucru tinerilor, trebuie pensionați cei în vârstă, iar pensiile trebuie să fie plătite de la bugetul de stat. Dacă ținem bătrânii la serviciu, trebuie să le plătim tinerilor, tot de la buget, ajutor de șomaj. Cum însă ajutorul mediu de șomaj e mai mic decât pensia medie, iar ajutorul se plătește doar câțiva ani, în timp ce pensia se plătește, de regulă, mai mult timp, de când a crescut durata medie de viață, decizia guvernelor a fost clară: creștem vârsta de pensionare și, din taxe percepute de la cei în vârstă, plătim ajutoarele de șomaj.

Întorsă pe dos, ecuația socială tinerii plătesc pensiile bătrânilor a devenit bătrânii plătesc ajutoarele tinerilor, numai că noua sa rezolvare, o măsură pe termen scurt, a generat deja tensiuni sociale uriașe, și acesta nu este decât începutul.

Deși șomajul mediu în Europa este de 12,1%, peste 25% dintre tinerii europeni nu au de lucru, iar procentul șomerilor tineri se ridică la 40% în Spania și Portugalia și ajunge la un incredibil 64% în Grecia. „Le datorăm (apropiata redresare economică) celor 26 de milioane de șomeri. În contextul unei redresări fragile, cel mai mare risc de declin este cel politic”, avertiza recent șeful Executivului european, Jose Manuel Barroso, care adăuga: „Unii oameni cred că după ce ieșim din criză totul va reveni la situația de dinainte. Se înșeală. Nu ne vom întoarce la ce era normal odinioară, trebuie să modelăm o nouă stare de normalitate”.

Așa este, numai că termenul de „nouă normalitate” este la fel de vag cum sunt multe dintre formulările politice comunitare. Până atunci, guvernele încearcă să ajungă la rezultatul corect al ecuației amintite luând tot soiul de decizii bune pentru imagine, dar proaste pentru economie. De pildă, britanicii au decis să renunțe la muncitorii zilieri, pentru a asigura locuri de muncă pentru supușii Majestății Sale. Numai că aceștia nu vor să muncească în agricultură, unde

se duceau cam 21.000 de români și bulgari. Rezultatul? Britanicii sunt amenințați să rămână cu o parte din recoltă neculeasă, să vadă cum cresc prețurile la unele mărfuri alimentare și să piardă câteva mii de locuri de muncă (ocupate de britanici) din industria prelucrătoare. Cel puțin așa susțin vicepreședintele Uniunii Naționale a Fermierilor, Meurig Raymond, și deputatul conservator Peter Luff.

Om trăi și om vedea. Deocamdată nu știm decât că o decizie politică luată sub presiunea unui moment nu poate fi dreasă printr-o altă decizie, adoptată sub presiunea altui moment. Indiferent unde și în ce domeniu.

Mâncarea ne omoară cu zile

Deși în România populația cheltuie pe mâncare și băuturi nealcoolice aproape 42% din veniturile medii ale unei familii (evaluate la 2475 lei pe lună), mai mult decât în majoritatea țărilor membre UE, principala cauză a morții premature la bărbați (45 – 59 de ani) în țara noastră o constituie regimul alimentar, afirmă Banca Mondială într-un studiu dat recent publicității.

Printre bolile care produc circa 45,6% dintre decese se numără cardiopatia ischemică, atacurile cerebrale și ciroza hepatică, afirmă cei 500 de specialiști care au realizat studiul Băncii Mondiale.

Lucrurile nu se opresc aici, pentru că la numărul celor care pierd ani de viață pentru că dau bani serioși pe un regim alimentar care îi apropie zi de zi de cimitir se adaugă și cei care evită decesul, dar rămân cu dizabilități permanente. Adunând toate acestea, România se afla în 2010 pe locul 9 din 15 țări analizate, în ceea ce privește frecvența la sute de mii de locuitori a deceselor timpurii și a sechelelor cronice.

Banca Mondială a identificat 15 factori principali de risc, vinovați pentru decesele premature și instalarea unor dizabilități fizice pentru restul vieții: regimul alimentar (23%), hipertensiunea arterială (22%), fumatul (13%), obezitatea (11%) și consumul excesiv de alcool (10,5%).

La nivel regional (Europa de Est

și Asia Centrală), numărul de decese cauzate de cardiopatii ischemice sau accidente coronariene a crescut cu 18% din 1990 până în 2010, cazurile de ciroză au devenit cu 82% mai frecvente, iar cele de diabet – cu 11%. Toate, boli legate strâns de regimul alimentar.

Furăm, furăm, dar ne vom și opri cândva?

În România, veniturile la buget de stat provenite din taxe și impozite sunt cam cu 12% mai mici decât media europeană și asta nu pentru că nivelul taxelor și impozitelor ar fi mai mici, ci pentru că evaziunea și colectarea deficitară erodează veniturile bugetare. Am rămas chiar în urma unor state cu care credeam că ne putem compara, cum ar fi Ungaria, Cehia, Slovenia și Polonia. De ce? Din două motive, unul mai păgubos decât celălalt. În primul rând, spune Consiliul Fiscal în Raportul său pe 2012, dat publicității de curând, evaziunea fiscală ajunge în România la 13,8%, ceea ce este foarte mult, majoritatea provenind din evaziune fiscală la TVA, iar o altă parte – din evaziunea la taxele și impozitele pe muncă, mai pe scurt CAS. În al doilea rând, autoritățile statului nu sunt în stare să colecteze impozitele datorate de firme la buget. Mă rog, nu sunt în stare, sau nu vor.

Cert este că o activitate mai eficientă a structurilor din administrația financiară ar fi adus la buget un plus de ... un milion de euro, și asta numai anul trecut! Ca să vedem cât e de păguboasă eschivarea de la plată a companiilor, dublată de ineficiența administrațiilor financiare, să amintim că, practic, cota de TVA de 24% scade în România la 13,7% prin evaziune fiscală și necolectarea datoriei la buget, cotele sociale ajung la 28,6% de la 44,4%, în timp ce impozitul pe profit este practic diminuat de la 16%, la ... 3,3%! Iar statul, dacă vede că nu-i ajung banii, în loc să își strunească inspectorii financiari, pune noi taxe care, la rândul lor, vor rămâne necolectate.

ALEXANDRU MARINESCU

Existența evreilor reflectată în Monitorul Oficial al Regatului României (XI)

În anunțuri publicate în Monitorul Oficial aflăm și despre falimentele în care au intrat firmele unor evrei, iar din cuprinsul acestor anunțuri se poate observa procedura legală aplicabilă în această materie. Astfel, la p. 449 este prezentată sentința No 689 prin care Tribunalul Ilfov, secția comercială „hotărâște: Declară în stare de faliment pe Ancel et Hirsch Goldemberg, comercianți de haine de dómne în str. Lipsani.

Fixează în mod provisoriu epoca încetării plăților din ziua de 13 Aprilie 1895, data depunerii bilanțului.

Ordonă siglarea averii mobilă a numiților.

Numesce jude-comisar pe D.G.A.Mavris și sindic provisoriu pe D. avocat Gr.Andronescu;

Se va scrie bursei a trece numele falitilor în tabloul ținut în sala acelei onor bursei, conform art. 710 din codul comercial;

Fixeză ziua de 22 Aprilie 1895 orele 12 în di pentru când creditorii se vor aduna la tribunal pentru alegerea membrilor delegațiunei de supraveghere a creditorilor și a sindicului definitiv;

Acordă creditorilor termene până la 2 Mai 1895 pentru a depune la grefă declarațiunea de verificarea creanțelor;

Fixeză ziua de 13 Mai 1895 orele 12 din di, pentru a se proceda la închiderea procesului-verbal de verificarea creanțelor;

Acosta dispozițiune se va comunica parchetului cu copie de pe sentință și acțiune;

Extract de pe această sentință se va publica prin Monitorul Oficial, se va mai afișa în sala tribunalului, la bursă, la primăria Capitalei, la camera de comerț și la domiciliul falitilor.

Sentința este executorie provisoriu.

Data și cetită în ședința publică, la 13 Aprilie 1895.”

La p. 1278 aflăm cum „sindic Gr.Andronescu, str.Popa Sóre No 31 anunță că sunt convocați creditorii falimentului Ancel & Hirsch Goldemberg în sala tribunalului Ilfov secția comercială orele 10 și jumătate a.m. în ziua de 24 Mai 1895 spre a delibera asupra propunerii de concordat ca va face falitii sau a avisa la lichidare.”

La p. 1647, referitor la același caz, aflăm o nouă convocare cu același conținut pentru data de 6 Iunie 1895, ceea ce demonstrează că la termenul anterior fie că nu s-au prezentat creditorii, fie nu au ajuns la o concluzie referitor la problemele asupra cărora trebuiau să deliberateze. Și la p. 2460 aflăm o nouă convocare a tuturor creditorilor din cadrul acestui faliment pentru data de 3 Iulie, pentru o singură opțiune și anume: să deliberateze asupra propunerii de concordat „ce va face falitii”.

Nu este singurul caz de faliment din Monitorul Oficial. Astfel, la p.517 se arată că „Tribunalul Brăila, prin sentința pronunțată în ziua de 10 Aprilie 1895 hotărâște: Constată că comerciantul A.Rosenzweig a încetat plățile pentru datoriile sale comerciale și'l declară în stare de faliment;

Numesce judecător-comisar pe D. membru de ședință C.Alexiu, pentru procedura falimentului, iar sindic provisoriu pe D. Avocat Ion Negulescu.” Textul cuprinde în continuare prevederi identice cu cele din sentința sus-citată referitor la Ancel & Hirsch Goldemberg, procedura făcându-se în concordantă cu prevederile legale în vigoare.

Din formularea detaliată a dispozițiilor cuprinse în astfel de sentințe putem lua cunoștință de cadrul juridic existent la acea dată în materia procedurii falimentului.

I. SILBERSTEIN

Pentru o cât mai intensă propagare a culturii în rândul evreilor

90
C.E.B.

Secția culturală a Comunității Evreilor din București, al cărei Președinte a fost farmacistul Alexandru Solomon, personalitate cu o reală vocație filantropică, a desfășurat o activitate variată “plină de roade bine-făcătoare”. În primii ani după reînființarea Comunității, atenția Secției culturale era îndreptată spre organizarea școlilor. Principiul de bază al politicii școlare promovate de Comunitate a fost ca nici un copil evreu să nu rămână fără școală, iar școala să asigure educația intelectuală și morală a copiilor, educația lor fizică și sanitară. Reformele introduse în școli, îmbunătățirea situației corpului didactic, studierea îndeaproape a problemelor legate de organizarea învățământului erau tot atâtea realizări ale Comunității, ale Secției culturale.

Dar, pe lângă tărâmul pur școlar, Secția culturală a desfășurat o activitate diversificată, încurajând orice manifestare culturală de interes obștesc. S-a elaborat un vast program de educare a masei și cultivarea ei, prin conferințe, înființarea de școli pentru adulți, universități populare. Ziarul “Curierul Israelit” din 26 februarie 1928 anunță că, la inițiativa Secției culturale a Comunității Evreilor din București, la 19 februarie s-a inaugurat Ateneul Popular “Cultura”. Cuvântul de deschidere a fost rostit de Alexandru Solomon, președintele Secției. S-a referit la scopul înființării Ateneului, afirmând că se dorește o cât mai intensă propagare a culturii în masele largi ale populației evreiești; predarea pe înțelesul tuturor a diverselor cunoștințe din domeniul științelor exacte și umaniste. Prima conferință, ținută chiar la inaugurare, a avut ca subiect “Cum să ne instruiem”. Vorbitorul, profesorul B. Kanner, a accentuat rolul presei, al muzeelor și, în primul rând, al bibliotecilor în auto-cultivarea indivizilor. În partea a doua a urmat un program artistic. Renumitul umorist Ion Pribeagu a recitat din versurile sale. Au rulat și filme. Acțiunea s-a bucurat de mare succes, ceea ce demonstrează dorința de culturalizare a publicului. S-a anunțat conferința următoare: filosoful I. Brucăr urmează să vorbească despre unele aspecte ale istoriei civilizației. În “Curierul Israelit” din 4 martie 1928 se poate citi despre Hotărârea Secției culturale a Comunității privind organizarea de șezători culturale în diferitele cartiere ale Bucureștiului, în fiecare duminică. Programele șezătorilor erau publicate în presă. La 11 martie s-a organizat o șezătoare în aula școlii Malbim, în strada Parfumului. Dr. Josef Berkowitz a conferențiat despre educația civică la evrei. A făcut o interesantă incursiune în trecutul istoric al evreilor români, a felului cum a evoluat conștiința lor civică și cetățenească.

Deceniul trei al secolului XX era primul deceniu în care evreii români beneficiau de exercitarea dreptului de cetățean. Conferențiarul a atras atenția asupra necesității capacităților de adaptare la problemele contextului politic, asupra obligației evreilor de a lupta împotriva antisemitismului. În a doua parte a manifestării a urmat un program de muzică clasică. Cunoscutul publicist Gabriel Schaffer a citit o schiță de Șalom Alechem. La șezătoare au participat și conducătorii Comunității. Este un prilej pentru conducători, spunea Sigmund Birman, președintele Comitetului de Acțiune al Comunității Evreilor din București, să vină în mijlocul maselor, să le cunoască și să le înțeleagă mai bine. La șezătoarea organizată în localul școlii Ronetti Roman, Șef Rabinul dr.J.I.Niemirrower a conferențiat despre Talmud, comparându-l cu o bibliotecă la care au lucrat câteva veacuri mii de învățați evrei: “Talmudul este un Turn Eiffel spiritual, spunea Niemirrower, pe care s-au ridicat comentarii peste comentarii și care continuă și astăzi să fie studiat și completat de învățații evrei”. La șezătoarea ținută în școala “Instrucțiunea Goldfarb” a vorbit dr.M.Mendelsohn despre profilaxia tuberculozei. La șezătoarea în localul școlii primare “Cultura” din str. Sevastopol a vorbit filosoful I.Brucăr despre educație, despre normele de colaborare ale familiei cu școala în scopul educației. La 27 mai 1928, Ateneul Popular “Cultura” a închinat cea de a 6-a șezătoare poetului George Coșbuc. Se împlineau 10 ani de la moartea poetului. S-a conferențiat despre viața și opera lui. A urmat un film despre personalitatea scriitorului și militantului sionist Max Nordau. În programele acestor reuniuni se reflectă concepția comunitară despre cultură și educația culturală a maselor, despre diversitatea conceptului de cultură. Culturalizarea presupunea transmiterea de cunoștințe, dar și cultivarea gustului artistic și, nu în ultimul rând, pregătirea pentru o viață cotidiană sănătoasă și pentru formarea unei conștiințe civice pline de demnitate.

LYA BENJAMIN

Vacanțe de neuitat într-un mediu evreiesc

Odată cu venirea toamnei, ne gândim cu nostalgie la clipele minunate din vara care tocmai s-a încheiat, la peisaje montane sau plaje însorite, și inevitabil începem deja să plănuim viitoarele vacanțe. Centrele de instruire și recreere ale F.C.E.R. sunt o alternativă viabilă la turismul clasic, oferind, la prețuri accesibile, condiții de cazare bune și mese cașer, cu savoarea unică a preparatelor tradiționale evreiești, găzduind programe variate. Mai multe detalii ne-a oferit ing. Emil Rosner, șef-oficiu Centre de Instruire și Recreere (CIR) din cadrul F.C.E.R.

R.E.: Ce aspecte noi se remarcă din activitatea CIR-urilor și care sunt principalele provocări?

Ing. Emil Rosner: Aceste centre nu sunt doar unități de cazare, ci și lăcașuri de educație religioasă și culturală, puncte de socializare între membrii comunităților din toată țara, care locuiesc în zone îndepărtate unii de alții, dar și între cei care trăiesc în România și cei din Israel sau alte țări. Se cuvin mulțumiri celor care susțin activitatea noastră în mod constant, fie că sunt de la F.C.E.R., JDC

o impresionantă scrisoare de mulțumire de la Marius Grancea, care a coordonat o tabără de sport și nutriție „Boot Camp-survive & fun” la Cristian, unde există sală de forță, saună și teren de sport. Programul a inclus trei antrenamente pe zi, vizând toate grupele musculare și exerciții cardio-respiratorii, precum și alte tehnici de modelare a siluetei și menținere a sănătății. Calde mulțumiri am primit și de la Maria Sidău, directoarea Școlii nr. 1 din Botiza, Maramureș, un grup de elevi din familii sărace de aici venind la vila Mira-Eforie

Interviu cu EMIL ROSNER, șef-oficiu Centre de Instruire și Recreere

România, JCC, Fundația „Caritatea”. Anul acesta, datorită fondurilor primite, am reușit să facem îmbunătățiri la CIR Eforie Nord - Vila Mira, să amenajăm terasele exterioare și să dotăm fiecare cameră cu TV color, aer condiționat și mini-bar, toate acestea bucurându-se de multă apreciere din partea participanților. Programele devenite de acum „clasice”, precum SIHA sau taberele JCC, atrag numeroși participanți, de toate vârstele. La CIR Cristian avem în dotare o sală de conferințe, iar la CIR Eforie și Borsec spațiul se poate amenaja oricând pentru diverse activități. Familiile și persoanele doritoare se pot înscrie și individual, în afara programelor de grup, dar uneori este o adevărată provocare informarea comunităților din țară. Este un aspect ce nu ar trebui neglijat, având în vedere alternativa viabilă, la prețuri reduse, cu mâncare cașer, pe care o oferă centrele CIR față de turismul clasic persoanelor și familiilor care vor să-și planifice concedii private, inclusiv alături de rude din Israel sau alte țări. De asemenea, încercăm și o deschidere spre programe variate. Am primit recent

Nord. Anul trecut, am găzduit și un simpozion al Universității Politehnica din București, cu 42 de cadre universitare, prilej de real dialog interetnic în sfera științelor exacte.

Centrele CIR pot fi o platformă importantă a dialogului intercultural și interetnic.

R.E.: Ce planuri de viitor aveți?

E.R.: Ne străduim în permanență ca activitatea noastră să continue cursul ascendent înregistrat în 2012, când numărul de participanți a crescut cu 30,77% față de 2011. Avem în plan și sperăm să găsim resursele financiare necesare pentru reabilitarea CIR „Borsec” și a Vilei „Cuiubul bufnițelor”, dotarea restaurantului ritual cu utilaje moderne de bucătărie. Împrejurimile Borsecului sunt de o frumusețe aparte, iar în plus, chiar vizavi de noi se amenajează Baza de tratament balnear, ceea ce este un avantaj. Intenționăm să continuăm lucrările de reparații la complexul „B'Iahad Cristian”, de reabilitare a mansardei de la vila veche, dar și să executăm lucrări de îmbunătățire a condițiilor de securitate și de siguranță.

DIANA MEDAN

COMUNITĂȚI

Comemorare Rodion Markovits la Satu Mare

Rodion Markovits, unul dintre cei mai cunoscuți scriitori și gazetari evrei din Transilvania interbelică, continuă să fie prezent atât în memoria concitadinilor cât și în viața culturală ardeleană, fapt dovedit și de comemorarea celor 65 de ani trecuți de la dispariția sa.

Societatea Maghiară de Cultură din Transilvania (EMKE), Comunitatea Evreilor din Satu Mare, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Satu Mare și Primăria comunei Gherța Mică și-au dat mâna pentru a-l comemora pe Rodion Markovits care a fost, în egală măsură, fiu al comunei Gherța Mică din Oaș, al poporului evreu și o personalitate a culturii maghiare.

Rodion Markovits (Jakab Markovits – prenumele Rodion fiind unul literar) s-a născut la Gherța Mică în 1884, a urmat liceul la Satu Mare și a debutat în gazetărie la Budapesta, în timpul studenției la Facultatea de drept, când a publicat

articole și nuvele în revistele maghiare ale vremii (*Népszava*, *Korbács*, *Ifjú Erök*, *Fidibusz*, *Független Magyarorszag și Szatmár és Vidéke*). Înrolat în armată în 1915, a luptat în primul război mondial, în 1916 a căzut prizonier pe frontul rusesc, petrecând șapte ani pe tărâmul înghețat al Siberiei, răstimp în care a prestat muncă de rob la Krasnoiarșk. Condiția de prizonier nu i-a frânt avântul de gazetar, ci dimpotrivă, l-a provocat să înființeze la Krasnaia Recika o publicație pentru prizonierii maghiari, intitulată *Szibériai Ujság* (Ziarul siberian).

După eliberarea din lagărul de prizonieri, Rodion Markovits s-a stabilit în Satu Mare, practicând avocatura și colaborând la publicațiile maghiare interbelice: *Szamos și Keleti Ujság*. Experiența prizonieratului avea să se decanteze peste câțiva ani în romanele *Szibériai garnizon* (1928, tradus în română cu titlul *Garnizoana din Siberia*) și *Aranyvonat* (1929, *Trenul cu aur*); În scurt timp, romanul *Szibériai garnizon* a fost tradus în 14 limbi, aducându-i autorului succesul și faima internațională. Rodion Markovits nu a fost preocupat doar de literatura de război. Romanul *Sánta farsang* (1933, tradus în română: *Cășlegi într-un picior*) și volumul de nuvele *Reb Ancslí és más avasi zsidókról szóló széphistóriák* (1941, *Reb Ancslí și alte istorisiri despre evreii din Oaș*) vădesc interesul autorului pentru a zugrăvi oamenii meleagurilor sale natale. În tot acest răstimp, Rodion Markovits n-a renunțat la gazetărie, pe care a practicat-o în perioada celui de al doilea război mondial și în primii ani postbelici, la Timișoara, până la încetarea din viață,

în 27 august 1948.

Viața și opera lui Rodion Markovits au fost evocate și cu prilejul evenimentului comemorativ, în cadrul unui simpozion găzduit de Sinagoga Mare din Satu Mare, unde publicul numeros a fost salutat de Nicolae Décsei, președintele Comunității Evreilor din Satu Mare, publicistul Árpád Muzsnay, membru al Consiliului Director al Societății Maghiare de Cultură din Transilvania (EMKE), și dr. Dorel Coica, primarul municipiului Satu Mare. Au prezentat comunicări: istoricul literar Erzsébet Schiller, din Budapesta, publicistul János Szekernyés, din Timișoara, etnografa Gabriella Dénes, din Gherla, poetul și traducătorul Felician Pop, director al Centrului Județean de Conservare și Promovare a Culturii Tradiționale Satu Mare.

Un moment important al festivităților s-a desfășurat la Gherța Mică, unde a fost înlocuită vechea placă memorială de pe casa natală a scriitorului cu una în trei limbi: română, maghiară, și ebraică. Prezenți la festivitate, Adrian Ștef, președintele Consiliului Județean Satu Mare, și Ioan Ciută, primarul comunei Gherța Mică, au promis că vor face diligențe pentru consolidarea casei natale a lui Rodion Markovits, care ar putea găzdui un muzeu al evreimii rurale din Transilvania.

Árpád Muzsnay, membru al Consiliului Director al Societății Maghiare de Cultură din Transilvania (EMKE) – inițiatorul evenimentului comemorativ –, și-a exprimat satisfacția că suita de manifestări din acest an a mai avut un rezultat demn de menționat. Editura Kriterion, luând cunoștință de faptul că poetul și traducătorul Felician Pop a tălmăcit în limba română volumul de nuvele *Reb Ancslí és más avasi zsidókról szóló széphistóriák*, intenționează să publice o ediție bilingvă.

Seria de manifestări desfășurată la Satu Mare, sub genericul „In Memoriam Rodion Markovits”, s-a încheiat cu un concert susținut de *Hakeshet Klezmer Band* din Oradea (conducerea muzicală – Alexandru Ári Nagy), o formație binecunoscută și apreciată de publicul sătmărean.

Evenimentul comemorativ desfășurat în 27 august la Satu Mare s-a constituit într-un preambul al manifestărilor de aniversare preconizate pentru anul viitor, la 130 de ani de la nașterea scriitorului, când sperăm că va fi lansat volumul bilingv de nuvele și se vor fi făcut progrese notabile în amenajarea muzeului evreiesc din casa Markovits, de la Gherța Mică.

ANDREA GHIȚĂ

Bătrânețea, un dar și o stare de spirit

Iași

Cum ne raportăm la persoanele vârstnice? Astfel poate fi sintetizată, în esență, tema cursului de instruire organizat de Direcția de Asistență Socială și Medicală (DASM) din cadrul Federației Comunităților Evreiești din România (F.C.E.R.) pentru coordonatorii Centrelor de zi și responsabilii activităților de asistență socială din comunitățile locale din întreaga țară.

Cursul, la care au participat 18 persoane din București, Timișoara, Arad, Cluj, Oradea și Iași, a fost condus de profesorul David Cahn, din Israel, director de programe pentru persoane vârstnice în cadrul JDC.

Încercând să ne familiarizeze cu modul cum este tratată această problemă în lume, profesorul a prezentat o serie de mici filme documentare care exemplificau munca de zi cu zi cu persoanele vârstnice atât în diverse Centre de zi din Israel sau din SUA cât și la domiciliu.

Povestind cât de legat este de munca lui, profesorul David Cahn a subliniat că pentru el centrul unde lucrează este „acasă”, că acolo se simte ca într-o familie și caută ca programele pe care le inițiază să ofere suport familial activității tuturor.

La îndemnul profesorului, participanții la acest „training” au prezentat programele inițiate în Centrele de zi sau în comunitățile unde își desfășoară activitatea. Excursiile, matineele culturale, viziunile

de spectacole, terapia prin muzică, dans ca și terapia ocupațională stimulează imaginația, memoria, atenția, creativitatea, simțul artistic și, în egală măsură, lărgesc universul cultural, antrenându-i pe toți în discuții interactive ce conduc la strânse relații de prietenie. Bătrânețea este o provocare, un dar de care, din păcate, nu sunt foarte mulți beneficiari, deoarece multora li s-a refuzat acest privilegiu.

În directă legătură cu acest subiect a fost și prezentarea unei cărți de succes intitulată „Să îmbătrânești cu înțelepciune”, carte care ne îndeamnă să fim atenți cum îmbătrânim și ne sfătuiește să ne pregătim pentru această etapă a vieții.

„Trainingul” s-a desfășurat sub atența și continuarea îndrumare a directorului DASM, ec. Attila Gulyas, vicepreședinte al Comunității Evreilor din București, care a fost prezent permanent printre participanți, apreciind în mod deosebit modul de abordare a tematicii puse în discuție.

Concluzia unanimă, desprinsă după cele trei zile de cursuri și aplicații practice, este că trebuie să ne raportăm la persoanele vârstnice cu convingerea că niciun mod de abordare nu poate fi universal valabil și că el trebuie adaptat la nevoile fiziologice, corporale și sociale ale fiecărei persoane, ceea ce conduce și la înlăturarea oricărui stereotipuri ce pot influența negativ întreaga activitate.

MARTHA EȘANU

Iarșait la Târgu-Neamț

Mica obște a evreilor din Târgu-Neamț s-a reunit în ziua de 21 iulie 2013 la Sinagoga Meseriașilor pentru a-și comemora morții. Evenimentul e de consemnat deoarece o asemenea ceremonie nu se poate realiza în mod curent din cauza numărului mic de bărbați. De astă dată, iarșait-ul a putut fi organizat datorită unui grup de evrei sosiți din Piatra-Neamț, împreună cu oficiantul de cult Marcel Bergman. Inițiativa a aparținut vicepreședintelui Comunității Evreilor Piatra-Neamț (la care este afiliată obștea din Târg), ing. Marcel Grinberg.

JEWISH REALITY

Rosh Hashana in the Jewish Community from Bucharest, September 4th, 2013

The service at The Great Synagogue of Bucharest was attended by FJCR leadership led by President Dr. Aurel Vainer, by JCB leaders and as guests-friends of the Jewish community: President of the Romanian Academy, Dr. Ionel Haiduc, General Dr. V. Căndea, President of the Scientists' Academy, the Labour Minister, Mariana Cămpănu, Prof. Priest N. Cornițescu, representatives of the Romanian Patriarchy, of the German Embassy, many members of the Jewish community, friends and Israeli citizens. Unlike in the past, ahead of the ceremonies, the choir reunited the JCC and JCB, conducted by Bogdan Lifșin, performed a successful inspired program of Israeli music. FJCR President Dr. Aurel Vainer congratulated those present on the holiday occasion and wished them *Shanah Tova*. There were read messages from the Romanian Patriarchy, the Chamber of Deputies, and the prefect of Ilfov. Rabbi Rafael Shaffer sent greetings to the former Great Rabbi Menahem Hacohen and urged the parishioners to repair their mistakes. Together with prime-cantor Joseph Adler and cantor B. Katz, invited from Jerusalem, the Rabbi officiated the religious service, the prayer to the One Lord, *Tfilat amida*, *Kedusha*, the prayer for the *Shofar*.

At *Seder Rosh Hashanah*, those attending received the explanations for the traditional symbols: the apple, the pomegranate, the honey, the fish head. Rabbi Shaffer pointed out that now the world rejoices because *Rosh Hashanah* takes place under the sign of the creation of good and, if on the first day of the New Year doing good works, so it's going to happen all the year. Dr. Aurel Vainer stressed the equivalence of the New Year with the Genesis, the beginning of the world, now accepted by all monotheistic religions, and wished the participants to be all enrolled in the Book of Life. The blessings were followed by songs sung by the Synagogue choir, the JCC – JCB choir, joined by the guests. The blessing for end of the meal was pronounced by prime-cantor Joseph Adler.

FJCR Leadership Committee: Hot Topics related to the Future of the Federation

The members of the FJCR Leadership Committee have recently discussed topics related to the present, but especially to the future of the Federation and, implicitly, of the Jewish communities in the country, such as how the new elected leadership of JCB operates, the proposal of the development strategy of the Federation, and of the Jewish communities in Romania, the modernization of the Museum of the Jews from Romania and two sensitive topics: who can be considered a Jew and the proposal to postpone the elections for the FJCR leadership, a proposal to be submitted to debate in the forthcoming meeting of the Leadership Council.

Eng. Paul Schwartz, the new elected President of JCB, presented the six-months activity of the new Committee, which has proved to be fruitful. Perhaps the most important novelty is the application of the principle of collective leadership, manifested by the frequent meetings of the members of the Committee. During the discussions, it has been proposed the urgent conclusion of a cooperation agreement between FJCR and JCB, for a clear delimitation of competences for the two entities. As regarding the Museum of the Jews from Romania, new measures for the renovation and reorganization are required.

The proposed strategy of FJCR presented at the meeting (author Tiberiu Roth, the President of the Jewish Community from Brașov), aimed at the development of the Federation in the next few years, as well as clarifying some principles such as the Jewish identity (the author's proposal is that it should be carried out on the basis of the criteria laid down by the law of return of Jews in the State of Israel and not according to *halacha*), the relation between the Federation and the communities including the budget problem of the communities, or the organization on the basis of territorial communities in line with the upcoming

regionalization.

With regard to the Jewish identity, Rabbi Raphael Shaffer argued that the current system should be retained, namely the quality of Jew to be determined according to the *halacha* rules, and that of member of the community, according to social criteria. Given that the Federation is a religious cult organization, it would not be recommended to be led by someone who is not Jewish. Structural changes in FJCR and communities must be conceived, designed and achieved in the process.

The economic Director of the Federation, Ovidiu Bănescu, drew the attention to the difficulties implied by changing the organizational structure as proposed by FJCR de-centralization strategy plan. Dr. Alexander Elias, Edi Kupferberg, director of the Rabbinical Chancellery, Eng. Paul Schwartz, as Vice President of FJCR outlined the problems which would arise in the case of de-centralization. Several speakers called for maintaining the *halacha* criterion in determining the quality of Jew. Dr. Aurel Vainer, President of the Federation, appreciated the efforts done for the elaboration of the strategy draft and called for its careful consideration by all those involved in its implementation.

Since the Federation launched a series of large-scale projects, and their unfolding will last another two years, Ovidiu Bănescu proposed to postpone by two years the elections for the leadership positions of FJCR. The proposal was supported by the majority of the participants at the meeting of the Leadership Committee, stressing that in these two years it will be enough time to prepare the candidates for the position of Deputy and President of FJCR. Dr. Aurel Vainer pointed out that this proposal will be submitted to the Leadership Council.

The measures taken as a result of these debates are reflected by a number of decisions of the Leadership Committee.

The "ProEtnica" Festival 2013

Jewish Songs Heard Again at the Synagogue of Sighișoara

After an interruption of two years, while the crisis was deeply felt in the cultural field, Sighișoara has resumed its highly successful event, the "ProEtnica" Festival. 20 ethnic communities from Romania attended to the event, with a number of 800 artists at the various manifestations. The Mayor of Sighișoara, Ioan Dorin Daneșan, opened the Festival and expressed the great satisfaction over its resumption. Volker Reiter, director and one of the initiators of the event, told us that his objective in organizing it was and is to launch an intercultural dialogue, a civic education project aimed at preventing interethnic conflicts through dialogue and understanding.

Caroline Gallagher, cultural attaché, also organizer and sponsor, spoke on behalf of the German Embassy. Vice-Secretary of State Irina Căjal Marin and Carol König, intercultural field ministerial counsellor, spoke on behalf of the Ministry of Culture. Professor *Lucian Năstăsă-Kovacs*, from Babeș-Bolyai University, stressed the importance of intercultural field and its role and outlined that the Sighișoara Festival is a concrete example

of this idea.

The program presented by the Jewish community to the "Proetnica" was undoubtedly exceptional from the artistic perspective. The artistic side was represented by the klezmer band *Mazel Tov* from Cluj and by the youth group from Brașov, *Yahad*. Both groups presented in addition to the Central Market performance, a concert at the Synagogue, rebuilt with the help of two Jews' friends, the USA lawyer and journalist David Blum and Dr. Petru Oprean, president of the Foundation "Ariel". There were also two new art book releases. In the "The Avant-garde Jewish Painters" cycle, three art volumes were presented: "Meetings with Marcel Iancu" by Geo Șerban, "Victor Brauner and his companions" by Emil Nicolae, both published at Hasefer Publishing House, and a book edited by the Elie Wiesel Institute – "Jewish Artists from Modern Romania. Destinies marked by anti-Semitism and the Holocaust". The panel offered to the participants the opportunity to discuss, to comment, to review the Jewish avant-garde painters from Romania, Marcel Iancu and Victor Brauner. The second book release, "Sebastian's Dimension", by Geo Șerban, has turned into a debate on the creation, the ideology and the role in the Romanian culture of the writer Mihail Sebastian. The way he addressed the Jewish problem occupied an important place in the debate, as well as his awareness and acceptance of his Jewish identity.

The "ProEtnica" Festival has provided the framework within which FJCR could reward with medals other friends of the Jewish community. On the list of four people there were listed David Blum, Dr. Petru Oprean, Volker Reiter, director of the Educational Center for Interethnic Youth and of the Festival, and Professor Michael Frâncu, headmaster of "King Ferdinand" School and, previously, of the "Queen Mary" School from Sibiu, distinguished for his intense educational activity for the Holocaust understanding and knowledge, the organization of over eight years of school competitions in this area and for the impressive program commemorating the victims of the Death Trains from Săbăoani station on the occasion of the commemoration of the 70th anniversary of the Pogrom in Iași.

Zeev Elkin, Deputy Foreign Minister of Israel: „The Connection with the Diaspora has a Strategic Value for Israel”

"Israel's relationship with the Jewish communities of the Diaspora has a strategic value for the existence of the State of Israel. At present we need the Jewish communities of the Diaspora and they need us," said Zeev Elkin, Deputy Foreign Minister of Israel, in a brief visit to Bucharest which ended with a meeting with President Aurel Vainer.

Zeev Elkin mentioned that, if we read the letters sent by David Ben Gurion to his wife, we understand that he doesn't really had much time to stay at home. "He travelled from one foreign community to another and the leaders of the local communities helped him to build ties

with the heads of states concerned. After World War II, these ties have enabled the creation of the State of Israel". Currently however, said the acting foreign minister, (the Foreign Ministry portfolio is held by Benjamin Netanyahu), Israel took some distance from the Diaspora communities.

"Maybe we felt too strong," said the Minister, adding that in the current situation in the region, Israel must return to the roots, to the desire of Theodor Herzl as *Medinat Israel's* future to be a State for all Jews. Unfortunately, Zeev Elkin pointed out, "in Israel case a simple logic does not apply. The Middle East is burning from all sides, but Israel, which has

become a great Jewish State amongst the family of the states, bears the guilt and the simmering Israeli-Palestinian conflict is accused to ignite the Middle East, although the Middle East is torn between forces that have nothing in common with Israel, such as Syria and Egypt problems, the fight between Sunni and Shia, between the secular and Islamist forces, still the world's press is more preoccupied by Israel than by these conflicts. That is why, now more than ever, we need the Jewish communities from all over the world, and they need Israel because they face an anti-Semitism which is becoming more and more anti-Israeli".

The Israeli Minister pointed out the friendship and the warmth surrounding him in Bucharest, at the meetings with the Deputy Prime Minister, the Foreign Minister, and the Senate and the Chamber of Deputies Presidents. "In all these meetings, my interlocutors underlined that the force of the working relations relies on the activity of the Jewish community in Romania, as well as that of the Romanian Jews in Israel. The bilateral ties make Romania a special friend of Israel, we have a history of 65 years of diplomatic relations, and in this area there are not many States which can be proud of a long tradition of their relationship".

Menahem Begin – remarcabil om politic

(n.16 august 1913; d. 9 martie 1992)

Considerat unul din pionierii sionismului, marele său merit îl constituie reușita acțiunii "terorii contra pace", desfășurată între Israel și Egipt. Pentru aceasta, alături de președintele Egiptului, Anwar el-Sadat, în 1978 a primit Premiul Nobel pentru Pace.

S-a născut ca fiul mezin dintre cei trei copii ai unei familii de evrei din Brest Litovsk, oraș aflat în zilele noastre în Belarus, fiind în acea vreme parte a Imperiului Rus. Este un oraș renumit pentru rabinii talmudiști din tradiția "lituaniană". Tatăl său, Zeev Dov Begin sau Biegun, era comerciant de cherestea și, în același timp, un fruntaș al comunității, sionist fervent, admirator al lui Theodor Herzl. Mama sa, Hassia, provenea dintr-o familie de distinși rabi. Moașa care a asistat nașterea copilului fusese bunica lui Ariel Sharon. După un an de educație tradițională iudaică în *heder*, băiatul a fost trimis să învețe la școala Tahkemoni, legată de curentul sionist religios. La 12 ani a intrat în mișcarea de tineret sionist socialist Hashomer Hatzair, dar curând a părăsit-o pentru a se alătura mișcării de

100 de ani de la naștere

tineret Betar, de orientare națională de dreapta. La 14 ani Begin a fost trimis să studieze la un liceu din Varșovia, unde a primit cunoștințe temeinice în literatura clasică, inclusiv latină. A cunoscut antisemitismul, atât polonez cât și sovietic. A fost un admirator al lui Troțki, mai târziu al lui Mussolini, cât timp dictatorul italian nu s-a aliniat comandamentelor naziste. În 1925 face parte din mișcarea Hashomer Hatzair, de orientare socialistă, dar se desparte de aceștia, considerându-i utopici, astfel că în 1931 se apropie de ideile lui Jabotinski: cucerirea puterii și independenței prin luptă armată. În 1935 era deja un lider al organizației Betar.

Se cunosc dezbaterile furtunoase și fricțiunile din cadrul mișcării sioniste, în special după război. Partidele Mapai și Mapam, de orientare social-democrată, au respins metodele extremiste ale Irgunului, organizația condusă de Begin și Shamir. Abia în 1977, electoratul israelian a acceptat programul de dreapta al lui Begin. Meritele acestui remarcabil om politic nu pot fi ignorate.

B.M.M.

Să nu uităm...

Când moare un actor, cu el mor zeci de personaje, oftează gongul și plâng aplauze orfane în sala goală.

26 de ani – din 1957 până în 1983 – actorul **Samy (Shmuel) Godric** a slujit cu credință scena Teatrului Evreiesc de Stat București. A îmbogățit istoria scenei idiș din România comunistă, aducând din ștetl-ul moldovenesc Dorohoi, idișul ca „mame lușen”, vibrația de durere a copilului crescut în lagărul nazist, credința și tradiția mozaică în spiritul cărora a trăit.

Actorul și omul Samy Godric s-a dăruit T.E.S.-ului cu talent și sinceritate, pe parcursul anilor de muncă și trăire a contribuit la marile succese ale teatrului, remarcându-se în repertoriul clasic, contemporan, idiș și internațional.

În anul 1983, visul de a trăi în *Eretz Israel* a

devenit realitate.

În spectacolele susținute pe scena idiș din Israel a reprezentat cu succes școala și experiența acumulate la T.E.S.

După o grea suferință, pe data de 3 septembrie 1999 cade cortina de final...

Stimați iubitori ai Thaliei, amintindu-l pe actorul Samy Godric, amintiți 26 de ani de teatru idiș calitativ, din a cărui trăire a fost parte integrantă. Fie-i amintirea veșnică!

זיכרונו לברכה

Familia GODRIC

„Dialog de mare intensitate cu Dumnezeu și cu noi înșine”

(Urmare din pag. 2)

Nevoia de iertare și apropiere de Dumnezeu, prin iertarea semenilor noștri, a fost pivotul mișcătoarei alocuțiuni a rabinului *Rafael Shaffer*. „În fiecare an, Dumnezeu Cel Plin de Îndurare ne iartă, ne șterge păcatele. Fie ca, în încercarea noastră de a ne înălța cu mintea și sufletul spre Dumnezeu, să iertăm pe cei care au greșit față de noi”.

Deschiderea Chivotului Sfânt, purtarea Suliilor Torei de către conducătorii laici și religioși ai Federației, ai comunității bucureștene prin fața enoriașilor care au umplut Sinagoga Mare din București, tulburătoarea, străvechea melodie *Kol Nidrei* au fost câteva momente memorabile din ajun. S-au rugat împreună cu noi E.S. *Dan Ben-Eliezer*, ambasadorul Israelului în România, *Israel Sabag*, directorul Joint pentru România, personalități ale vieții politice, culturale din țară și străinătate. Serviciul divin a fost oficiat de prim-

cantorul *Iosif Adler* și cantorul *Beni Katz* - invitat de onoare din Israel. Corul Sinagogii Mari, condus de *Maximilian Kertesz*, a amplificat expresiv forța rugăciunilor. În dimineața zilei următoare, înainte de *Izkor*, rabinul *Rafael Shaffer* a pus în valoare moștenirea înaintașilor pe care o purtăm în noi, forța acestei transmișteri nescrise din generație în generație a valorilor învățaturii iudaice tradiționale, care ne poartă pașii în fiecare an, de Iom Kipur, spre sinagogă. Și nu numai de Iom Kipur, ne reunește la toate sărbătorile evreiești. Edificator este faptul că anul acesta, de Hoșana Raba, când se organizează „Seara Sinagogilor Deschise și a Învățăturii Evreiești” în Capitală, participă împreună: Federația, Joint-ul, C.E.B., JCC. Această unitate față de credință a tuturor instituțiilor noastre evreiești este ceea ce ne-a ajutat să rezistăm în istorie. A urmat *Izkor*-ul rostit în gând sau în șoaptă, în care cei dragi au fost cu noi în acele clipe de tănuire, teamă, speranță.

☆ DECESE ☆ COMEMORĂRI ☆

Cu aceeași durere, comemorăm pe 8 Av (15 iulie 2013), 7 ani de la decesul dragei noastre **PETRARU BRANA (BETI)**, devotată și iubitoare soție, mamă și bunică. Ne reculegem cu pioșenie în fața memoriei sale. Nu te vom uita niciodată. Dumnezeu s-o odihnească în pace! Familia.

Comunitatea și membrii Comunității Evreilor Satu Mare, cu adâncă durere, anunță trecerea în eternitate a doamnei **SZÜCS MEDI**, membră a comunității noastre. Deplângem dispariția sa și suntem alături de familia îndoliată căreia îi prezentăm condoleanțe. Fie ca sufletul ei să se odihnească în pace.

Ne-a părăsit un prieten

Doctorul **PETRE CIOBANU (SCHÄFER)**, omul care a salvat mii de oameni de la moarte, nu a putut evita propriul deces. Diagnostician fără greș, personalitate de întinsă cultură, a fost respectat și iubit de lucrătorii de la IDEB, unde a funcționat ca medic de întreprindere. În același timp, nenumărați cunoscuți și prieteni îl consultau, convinși că numai el îi poate scăpa de indiferent ce beteșug. Îi primea pe toți cu bunăvoință și eficiență. De o modestie poate exagerată, a refuzat o carieră universitară, la care ar fi putut accesa fără probleme, și a preferat să rămână medic primar, aproape de pacienții săi. **Îl plâng acum Puica Strihan (soră), Andrei Strihan (cumnat) și nenumărații săi prieteni. Adio, dragul nostru doctor!**

OCTAVIAN SAVA

Înhumați în cimitirele C.E.B. în luna iulie: **GROSU ADELA** (80 de ani, Cimitirul Giurgiului), **ACHIRI MONICA-MIRELA** (50 de ani, Cimitirul Giurgiului), **IUREȘ ȘTEFAN** (82 de ani, Cimitirul Giurgiului), **IANCU MALVINA-MERY** (78 de ani, Cimitirul Giurgiului), **BARHAD GOLDA** (88 de ani, Cimitirul Giurgiului), **ROTTNER JEANA** (92 de ani, Cimitirul Giurgiului), **KINDERLEHRER CARMEN** (59 de ani, Cimitirul Giurgiului), **SOLOMON ANA PERLA** (94 de ani, Cimitirul Giurgiului).

Înhumați în cimitirele C.E. din țară: **DULCE NICU** (Galați), **BERGER ARTUR** (Baia Mare), **VAIS ERNA** (90 de ani, Piatra Neamț), **LEBOVICI CAROL** (82 de ani, Piatra Neamț), **IANCU LEON** (76 de ani, Piatra Neamț).

CALENDARUL LUNII OCTOMBRIE

EVENIMENTE GENERALE

1944

• Președintele Franklin Delano Roosevelt comunică printr-o scrisoare adresată senatorului R.F. Wagner consimțământul lui pentru includerea „planului palestinian” în platforma Partidului Democrat. Și argumentează: „Eu știu cu câtă ardoare a lucrat și s-a rugat poporul evreu pentru construirea Palestinei ca un Commonwealth liber și democrat. Dacă am să fiu reales, voi contribui la această înfăptuire”.

• Hagana și-a început acțiunea de stopare a acțiunilor independente ale Grupului Ștern și ale membrilor Irgun-ului pentru a reprima orice manifestări extremiste.

• La Auschwitz nazii au ars documentele privind asasinatelor în masă comise împotriva evreilor și a altora. În ultimele zece zile ale lunii, mii de evrei, rămași încă în viață, au fost goniți, în marș forțat, spre Germania centrală și de vest. În acest marș au pierit nenumărați evrei.

1945

• Au avut loc răscoale antievreiești la Sosnovitz, în Polonia. Antisemiții polonezi au asasinat, printre alții, și opt evrei reveniți din lagărele morții.

• Primul vapor organizat de Hagana și purtând numele lui Berl Katznelsohn aduce în Palestina toți refugiații îmbarcați, în ciuda interceptării vasului de către britanici pe coasta palestiniană. Pasagerii au ajuns în țară înainte ca vasul să fie capturat.

• Între octombrie 1945-aprilie 1948, 54 de vapoare interceptate vor reuși, totuși, să aducă peste 67 000 de refugiați în Palestina.

• Răscoale antisioniste au izbucnit în Egipt și Liban. La Cairo au fost asasinați 100 de evrei. La Tripoli, într-un pogrom de trei zile, 130 de evrei au căzut victimă localnicilor.

1948

• Delegația SUA la UNSCOP recomandă transformarea Neghevului și anexarea sa la un viitor stat arab.

• Guvernatorul New York-ului îl acuză pe președintele Truman de inconsecvență în problema palestiniană și își exprimă sprijinul pentru granițele lărgite ale viitorului Israel.

• Bevin își afirmă sprijinul pentru angajamentul ONU ca Neghevul să aparțină de viitorul stat Israel.

• Stalin începe implementarea unei campanii antiisraeliene și antisemite. Comitetul Antifascist Evreiesc este închis, fiind considerat un centru subversiv.

• Președintele Truman își revizuieste poziția și reafirmă platforma democrată în legătură cu granițele Israelului. În legătură cu Neghevul, lasă opțiunea la latitudinea Israelului.

EVENIMENTE LOCALE

1890

12.10. Bârlad: a fost înființată Societatea „Emigrarea” pentru ajutorarea evreilor săraci, decizi să emigreze în America.

19.10. Galați: Vechea Școală Talmud Tora a fost transformată într-o școală laică, modernă cu 180 de elevi, director - ebraistul I. Teler. Asemenea transformări ale unor școli confesionale în școli laice au mai avut loc în diferite localități ale țării.

1891

11.10. București: Decesul lui Naftali Popper, cunoscut ca profesor de ebraică la școlile evreiești din București. Autor al unei lucrări despre școlile israelito-române și colaborator la presa evreiască, a prilejuit în presa locală necrologuri care, printre altele, evocau și faptele de excepție ale fiului său, faimosul explorator și geograf Iulius Popper.

1892

16.10. Tulcea: Terminarea construcției unui templu modern cu 200 de jețuri și festivitatea de inaugurare.

1893

22.10. Târgoviște: la ființă secția locală a Asociației Generale a Israelitilor Pământeni.

26.10. Iași: Studenții evrei și români de la universitatea locală pun bazele unei școli primare pentru evrei denumită „Aurora”. Printre limbile de predare: ebraica, franceza și germana. Experimentul inedit dând roade, aceiași studenți proiectează înființarea unor școli asemănătoare în alte localități.

21.10. Iași: Studenții ieșeni democrați protestează împotriva înființării societății antisemite „Deșteptarea”.

23.10. București, Galați. Se aplică prevederile legii pentru încurajarea industriei naționale și a fabricilor de mașini cu proprietari evrei „Albert Bauer și Max Ascher”.

1895

la ființă Asociația Generală a Medicilor din România, în care sunt acceptați medici și farmaciști evrei.

ANIVERSĂRI

1.10.1923. S-a născut la Iași Lucia Wald, specialistă în filologie clasică și lingvistică generală, profesor universitar.

7.10.1929 S-a născut la București publicistul și traducătorul Țicu Goldstein, autor apreciat de haiku-uri.

14.10.1942 S-a născut la Bacău Harry Leibusor. Stabilit în Israel și specializat în tehnologie aviatică. Realizări în cadrul companiei El-Al.

17.10.1924 S-a născut la Piatra Neamț Miriam Răducanu, coregrafă, realizatoarea unor recitaluri de balet modern.

COMEMORĂRI

1.10.1919 Se naște Nicolae Cajal, membru al Academiei, directorul Institutului de Inframicrobiologie, membru în Parlamentul României după 1989 și lider al Federației Comunităților Evreiești.

5.10.2000 A murit Solomon Weimberg, profesor universitar, specialitatea slavistică.

8.10.1909 Naftali Imber a murit la New York. Creatorul Hatikvei.

15.10.1915 S-a născut în Polonia Itzhak Shamir. Emigrat în Israel în 1935, prim-ministru al Statului Israel.

17.10.1880 S-a născut la Odesa Vladimir Jabotinski, născut la Odesa. În 1920 înființează organizația de autoapărare Hagana.

17.10.1983 Raymond Aron, reputat sociolog și politolog evreu din Franța.

18.10.1931 Adolph Ștern, președinte al Uniunii Evreilor Pământeni, autor al unei culegeri memorialistice „Din viața unui Evreu Român” apărută și la „Hasefer” în trei volume.

23.10.2007 Horia Aramă, scriitor, autor al mai multor romane printre care și „Noaptea în care a murit luna”.

24.10.1974 David Oistrach, mare violonist, mort la Amsterdam.

25.10.1895 S-a născut la Kiev Levy Eskol. Se stabilește în Palestina în 1914. Lider politic, prim-ministru al Statului Israel.

30.10.1953 Emmerich Kalman, autorul operetelor „Silvia”, „Baidera”, „Prințesa circului”.

31.10.1920 S-a născut în București Henri Wald, cadru universitar și cercetător în domeniile gnozeologiei și logicii.

HARRY KULLER

המצאות היהודית

כ"ו אלול תשע"ג - כ"ו תשריתשע"ד • כתב-עת של איחוד הקהילות היהודיות ברומניה

ראש השנה בקהילת יהודי בוקרשט 4.9.2013

בתפילה שנערכה בבית הכנסת הגדול בבוקרשט השתתפו ראשי הפדרציה של הקהילות היהודיות מרומניה ובראשם היו"ר ד"ר אאורל ויינר, ראשי קהילת יהודי בוקרשט - ובתור מוזמנים יידי קהילה היהודית: יו"ר האקדמיה הרומנית, פרופ' יונל האיודוק; יו"ר האקדמיה של המדענים, הגנרל ד"ר ו' קנדיא; שרת העבודה, גב' מריאנה קמפיאנו; פרופ' כהן-דט, נ' קורניצסקו; נציגי הפטריארכיה הרומנית; נציגי שגרירות גרמניה; חברים רבים בקהילה היהודית וידידים שלהם; אזרחים ישראלים. בשונה משנים קודמות, לפני התפילה, המקהלה המאוחדת של מרכז התרבות של צעירי קהילה ושל קהילת יהודי בוקרשט (מנצח בוגדאן ליפשיין) אירגנה תוכנית אמנותית מוצלחת מאוד, ובה שירים המושפעים מן המוזיקה הישראלית.

יו"ר הפדרציה, ד"ר אאורל ויינר, בירך את הנוכחים לרגל החג ואיחל להם שנה טובה. נקראו מסרים שהגיעו מן הפטריארכיה הרומנית, בית הנבחרים של רומניה, והממונה על מחוז אילפוב. הרב רפאל שפר מסר את ברכתו של הרב הגדול לשעבר, מנחם הכהן, ובה הוא ממריץ את המתפללים לתקן את שגיאותיהם. יחד עם החזן הראשי יוסף אדלר ועם החזן ב' כ"ץ (שהוזמן מירושלים), הרב ניהל את התפילה אל האל האחד והיחיד, את תפילת עמידה, קדושה, תקיעת שופר. בסדר ראש השנה הוסברו לנוכחים הסמלים המסורתיים - תפוח, רימון, דבש, ראש של דג. הרב רפאל שפר אמר שעכשיו כולם שמחים, מפני שראש השנה קיים בסימן עשיית מעשים טובים, ואם אדם עושה מעשים טובים ביום הראשון של השנה, כך יהיה בכל השנה. יו"ר הפדרציה, ד"ר אאורל ויינר, הדגיש שראש השנה שווה ערך עם מעשה בראשית, בריאת העולם, רגע מקובל על כל הדתות המונותאיסטיות, ואיחל לכל הנוכחים להיות רשומים בספר החיים. אחרי הברכות הושרו שירים על ידי חברי המקהלה של בית הכנסת וחברי המקהלה של מרכז התרבות של צעירי קהילה וקהילת יהודי בוקרשט, ואליהם הצטרפו גם המוזמנים. החזן הראשי, יוסף אדלר, בירך "ברכת המזון" אחרי הסעודה הנתינת.

ועד המנהל של הפדרציה של הקהילות היהודיות מרומניה: נושאים חמים קשורים בעתיד הפדרציה

בין קהילת יהודי בוקרשט ובין הפדרציה של הקהילות היהודיות מרומניה לגבי הקביעה הברורה של הסמכויות של שני הגופים. לגבי המוזיאון של יהודי רומניה, נדרשו אמצעי חידוש וארגון מחדש שלו. הצעת האסטרטגיה של הפדרציה, שהגיש טיבריו רוט, יו"ר קהילת יהודי בראשוב, מתייחסת לפיתוח הפדרציה בשנים הבאות ולבירור עקרונות מיוחדים, כמו הזהות היהודית והצעת הדובר הייתה שהיא צריכה להתקבל על סמך הקריטריונים שנקבעו בחוק השבות של מדינת ישראל ולא בהתאם להלכה. היחס בין פדרציה לקהילות כולל את תקציבי הקהילות ואת התארגנות הקהילות על בסיס השטח בהתאם לחלוקה העתידית של רומניה באזורים. לגבי עניין הזהות היהודית, הרב רפאל שפר סבר שצריכים לשמור את השיטה הקיימת לפיה מעמדו של יהודי נקבע בהתאם להלכה, והחברות בקהילה - בהתאם לקריטריונים חברתיים. היות שהפדרציה היא מוסד דתי, לא מומלץ שיעמוד בראשה אדם שאיננו יהודי. השינויים המבניים בפדרציה ובקהילות

חברי ועד המנהל של הפדרציה של הקהילות היהודיות מרומניה דנו לא מכבר בנושאים הקשורים במצבו הנוכחי, ובמיוחד במצבו העתידי של הפדרציה ושל הקהילות היהודיות שברומניה. בין הנושאים הללו מזכירים את דרך פעולתה של הנהגת הנבחרת החדשה של קהילת יהודי בוקרשט; הצעה לאסטרטגיה של פעילות הפדרציה של הקהילות ושל העדות הקטנות היהודיות; תהליכי חידוש במוזיאון יהודי רומניה, וגם שני נושאים רגישים: מי יכול להיחשב יהודי והצעת הדחייה של הבחירות להנהגת הפדרציה, הצעה האמורה להתדיין בפגישה הבאה של ועד המנהל. המהנדס פאול שוורץ, היו"ר החדש של קהילה, תיאר את פעילותו הפורה של הוועד החדש בששת החודשים האחרונים. אולי הידיעה החשובה ביותר היא לגבי הפעלת העיקרון של ההנהגה הקבוצתית, שקיבלה ביטוי בעקבות המפגשים של חברי הוועד לעתים קרובות. בשיחות הועלתה דעה לקיום דחוף של הסכם שיתוף פעולה

דורשות מחשבה, בנייה והוצאה לפועל במסגרתו של תהליך. המנהל הכלכלי של הפדרציה, אובידיו בנסקו, הזהיר לגבי הקשיים העלולים להופיע בעקבות החלפת המבנה של הפדרציה דרך הפיזור שהוצע בתוכנית האסטרטגיה. על השאלות שיופיעו במקרה של פיזור הזהירו גם ד"ר אלכסנדרו אליאס, אדי קופפרברג, מנהל לשכת הרב, והמהנדס פאול שוורץ בתור סגן יו"ר הפדרציה. דוברים רבים תמכו בשמירת הקריטריון ההלכתי בקביעת הזהות היהודית. ד"ר אאורל ויינר, יו"ר הפדרציה, העריך את המאמצים לעיבוד האסטרטגיה, וביקש שכל הפעילים ידונו בה בזמירות. היות שהפדרציה קיבלה על עצמה תוכניות גדולות שיערכו עוד שנתיים, אובידיו בנסקו הציע לדחות את הבחירות לתפקידי ההנהגה של הפדרציה בעוד שנתיים. רוב המשתתפים בשיבת הוועד המנהל תמכו בהצעתו, בהדגשים שבשנתיים האלה יהיה מספיק זמן להכין מועמדים למשרה של חבר הפרלמנט ולמשרה של יו"ר הפדרציה. יו"ר הפדרציה, ד"ר אאורל ויינר, אמר שהצעה זאת אמורה להעלות לדיון למועצת ההנהלה. ההחלטות שהתקבלו בישיבה בעקבות הדיונים הנ"ל, התקבלו על ידי ועד המנהל.

הפסטיבל "פרואתניקה" 2013. בית הכנסת בעיר סיגישוארה נשמעו שוב שירים יהודיים

שתי השקות ספרים בשפה הרומנית. בהשקה הראשונה, "ציירים יהודים אוונגרדיסטים", הוצגו שלושה ספרי אמנות: "פגישות עם מרסל ינקו" מאת גיאור שרבאן; "ויקטור בראונר ותלמידיו" מאת אמיל ניקולאי (שניהם פורסמו בהוצאת הספרים "הספר") וספר בהוצאת מכון "אלי ויזל" לחקר השואה: "אמנים יהודים ברומניה המודרנית: גורלות מסומנים על ידי אנטישמיות ושואה". השולחן העגול איפשר למשתתפים בדיונים לעבור ולעשות הערות לגבי ציירי זרם האוונגרד ברומניה, מרסל ינקו וויקטור בראונר. בהשקה השנייה הושק הספר (בשפה הרומנית) "ממד סבאסטיאן" מאת גיאור שרבאן, ונערך דיון סביב יצירתו, האידיאולוגיה, והמקום בתרבות הרומנית של הסופר מיכאיל סבאסטיאן. בדיון הנ"ל היה מקום חשוב לשיחות על שיטת התייחסותו של מיכאיל סבאסטיאן לשאלה היהודית בנוגע לתודעתו היהודית וקבלת הזהות היהודית על ידיו. פסטיבל "פרואתניקה" היה גם מסגרת מתאימה לפדרציה של הקהילות היהודיות מרומניה כדי להעניק אותות לידידים אחדים של קהילה היהודית. ברשימה של ארבעת האישים היו דוד בלוס, ד"ר פטרו אופריאן, פולקר רייטר, מנהל המרכז החינוכי הבינעדתני לנוער ושל הפסטיבל, פרופ' מיכאיל פרנקו, מנהל בית הספר "המלך פרדיננד" ולפני כן מנהל בית הספר "המלכה מריה" שבעיר סיביו. פרופ' פרנקו קיבל את האות הנ"ל על פעילותו החינוכית הענפה למען הכרת השואה, ארגון של חידונים לתלמידי בית ספר בתחום זה במשך שמונה שנים ובעבור התוכנית המרגשת להזכרת קורבנות "רכבות המוות" בתחנת הרכבת סאבאוואני בציון 70 שנה מאז פרעות יאסי.

אחרי הפסקה של שנתיים (המשבר הכלכלי הורגש קשה גם בתחום התרבות) בעיר סיגישוארה, חזר האירוע המוצלח במיוחד - פסטיבל "פרואתניקה". בפסטיבל השתתפו עשרים קהילות לאומיות מרומניה. מספר האמנים במופעים שונים היה של 800 איש ואישה. את הפסטיבל פתח ראש עיריית סיגישוארה, יואן דורין דאנשאן, ובדבריו הוא ביטא שביעות רצון על חידוש הפסטיבל. פולקר רייטר, המנהל ואחד מיוזמי האירוע, אמר לנו שיעדו בארגון פסטיבל זה היה ועודנו להציע דו-שיח בין תרבות, תוכנית של חינוך אזרחי המיועד למנוע סכסוכים בין עדתיים באמצעות דו-שיח והכרה הדדית. בשם שגרירות גרמניה, שעזרה בארגון ובתמיכה כספית, דיברה נספחת התרבות גב' קרולינה גלאץ. בשם משרד תרבות של רומניה דיברו תת-מזכיר המדינה, אירינה קאז'אל-מארין, וכן קארול קווינג, יועץ לענייני בין-תרבותיות של המשרד. פרופ' לוצ'יאן נסטאסה-קובאצ'י מאוניברסיטת באבש-בולויאי הדגיש את חשיבות הבין-תרבותיות ותפקידה וציון שהפסטיבל הנ"ל הוא דוגמה של ממש לרעיון זה. התוכנית שייצגה קהילה היהודית בפסטיבל "פרואתניקה" יכולה להיחשב כמיוחדת. את הצד האמנותי העלו להקת כלי זמר "מזל טוב" מן העיר קלוז' וקבוצה של צעירים "יחד" מן העיר בראשוב. שתי הלהקות נתנו קונצרט גם בבית הכנסת המקומי, נוסף לקונצרט שנערך בכיכר המרכזית. בית כנסת זה שוקם בסיועם של שני ידידים של קהילה היהודית, העו"ד והעיתונאי האמריקאי דוד בלוס וד"ר פטרו אופריאן, יו"ר קרן "אריאל". עוד אורגנו

זאב אלקין, סגן שר החוץ של מדינת ישראל: "לקשר עם הגולה יש חשיבות אסטרטגית בשביל מדינת ישראל"

יותר מכל הסכסוכים הנ"ל. לכן, עכשיו יותר מתמיד, אנחנו צריכים את הקהילות היהודיות מן העולם כולו - והן צריכות את מדינת ישראל מפני שהן ניצבות בפני אנטישמיות שהופכת ליותר ויותר אנטי-ישראליות". סגן שר החוץ הישראלי הוסיף שבפגישות שערך בבוקרשט עם סגן ראש ממשלת רומניה, שר החוץ של רומניה, יו"ר הסנאט ועם יו"ר בית הנבחרים הוא הרגיש סביבו ידידות וחובה. "בכל הפגישות הנ"ל, כל בר-שיח שלי נטה להדגיש שכוח היחסים הדו-צדדיים מסתמך גם על פעילותה של קהילה היהודית מרומניה ועל פעילותם של היהודים הישראליים יוצאי רומניה. הקשרים הדו-צדדיים עושים את רומניה לידידה מיוחדת של ישראל, יש לנו היסטוריה בת 65 שנים של יחסים דיפלומטיים ובאזור זה אין הרבה מדינות שיכולות להתפאר עם קשרים כאלה, בעלי מסורת ארוכה".

שבימינו מדינת ישראל התרחקה מקהילות ישראל שבגולה, ואמר ש"אולי חשבנו שאנחנו חזקים מדי", ועוד הוסיף שבמצב הנוכחי באזור, מדינת ישראל צריכה לחזור לשורשיה, לרצונו של בנימין זאב הרצל שמדינת ישראל העתידית תהיה מדינה של כל יהודי העולם. "אמנם לצערנו", הדגיש זאב אלקין, "במקרה של מדינת ישראל ההיגיון איננו פשוט. המזרח התיכון בוער מכל הצדדים, ומדינת ישראל, שהפכה למדינה יהודית גדולה במשפחת כל המדינות, נחשבת אשמה, והסכסוך הישראלי-פלשתיני הוא שם שמדליק את המזרח התיכון, אף על פי שהמזרח התיכון קרוי בין כוחות שאין להם מכנה משותף עם ישראל, כמו למשל הבעיות שבסוריה ובמצרים, המאבק בין השיעים ובין הסונים, בין הכוחות האסלאמיים ובין הכוחות החילוניים - אמנם העיתונות מכל העולם מתעסקת במדינת ישראל

"לקשריה של מדינת ישראל עם קהילות ישראל שבגולה יש חשיבות אסטרטגית בשביל קיומה של מדינת ישראל. כעת אנחנו צריכים את קהילות ישראל שבגולה, והן צריכות אותנו", הכריז זאב אלקין, סגן שר החוץ של מדינת ישראל, בפגישה עם יו"ר הפדרציה של קהילות היהודיות מרומניה, ד"ר אאורל ויינר, עם סיום ביקורו הקצר בבוקרשט. זאב אלקין הזכיר שאם נקרא את המכתבים ששלח דוד בן-גוריון לאשתו, נבין שלא היה לו זמן רב להיות בבית. "הוא הלך מקהילת ישראל שבגולה לקהילת ישראל אחרת שבגולה וראשי קהילות הללו עזרו לו ליצור קשרים עם ראשי המדינות שבהן ישבו. אחרי מלחמת העולם השנייה, קשרים אלה התירו את הקמתה של מדינת ישראל". סגן שר החוץ של ישראל (בתור שר החוץ מכהן בנימין נתניהו) העריך

ZAI FREILĂH!

Fii vesel!

Arta divertimentului STEREOTIPURI

Într-un eseu, Umberto Eco deplângea folosirea prea des și nepotrivit, de către italieni, a cuvântului *esatto* – exact. Și noi am avut de luptat cu conjuncția concludivă *deci*. Se potrivea, nu se potrivea, stimabilul începea propozițiunea cu „deci”. „Deci, mă doarte burta”. „Deci, soacră-mea e o scorpie”. „Deci, tramvaiul e plin”. „Deci, era să mă calce o motocicletă”. „Deci, nu m-a călcat”. „Deci, raportează etc. etc. Abia scăpați de „deci”, o altă sintagmă și-a făcut loc: „mi se pare corect”. Când o rostești, ai impresia că ești mai sofisticat, mai intelectual, îți dai un aer mai aristocratic. Fugărit în timpul comunismului, aerul acesta are azi mare căutare, mai ales că ar putea sluji la retrocedări. Folosită însă în exces, sintagma respectivă poate duce la dialoguri de tipul celor ce urmează:

- Nevastă-ta te înșală.
- Mi se pare corect!
- Vezi, că fii-tu a rămas corigent.
- Mi se pare corect!
- Am auzit că la ultimul inventar ți-au găsit o lipsă de 20 000 de produse.
- Mi se pare corect!
- Te paște o condamnare de 20 de ani cu executare.
- Mi se pare corect!
- Mitică, îți arde casa!
- Mi se pare corect!
- Gheorghe, ți-au furat porcul!
- Mi se pare corect!

- Maestre, la drepturile de autor ți se rețineau 10 %, acum ți se reține 16%!
- Arză-i... pardon... Mi se pare corect!
- Am un foarte bun prieten țigan. Mi se dă peste mână: se spune „rom”!
- Mi se pare *politically correct*!
- Prof. G. nu scapă niciun prilej ca să-i înjure pe evrei. Se spune că e negaționist. Alții spun că e naționalist extremist. Eu i-aș spune „huligan”.
- Mi se pare mai corect!
- Președintele îl trage de urechi pe primul ministru. Primul ministru se rățoiește la președinte. Coabitare fericită!
- Vi se pare corect?
- „Eram tânăr și iresponsabil”, în loc de „am petrecut trei decenii în mod constant optimizat pe cocaină”.
- „Predare specială” în loc de „răpire și tortură”.
- „Sinucideri cu bombe” în loc de „atenatori sinucigași”. La explicarea termenului, citim: Astăzi termenul „corectitudine politică” este folosit mai mult ironic decât cu seriozitate și este în general privit ca un sinonim pentru cenzură. Nimeni nu vede că manipularea limbajului, această „corectitudine politică”, se aplică numai ca termen pentru manipulare, făcut de către alte persoane.
- Mi se pare corect!

OCTAVIAN SAVA

De vorbă cu maestrul Emanuel Reicher

Așa cum am promis în numărul trecut al „Realității Evreiești”, redăm în acest număr o discuție liberă cu maestrul Reicher despre cele mai bine de șase decenii de activitate în fascinanta lume a șahului.

Reamintesc, că Emanuel Reicher s-a născut în 1930 (27 iulie), într-o familie rabinică (tatăl Boris; mama Pepi).

S.C. – *Povestiți cum ați învățat șah și apoi cum ați evoluat?*

E.R. – Jocul de șah l-am deprins de la tatăl meu, încă de la o vârstă fragedă, dar primul pas spre consacrare a avut loc în 1946, când, obținând o remiză la un simultan dat de maestrul Max Wexler în cadrul clubului Maccabi (ce-și avea sediul undeva lângă străzile Sf. Vineri și Călărași), am fost lăudat tatălui meu și mi s-a propus să joc în turneul B, organizat de sus-numitul club.

A fost turneul meu de debut, unde am jucat prima oară cu un ceas de control și m-am familiarizat cu atmosfera de concurs. La acea vreme, cel ce m-a îndrumat în șah a fost maestrul Sigmund Herland care, pe lângă un bun jucător, era și unul din cei mai mari problemești cu recunoaștere internațională. Au urmat și alte succese: la 16 ani am devenit campion național școlar iar un an mai târziu m-am calificat în finala campionatului național al țării. La 19 ani am primit

E.R. – Fostul coleg de echipă Ion Bălănel (multiplu campion național), Tudor Flondor, Mihai Șubă, Petre Seimeanu, Sergiu Samarian și Mișu Rădulescu.

S.C. – *Întâmplător, maestrul Mișu Rădulescu a fost fratele mamei și a învățat șah de la Gullermo Cabiaglia, cel care în 1936 se clasa pe locul 3 la Campionatul României!*

E.R. – Știam! Cred că în arhiva mea am partide din 1946-1947 jucate cu el...

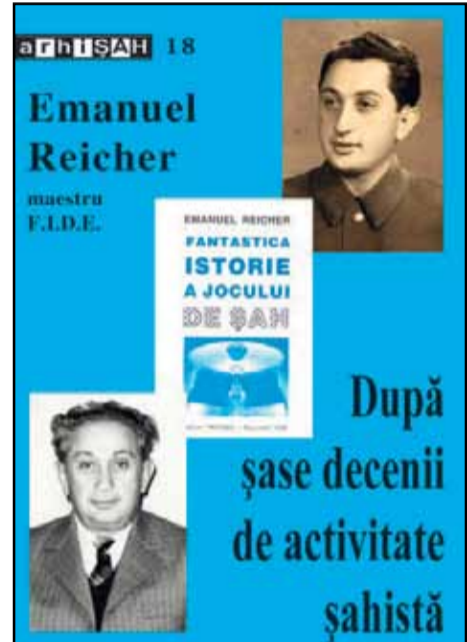
S.C. – *O să vă rog să numiți și câțiva din cadrul Federației Române de Șah, desigur cei cu care ați avut relații amicale...*

E.R. – Îmi aduc aminte cu plăcere de Anghel Vrabie și Gh. Candea (foști secretari generali), de ziaristul și compozitorul Radu Voia, de Valeriu Chiose și Uli Friedberg Văluoreanu care în prezent are o agenție de presă în Israel. De asemenea,

trebuie amintit că președinte al Federației Române de Șah a fost (pentru o perioadă de un an) Alexandru Lăzăreanu, fiul filozofului evreu Barbu Lăzăreanu.

S.C. – *Dar din lumea oamenilor de cultură, pe cine ați aminti?*

E.R. – În primul rând pe Mihail Sadoveanu (fondatorul Revistei Române de Șah – 1925), pe acad. prof. Gh. Mihoc, acad. Gr. Moisil, prof. Pius Brânzeu (care a fost și președinte de onoare a F.R.Ș.), Marcel Bresașu și, nu în ultimul

INTEGRAME IUDAICE de COSMIN MIUȚE

	A nedumeri			Roman (2003)
	Cifru			Cadou
	Prima notă			Fanfaroni
		Intrare pe fir		
		Atmosfera		
	Povestit			
	În fișet!			
			Uns pe margini!	
			Rupt la mijloc!	
	Nume (foto)	Îndrăgii		
	Colorat la mijloc!	A munci		
		Adus în centru!		
Coji de ananas!				
Ogoare			Etapă	
Personaje de poveste			leșite pe extreme!	
				Răzvan Orășanu
				Inocent
Spațiu		Rudă		
Prenume (foto)		Yehuda Amichai		
				Porți
Mijloc de învățare!			Suprafață	

Dezlegarea integralei din numărul trecut, pe raster, PHILIP ROTH, HUMAN, NEMESIS

GASTRONOMICA

Budincă de orez cu fructe

Ingrediente: O ceașcă și jumătate cu orez brun fiert, un sfert de ceașcă migdale curățate, un sfert de ceașcă boabe de struguri, șase boabe de cardamon, cinci cuișoare, trei căni cu lapte, două linguri de miere și puțină sare.

Toate ingredientele, inclusiv orezul fiert se pun într-un vas mare și se încălzesc până la fierbere.

Se reduce apoi flacăra și se lasă să fiarbă încet, aproximativ 10-15 minute până când laptele este absorbit și amestecul se îngroașă și se aseamănă cu un risotto. Budinca poate fi servită caldă sau rece și se ornează cu fructe de sezon. Este un desert a cărui preparare durează în total 22 de minute. **E.G.** (După „Jerusalem Post”)

rând, pe poetul-filosof Oscar Lemnaru. Aș aminti, de asemenea, pe Adrian Rogoz care, conducând colecția „Povestiri fantastice”, mi-a publicat în 44 de numere pagini din istoria șahului. Un alt personaj care trebuie amintit este Samy Damian (Druckman), ajuns profesor universitar la Heidelberg și cu care, timp de 50 de ani am jucat nenumărate partide libere. Desigur, puteau fi enumerați și alții care pe moment nu mi vin în minte și-i rog să nu se supere... Am să-l citez pe Pius Brânzeu: „Dacă lăudați pe cineva în șahul românesc poate vă faceți un prieten dar, sigur, capeteți zece dușmani”...

S.C. – *Având în vedere tot ce ați făcut pentru șahul nostru, personal, am rămas oarecum intrigat că nu ați apărut niciodată la TVR în perioada 1956-1990! De ce?*

E.R. – Probabil pentru că nu eram de acord cu modul în care era prezentat șahul la TV în acea perioadă...

S.C. – *La început am crezut că a fost o simplă întâmplare, dar am constatat că s-a permanentizat! Cum am abuzat destul de timpul dvs., aș dori să amintesc cititorilor o replică ce vă aparține, rostită la Clubul ITB cu ocazia aniversării a 50 de ani de activitate șahistă: „În munca mea am încercat să învăț pe alții cum trebuie să câștige o partidă de șah, dar și cum trebuie s-o piardă”.*

Am fost plăcut impresionat că am putut sta de vorbă cu maestrul Reicher, acest „homo universalis” cu care se poate discuta la nesfârșit despre orice chestiune (nu neapărat de șah!) și rămân cu regretul sincer că nu l-am cunoscut mai devreme.

Cu încredința sa, aș vrea să-l pot considera un prieten special, a cărui amiciție mă onorează. Desigur, în cadrul restrâns al acestei discuții, nu au putut fi trecute în revistă toate realizările domniei sale în șah și deci recomand călduros cititorilor cele două cărți al căror autor este: „După șase decenii de activitate șahistă” și „Fantastica istorie a jocului de șah”, lucrare care pe mine, personal, m-a captivat în cel mai înalt grad!

A consemnat pentru dumneavoastră,
SAVIN CABIAGLIA

Andrei Strihan și generoasa lui aventură

O carte-eveniment. Așa îmi apare a fi fost la apariție, în 1972, această „O aventură estetică cu Teodor Mazilu” a lui Andrei Strihan. Și așa continuă să fie și azi, când a fost reeditată de Tipo-Moldova.

Să mă explic! *Atunci* – adică în urmă cu peste patru decenii – ni se oferea pentru prima dată un dialog între două personalități foarte diferite ca extracție, formație, poziție socială, mod de viață. Pe de o parte, un dascăl iubit la Institutul de Teatru din București (unde, în 2010 i s-a conferit titlul de Doctor Honoris Causa).

Un estetician (născut în 1924) care știuse să rămână imun la ponicifele și constrângerile prolektcultismului și care se formase la școala titanilor gândirii și artei universale, a lui Vianu, Călinescu etc. Un universitar care, „prin forța lucrurilor” și presiunile istoriei urmărise atent dramatica dinamică a vieții culturale și din unghiul constrângerilor ideologice. Și care, iată, ieșea în arenă, cu o primă carte ce putea fi privită și ca o provocare față de multe din dogmele și utopiile comuniste. Și aceasta, cu atât mai mult cu cât în 1972, după o perioadă de aparentă liberalizare, puterea strângea din nou „șurubul”!

Strihan nu-și lua ca partener de opinii despre rolul, dar și despre libertățile artistului, un bun meseriaș de teatru, agreat de „foruri” ci pe un creator mai special și problematic. Un autor profund necanonic în raport cu modelele realismului socialist și idealul „omului nou”. Un autor care aducea o viziune satirică neașteptată, ba chiar o judecată morală dintre cele mai lucide și exigente asupra unei lumi ticăloșite. Și care, totodată, trăgea alarma asupra pericolilor alienării omului – din prostie și din minciună, din conformism și auto-mistificare. Mai mult, Mazilu devenise chiar o „oaie neagră”. (Spectacolul de la Bulandra cu „Proștii sub clar de lună”, în regia lui Pintilie, fusese oprit de însuși N. Ceaușescu. Premiera cu „Tandrețe și abjecție”, „Somno-roasa aventură” etc. se nășteau „cu forcepsul” după zeci de forfecări și

vizionări).

Până la un punct, chiar înfiri-para dialogului era o aventură, ba chiar un „miracol”. Aparent jovial, Mazilu nu părea deloc un locvace, atunci când era vorba de crezul său artistic și cu atât mai mult de explicitarea operei sale și a codurilor ei „stilistice”. Or, iată, sobrul și elegantul Strihan știe să îl facă să vorbească. Să se definească precum un artist cultivat, exigent (în primul rând cu sine!), cu repere solide; un artist obsedat de condiționarea morală a artei (accentele puse pe observarea vieții, pe adevărul vieții, pe sinceritatea creatorului, pe un mesaj opus nihilismului). Un artist care, novator față de tradiție, știe să o prețuiască. Un artist imun la „mode”.

Evident, perfect familiarizat cu „universul Mazilu” – Andrei Strihan vadește darul de a ști să-și asculte (fără suficiență!) ba chiar să își capaciteze interlocutorul, ridicându-i obiecții, sugerând alt tip de referințe, invocând reperele unor mari modele de creație europeană. Are priceperea de „a moși” subtile explicitări, dezvoltări, raportări.

Cu Mazilu în prim plan, Andrei Strihan propune în fond o originală carte de teorie a artei (aplicată „pe viu”). „Aventura” este sistematizată din unghiul esteticii omului preocupat să stabilească punțile dintre continuitate și originalitate; condiționarea creației de biografie; transfigurarea observației în convenții artistice expresive; primatul textului și abordarea regizorului; sens și nonsens cu demitizare etc. Revine, firesc, aprofundarea „puterii comediei” și a forței satirice – ca premeditare și atitudine ofensivă. Ni se propun memorabile comentarii la specificul teatrului lui Ionesco.

Mărturie, și peste ani, a calibrului intelectual al lui Andrei Strihan, „O aventură estetică cu Teodor Mazilu” cheamă la noi lecturi și la noi montări ale operei lui Teodor Mazilu.

NATALIA STANCU

Roșia Montană, Piața Universității și „Piața Endependenți”

Gândul scris

De când cu avalanșa de proteste și manifestații pro și contra proiectului Roșia Montană, o întrebare nu-mi dă pace: cum de s-a inflamă tocmai acum această problemă, când discuția durează de peste 16 ani? De ce acum?

Nu sunt expert în minerit, cu sau fără cianuri, după cum nu sunt nici cei care protestează la București și în alte orașe ale țării, ba chiar și în câteva capitale europene. Așadar, nu pot spune dacă e rău sau bine să meargă înaintea proiectului Roșia Montană, dar vă propun un răspuns la întrebarea *de ce tocmai acum*.

Îndrăznesc să afirm că amintita evoluție a evenimentelor nu reflectă vreun interes subit al poporului român pentru protecția mediului. Lucrurile au apucat pe acest drum exclusiv din cauza bălbăielii politicienilor și a înclinației unora dintre ei către scandal.

Dacă mergem cu puțin timp în urmă, mai exact pe 31 august anul acesta, o să vedem că premierul Ponta declara că a înaintat, în calitate de prim-ministru, proiectul legii Roșia Montană în Parlament, dar ca deputat va vota împotriva propriei sale propuneri legislative. Aiuritor, nu? De altfel, tocmai acesta a fost efectul pe care afirmația l-a avut asupra populației, care nu mai știa, ca să spun așa, al cui e porumbul.

Ca și cum debusolarea opiniei publice nu ar fi fost suficientă, doar două zile mai târziu, Traian Băsescu și Victor Ponta se lansează într-un schimb de replici demne de Costăchel Gudurău și Raul Grigorașcu, personajele din „Telegramele” lui Caragiale. „Directoru prefec-turi locale Raul Grigorașcu insultat grav dum-nezeu mami”, scrie liderul opoziției, Costăchel Gudurău. „Victor Ponta a fost o speranță pentru mine, pe urmă mi-am dat seama și că nu are caracter și că este mincinos și corupt”, a spus Traian Băsescu, conform Agerpres. Și, pentru că nu era de ajuns, îl întreabă pe primul ministru câți bani a luat de la Roșia Montană, pentru că și premierul îi adresase aceeași întrebare cu ceva vreme în urmă.

Premierul nu rămâne nici el mai prejos și reiterează întrebarea „câți bani a luat domnul președinte”, ba chiar apasă pe idee cum că reia întrebarea pentru că prima dată nu primise răspuns! Vorba aceluiași Costăchel Gudurău, înjurat de Dumnezeu: „Ba pe al măti”!

Și dialogul continuă, în același stil, președintele declarând că „e un act de lașitate” să trimiți o astfel de lege în Parlament. Dincolo de limbajul deloc urban, este posibil ca președintele să aibă dreptate că legea, dacă va fi adoptată de Parlament, s-ar putea dovedi

neconstituțională. Dar tonul face muzică!

E limpede că între ocupanții primelor două funcții executive din stat nu mai pot surveni nici un fel de pupături în „piața endependenți”. Numai că nimeni nu s-a gândit cum se vede de pe stradă acest tâmbălău.

Și de acolo, lucrurile se văd rău. Pentru că omul obișnuit aude de la Traian Băsescu acu-ze de corupție, minciună și lașitate la adresa lui Victor Ponta. Tot de corupție și lașitate îl învinovățește, cum arătam mai sus, și premierul pe președinte. Și românul, care știe că peștele de la cap se împute și se curăță de la coadă, sfârșește prin a-i crede pe cei doi. Și atunci, cine poate rezolva problema? Răspunsul este evident și extrem de periculos: *păi dacă ei sunt toți corupți, că doar așa spun ei înșiși, unul despre celălalt, iar noi am rămas săraci, dar cinștiți, e clar că numai noi mai putem pune lucrurile la punct!* Iar omul de rând nu poate încerca să rezolve problema decât cu mijloacele pe care le are la dispoziție, și anume cu demonstrații, scandări și lozinci.

Ceea ce se și întâmplă. Unii ies în stradă și țipă că nici o companie nu poate face legea în România, alții se închid în mină și jură să nu mai iasă până ce Parlamentul nu aprobă legea sau, măcar, până ce nu vor veni parlamentarii la Roșia Montană, să vadă cum trăiesc oamenii pe acolo.

Scandalul și injuriile aruncate de la un palat la altul au izbutit să dizolve orice urmă de încredere ar mai fi avut poporul în politicieni.

Așadar, mineritul cu cianuri și poluarea, pe de o parte, sau crearea de locuri de muncă, pe de alta, nu sunt decât pretextul mișcărilor de stradă, adevăratul motiv al acestora, precum și al grevei minerilor, fiind totală lipsă de încredere a poporului în cei care îl conduc. În consecință, Băsescu e fluierat la Țebea, Ponta – în Piața Universității.

În schița lui Caragiale, conflictul se încheie cu „Pupaț toți piața endependenți”. În zilele noastre, lucrurile s-au mai schimbat și prota-goniștii conflictului verbal și instituțional nu mai pot sta amândoi în aceeași piață. Aici se află numai poporul, suveran dar derutat. Separat, și el, de sute de kilometri sau de cordoane de jandarmi.

Și atunci, cine s-ar mai putea pupa în „Piața Endependenți”, sau a Unirii, sau a Universității? Răspunsul tragic este: nimeni! Pentru că și poporul e la fel de divizat ca și liderii săi, și la unii, și la ceilalți, supremul argument rămâne „Ba pe al măti”!

ALEXANDRU MARINESCU

Mosari 80, în 50 de miniaturi

Umorul este o trăsătură eminentă a literaturii evreilor români, care prin nume ca acela al lui Cilibi Moise pot fi considerați chiar întemeietori ai umorului românesc cult. Mari umoriști evrei întâlnim, desigur, în mai toate literaturile europene, însă parcă nicăieri umorul evreiesc – care sublimează, cu o admirabilă tărie de caracter, milenii de prigoană și discriminare la care a fost supus poporul lui Israel – nu s-a potrivit mai bine decât cu autohtonul „haz de necaz”, într-un melanj care a dat literaturii noastre (până în zilele noastre) capodopere ale comicului.

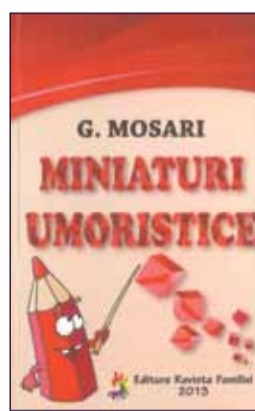
G. Mosari este un scriitor complex, nu doar un umorist, în a cărui operă – jude-

când după ponderea cantitativă – scrierile de călătorie ocupă un loc mai important. Însă oricare a citit un text de Mosari a sesizat umorul celui care scrie, fie că este vorba de o călătorie în ceșosul Sankt Petersburg sau în jungla ecuatorială a Americii de Sud. De asemenea, scriitorul este mereu atent la elementul uman, la felul în care se comportă și vorbesc oamenii, reținând replici pline de haz în cele mai neașteptate împrejurări cu puțință. De prisos să adaug că și omul Mosari, în discursul său de zi cu zi, este plin de haz, ca un adevărat urmaș al lui Caragiale, care nu-și alcătuia narațiunile doar pe hârtie, ci le și interpreta în fața prietenilor, prin viu grai.

Atât este de vioi spiritul lui Mosari, că nici n-am băgat de seamă curgerea anilor. Între timp, impenitentul călător și finul umorist a atins venerabila vârstă de 80 de ani. Modest și discret, a preferat să și-o

sărbătorească nu prin festivități (deși vă asigur că le merită), ci printr-un volum cochet*, care adună 50 dintre miniaturile sale umoristice. Un *concentrat de Mosari*, dacă vreți, în măsură să îl reprezinte în fața cititorilor care încă nu îl cunosc și să îl readucă în atenția celor familiarizați cu scrisul său.

Miniaturile au toate caracteristicile umorului lui Mosari: concizie, simț al paradoxului, „poantă” lingvistică. Ele surprind ființa umană în flagrant delict de nepotrivire între pretenție și realitate, între ceea ce ele-și doresc să fie (ori își imaginează că sunt) și ceea ce sunt de fapt. Câteva – *Strulică, Rețeta, Semnul, Vama* – sunt

mici bijuterii ale genului, înscriindu-se pe linia dintotdeauna a marelui umor evreoromân. Altele sunt agreabile „semne ale timpului”, înregistrând degradarea relațiilor umane și a regulilor buneicuvinițe. Toate, însă, au o caracteristică remarcabilă: exponențialitatea lor e universală, depășind universul israeliano-românesc din care prozatorul își extrage „cazurile”. Ca și în literatura sa de călătorie, Mosari este un umorist interesat de ipostazele ființei umane, dincolo de deosebiri de etnie, limbă sau religie.

Nici că se putea o mai bună modalitate de a aniversa o vârstă atât de frumoasă, că pare neverosimilă (și, pentru cine îl cunoaște personal pe autor, chiar este neverosimilă). O carte agreabilă, fină, plină de haz, dar și de subtile învățăminte despre condiția umană contemporană.

RĂZVAN VONCU

*G. MOSARI – *Miniaturi umoristice*, Editura Revista Familiei, Rishon Letzion, 2013.

Prețul unui abonament pe un an este de 30 lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunitățile evreiești din localitatea respectivă. **ABONAȚII SUNT RUGAȚI SĂ COMPLETEZE ADRESA EXPEDITORULUI PE CUPON!** Pentru cei din București – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9 – 11, cod poștal 030202. Abonamentele se mai pot achita și prin mandate poștale fie pe adresa F.C.E.R. – la oficiile poștale din localitate, fie în conturile: BCR 2511. A01.01195275.0074.ROL.1 R051RNCB0074011952750001 (LEI), 2511. A01.0.1195275.0074.USD.5 R040RNCB0074011952750005 (USD), 2511. A01.0.1195275.0074. EUR.3 R094RNCB0074011952750003 (EURO), sau LEU-MI BANK 1080.25110.1.N-0090989. RON.01 R089DAFB108000090989RO02 (LEI), 1080.25110.1.N-0090989.USD.01 R06DAFB108000090989US02 (USD), 1080.25110.1.N-0090989.EUR.01 R046DAFB108000090989EU02 (EURO). Pentru EUROPA, un abonament pe un an costă 45 de euro (cu toate taxele incluse). Pentru EXTRA EUROPA, un abonament costă 95 de dolari USA (cu toate taxele incluse). Pentru Israel, un abonament pe un an costă 40 de dolari USA.

REALITATEA EVREIASCĂ

REDACȚIA: București,
str. Maria Rosetti, nr. 17, sector 2
COD POȘTAL 020481 OP 9
Tel. / fax: 021-322.75.60

www.fcer.jewish.ro
realitateevreiasca@gmail.com

Serie nouă a
REVISTEI CULTURII MOZAIK
Fondată în 1956
de Șef-Rabin dr. Moses Rosen

Redactor-șef:
ALEXANDRU MARINESCU

Consilier editorial onorific:

DOREL DORIAN

Secretar general de redacție:

ELENA MARINESCU

Redactori: IULIA DELEANU
DAN DRUȚĂ, LUCIANA FRIEDMANN
EVA GALAMBOS (senior editor),
GEORGE GÎLEA, DIANA MEDAN,
BORIS M. MEHR

Corectură: MIHAELA OBERSCHI
Foto: SANDU CĂLȚIA, SILVIU VEXLER

Traducători:

Ebraică: SARIT BLONDER

Lucian-ZEEV HERȘCOVICI

Engleză: SANDA LEPOIEV

Relații, administrator: MIHAIL TUNSOIU
Telefon: 021-314.96.90

DTP: GABRIEL IONESCU (0726-221191)
COSMIN MIUȚE

Tiparul: SC SIMPLU PRINT SRL

GHEȚA ROBERT

ISSN 1223-7736

5 948474 000551

Potrivit art. 206 C.P., responsabilitatea juridică pentru conținutul fiecărui text aparține autorului. Redacția nu împărtășește în mod obligatoriu punctele de vedere exprimate în articolele semnate de colaboratori. Redacția nu primește spre publicare decât articole scrise cu diacritice.